

Turun yliopisto
University of Turku

SISÄLLÖLLISESTI RIKASTA, TALOUDEL- LISESTI KÖYHÄÄ

**Tutkimus kulttuuri- ja käsityöaloilla toimivien yrittäjien yrittä-
jyyteen suhtautumisesta.**

Taloussosiologian pro-gradu tutkielma

Laatija:

Essi Ahlroth

Ohjaajat

VTT Pekka Räsänen

VTT Jukka Vuorinen

26.10.2018

Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkas-
tettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

AHLROTH, ESSI:

Sisällöllisesti rikasta, taloudellisesti köyhää -
Tutkimus kulttuuri- ja käsityöaloilla toimivien
yrittäjien yrittäjyyteen suhtautumisesta

Pro gradu -tutkielma, 91 s. + 15 liites.

Taloussosiologia

Lokakuu 2018

Tutkielmassa tarkastellaan kulttuuriyrittäjien yrittäjyyteen suhtautumista ja sitä, mitkä tekijät vaikuttavat yrittäjyyteen suhtautumiseen. Tutkin aikaisemman tutkimuksen ja tilastojen valossa kulttuurin asemaa, sen tuottamisen tapoja, sekä niitä seikkoja, joista käsin kulttuurin tuottamista yhteisin voimin on perusteltu. Pyrin kuvaamaan ja ymmärtämään kulttuuriyrittäjien kokemuksia ja löytämään joitakin mahdollisia toimia kulttuuriyrittäjien toimintaedellytysten ja olosuhteiden parantamiseksi.

Tutkimuksen aineistona on sitä varten vuoden 2017 syksyllä kerätty kyselyaineisto (N=212). Kysely on toteutettu internetissä yhteistyössä kulttuuri- ja käsityöaloilla toimivien järjestöjen ja yhdistysten kanssa. Analyysissa hyödynnän kvantitatiivisia menetelmiä, pääasiassa logistista regressioanalyysiä. Tulkintaa tukevat myös kyselyyn vastanneiden yrittäjien kirjoittamat vapaat palautteet ja ajatukset, joita heiltä on kyselylomakkeen lopussa pyydetty. Perusjoukko, kulttuuriyrittäjät on luonteeltaan vaikeasti rajattavissa. Tämän vuoksi aineisto on edustavan otoksen sijaan näyte.

Kyselyyn vastanneet yrittäjät ovat yrittäjyyteen usein melko tyytyväisiä tai suhtautuvat asiaan neutraalisti. Työhönsä vastaajat suhtautuvat hyvin innostuneesti ja intohimoisesti, vaikka moni kertoikin kokevansa itsensä uupuneeksi. Ammatti-identiteetti oli yrittäjille useimmiten ensisijainen suhteessa yrittäjäidentiteettiin. Sekä vahinko- että pakoyrittäjyys olivat vastaajien keskuudessa suhteellisen yleisiä ilmiöitä. Monet eivät kokeneet yrittäjyys käsitteen kovin hyvin kuvaavan itseään tai omaa työtään.

Tutkimuksen perusteella vastaajan hyvillä yrittäjyyteen liittyvillä taidoilla ja tiedoilla sekä koulutuksen antamalla eväillä on merkitystä yrittäjyyteen suhtautumisessa. Yrittäjät jotka kokivat omat taitonsa puutteellisiksi, olivat tyytymättömämpiä yrittäjyyteen kuin muut. Myös korkea työhyvinvoinnin taso, tyytyväisyys tulotasoon ja yrittäjyyden vapaaehtoisuus vaikuttivat positiivisesti vastaajien yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. Yleisellä tasolla näyttää siltä, että yrittäjyyteensä tyytyväiset vastaajat ovat ominaisuuksiltaan ja lähtökohdiltaan lähempänä perinteistä käsitystämme yrittäjästä ja yrittäjyydestä, kuin yrittäjyyteen tyytymättömät.

Asiasanat: kulttuurialat, yrittäjyys, itsensätyöllistäjäyys, kulttuuri

Sisällys

1	JOHDANTO	7
2	KULTTUURI	9
2.1	Kulttuuri, sivilisaatio ja sosiaalinen ulottuvuus	10
2.2	Kulttuurintuotteet – symbolit ja artefaktit	11
2.3	Kulttuuri yhteiskunnassa	12
2.4	Kulttuuri ja talous	16
2.5	Kulttuurialat ja innovatiivisuus	20
3	YRITTÄJYYS	24
3.1	Yrittäjyys ja yhteiskunta	24
3.2	Kulttuuriyrittäjyyden luonne	28
3.3	Kulttuuriyrittäjyys suhteessa yrittäjyyden määritelmiin	37
4	TUTKIMUSASETELMA	40
4.1	Tutkimuskysymykset	40
4.2	Aineisto	40
4.3	Menetelmät	46
5	TULOKSET	50
5.1	Yrittäjyyteen suhtautuminen	50
5.2	Yrittäjyyteen suhtautumiseen vaikuttavat tekijät	52
5.3	Yrittäjätaidot	66
5.4	Työhyvinvointi	68
5.5	Tulot	70
5.6	Koettu arvostus	72
5.7	Yrittäjyyden vapaaehtoisuus	74
5.8	Ammatti ja yrittäjyyden luonne	76
6	YHTEENVETO	80
7	KESKUSTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET	83
	LÄHTEET	88
	LIITTEET	94

Kuviot

Kuvio 1. Kolme kulttuurin manifestoitumisen tasoa Sheinin (1990) mukaan. s.10

Kuvio 2. Luovan luokan jakautuminen ydinaloihin ja professioihin Floridan (2004) mukaan. s.22

Taulukot

Taulukko 1. Kulttuuri- ja käsityöalojen työlliset työnantajasektoreittain. s.27

Taulukko 2. Yritysten lukumäärä kulttuuri- ja käsityöaloilla vuonna 2017, sekä alle neljä henkilöä työllistävien mikroyritysten osuus yrityskannasta. s.28

Taulukko 3. Yrittäjien osuus työllisistä eri kulttuuri- ja käsityöammateissa vuonna 2015. s.29

Taulukko 4. Kokonaiskuva kyselyn vastaajien neuvotteluasemasta, % (Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013) s.31

Taulukko 5. Neuvotteluasema, vastausvaihtoehdon *jokseenkin*- tai *täysin samaa mieltä*, valinneet vastaajat, %.
(Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013) s.31

Taulukko 6. Työssä jaksaminen ja tyytyväisyys työn eri osa-alueisiin, vastausvaihtoehdon *täysin*- tai *jokseenkin samaa mieltä*, valinneet vastaajat, %.
(Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013) s.32

Taulukko 7. Vastaajien kokemus töiden ja asiakkaiden määrästä, %.
(Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013) s.32

Taulukko 8. Kulttuuriyrittäjien taloudellista tilannetta koskevien muuttujien jakaumat, %. (Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013) s.33

Taulukko 9. Taloudellinen tilanne, vastausvaihtoehdon *täysin*- tai *jokseenkin samaa mieltä*., valinneet vastaajat.
(Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013) s.33

Taulukko 10. Yrittäjyyden vapaaehtoisuuteen liittyvien muuttujien jakaumat, %.
(Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013) s.36

Taulukko 11. Vastaajien halukkuus ja mahdollisuudet palkkatyöhön, %.
(Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013) s.36

Taulukko 12. Kyselyyn vastanneiden taustatiedot: sukupuoli, ikä, yrittäjyyden osa-aikaisuus vanhempien yrittäjyydestä, vastaajan yrittäjyysvuodet sekä yritysmuoto. s.43

Taulukko 13. Kyselyyn vastanneiden taustatiedot: siviilisääty sekä perhetilanne. s.44

Taulukko 14. Kyselyyn vastanneiden taustatiedot: ammatti ja koulutus. s.45

Taulukko 15. Selitettävä muuttujan yrittäjyyteen tyytyväisyys jakauma. s.46

Taulukko 16. Summamuuttujan vapaaehtoisuus kuvailevat tiedot. s.47

Taulukko 17. Summamuuttujan koettu arvostus kuvailevat tiedot. s.47

- Taulukko 18. Summamuuttujan työhyvinvointi kuvailevat tiedot. s.47
- Taulukko 19. Summamuuttujan yrittäjätaidot kuvailevat tiedot. s.48
- Taulukko 20. Vastaajien tyytyväisyys yrittäjyyteen ja työhönsä. s.49
- Taulukko 21. Yrittäjäksi identifioitumiseen liittyvien muuttujien jakaumat. s.50
- Taulukko 22. Yrittäjyyden vapaaehtoisuuteen liittyvien muuttujien jakaumat. s.51
- Taulukko 23. Taloudelliseen menestykseen ja kaupallisuuteen suhtautumiseen liittyvien muuttujien jakaumat. s.53
- Taulukko 24. Koettuun arvostukseen liittyvien muuttujien jakaumat. s.54
- Taulukko 25. Yleiseen työhyvinvointiin liittyvien muuttujien jakaumat. s.54
- Taulukko 26. Työhyvinvointiin vaikuttavien muuttujien jakaumat. s.55
- Taulukko 27. Yrittäjyystaitoja koskevien muuttujien jakaumat. s.58
- Taulukko 28. Väittämän Olen tyytyväinen käytettävissä oleviin tuloihini, vastausten jakauma. s.58
- Taulukko 29. Kysymyksen *Kuinka suuren osan kotitaloutenne käytettävissä olevista tuloista ansaitseen itse*, vastausten jakauma. s.59
- Taulukko 30. Kotitalouden käytettävissä olevien tulojen pääsääntöinen lähde. s.60
- Taulukko 31. Askeltava logistinen regressioanalyysi: keskeisimpien selittävien muuttujien vaikutukset yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. s.64
- Taulukko 32. Yrittäjätaitojen osatekijöiden vaikutukset yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. s.66
- Taulukko 33. Työhyvinvoinnin osatekijöiden vaikutukset yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. s.68
- Taulukko 34. Taloudelliseen tilanteeseen liittyvien osatekijöiden vaikutukset yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. s.70
- Taulukko 35. Koettuun arvostukseen liittyvien osatekijöiden vaikutukset yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. s.72
- Taulukko 36. Yrittäjyyden vapaaehtoisuuteen liittyvien osatekijöiden vaikutukset yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. s.74
- Taulukko 37. Yrittäjyyteen tyytyväisyys ammattiluokittain (%). s.75
- Taulukko 38. Yritysmuodon ja yrittäjyyden osa-aikaisuuden vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. s.77

1 JOHDANTO

Yksinyrittäjän työelämä on aikamoista vuoristorataa, ja saman viikon aikana voi tuntua sekä siltä, että mulla on paras työ ikinä, että siltä, että miksi ikinä rupesin tähän.

Yrittäjyys on kulttuurialoilla yleinen ansiotyön muoto. Kulttuurialojen ammattilaiset ovat usein itsensä työllistäjiä, joiden työmarkkina-asema vaihtelee jatkuvasti. Toimeksiannot ja erilaiset työmarkkinastatukset freelancerina toimimisesta, pätkätyösuhteisiin ja apurahapätkistä toiminimellä työskentelyyn seuraavat toisiaan tai ovat osin jopa päällekkäisiä. Kulttuuriyrittäjyydessä linkittyvät toisiinsa viime vuosina käydyt keskustelut luovan luokan noususta ja työn murroksesta. Kulttuuriyrittäjät muodostavat luovan luokan ytimen ja heille työn murros ja sen mukanaan tuoma työurien ja toimeentulon pirstaleisuus on jo arkipäivää. Kulttuuriyrittäjät eivät ole monessakaan mielessä yrittäjinä aivan perinteisimmästä päästä. He sopivat usein huonosti yleisiin ja teoreettisiin käsityksiimme yrittäjästä, he kokevat muita useammin yrittäjyyden pakkona, eivätkä näytä aikaisemman tutkimuksen valossa voivan yhtä hyvin, kuin muut itsensä työllistäjät. Tämä siitä huolimatta, että he pitävät työstään enemmän kuin muut ja suhtautuvat siihen usein suorastaan intohimoisesti. Heidän tulotonsa on usein hyvin matala ja taloudellinen tilanteensa epävakaa.

Jollekulle saattaa tässä kohtaa herätä seuraavanlainen ajatus: Jos kulttuurin tuottaminen ei ole siinä mielessä kannattavaa liiketoimintaa, että se lähtökohtaisesti tarjoaisi sen parissa työskenteleville yrittäjille riittävän toimeentulon ja tyydyttävät elinolot, miksi sitä sitten edes tehdään. Jos markkinoilla ei ole kysyntää kulttuurintuottajan tarjoamalle tuotteelle, tulisi hänen ehkä siirtyä kannattavampien pyrkimysten pariin. Väitän kuitenkin, että moninaisen ja tuottavuuden vaatimuksista vapaan kulttuurin olemassaololla on funktio, joka ei tyhjene kysynnän ja tarjonnan suhteeseen tai taloudelliseen kannattavuuslaskentaan. Tästä syystä pidän kulttuuriyrittäjien olojen tutkimista ja heidän kokemustensa kuulemisesta tärkeänä. Monimuotoinen kulttuurimme säilyy sellaisena vain niin pitkään, kuin kulttuurialojen ammattilaiset, taiteilijat, käsityöläiset, suunnittelijat ja vaalijat sitä pystyvät tuottamaan.

Tutkin sitä, miten kulttuuri- ja käsityöaloilla toimivat yrittäjät suhtautuvat yrittäjyyteensä, sekä sitä, mitkä tekijät vaikuttavat yrittäjyyteen suhtautumiseen. Laajemmin, tutkimuksen tavoitteena on yhtäältä tarkastella kulttuurin asemaa, sen tuottamisen tapoja, sekä jäsentää niitä seikkoja, joista käsin kulttuurin tuottamista yhteisin voimin on perusteltu. Toisaalta pyrin kuvaamaan ja ymmärtämään kulttuuriyrittäjien kokemuksia ja löytämään joitakin mahdollisia toimia kulttuuriyrittäjien toimintaedellytysten parantamiseksi. Tutkimusta varten on kerätty kyselyaineisto (N=212). Vastaan tutkimuskysymyksiin kvantitatiivisia menetelmiä hyödyntäen, pääasiassa logistisen regressioanalyysi-

sin avulla. Tulkintaa tukevat myös kyselyyn vastanneiden yrittäjien kirjoittamat vapaat palautteet ja ajatukset, joita heiltä on kyselylomakkeen lopussa pyydetty.

Aloitan tarkastelemalla kulttuurin käsitettä. Kulttuuri kattaa paljon muutakin kuin vain kulttuurintuotteet ja tekijät. Tarkastelen sitä, miten kulttuuri sellaisena, kuin se tässä tutkimuksessa esitetään, kulttuurin tuotteina, esineinä, teoksina, performansseina ja muina luovan työn tuotoksina, suhteutuu kulttuurin käsitteeseen ja siitä käytyyn teoreettiseen keskusteluun. Pyrin selvittämään myös, minkälainen on kulttuurin asema suhteessa muihin yhteiskunnallisen toiminnan kenttiin ja miten sitä perustellaan. Tavoitteena on kulttuurin ominaislaadun ja erityispiirteiden hahmottaminen ja sitä kautta kulttuurin kentän jonkinlainen määrittely.

Luvussa kolme käsittelen yrittäjyyttä ja lähdän liikkeelle yrittäjyyden määritelmästä. Tarkastelen yrittäjyyden erityistä asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa ja länsimaisten demokraattisten markkinatalouksien kontekstissa. Pyrin kuvaamaan kulttuuriyrittäjyyttä aikaisemman tutkimuksen valossa ja vertaan kulttuuriyrittäjyydestä piirtyvää kuvaa klassisiin teoreettisiin yrittäjyyskäsitteisiin.

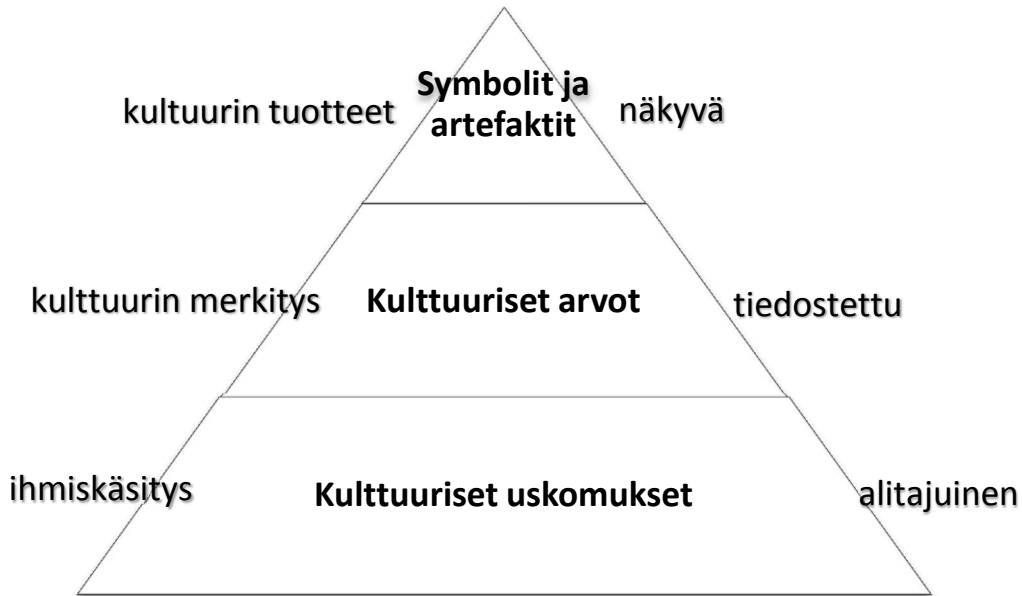
Luvussa neljä esittelen tutkimuskysymykset, aineiston rajoitteineen, sekä käyttämäni menetelmät. Luvussa viisi esittelen tutkimuksen tulokset siten, että aluksi vastaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen: Miten kulttuuriyrittäjät suhtautuvat yrittäjyyteen? Tämän jälkeen esittelen yrittäjyyteen suhtautumiseen mahdollisesti vaikuttavat tekijät, näiden muuttujien jakaumat sekä regressiomallin, jossa nämä tekijät on koottu yhteen. Tämän jälkeen siirryn tarkastelemaan yksityiskohtaisemmin kunkin valitun yrittäjyyteen suhtautumiseen vaikuttavan tekijän ja yrittäjyyteen tyytyväisyyden suhdetta regressioanalyysien avulla. Lopuksi vedän yhteen analyysien tulokset ja esitän johtopäätökseni teoriaan ja analyysin tuloksiin nojaten sekä pohdin tutkimuksen toteutusta ja haasteita.

2 KULTTUURI

Tässä luvussa tarkastelen kulttuuria yhtäältä käsitteenä ja toisaalta sen paikkaa yhteiskunnassa. Pyrin perustelemaan sitä, miksi kulttuurin tukeminen yhteisin voimin ja varoin on tärkeää, ja avaamaan sitä, kuinka keskeinen tekijä yksityinen kulttuurintuottaja, yrittäjä on tässä yhtälössä. Me tarvitsemme kulttuuria ja meidän yhteiskunnassamme on luovuutta ja paloa omaavia yksilöitä, jotka haluavat sitä meille tuottaa.

Kulttuurin käsitettä on pidetty vaikeana määritellä, eikä syyttä. Kulttuurin käsitteen merkitys on niin arkiajattelussa ja puhekielessä, kuin tieteessä ja tutkimuksessakin tarkoittanut hyvin monenlaisia yhteiskunnassa ja yhteisöissä esiintyviä ilmiöitä ja yhteiskuntaelämän osa-alueita. Kulttuurin käsitteellä on ainakin kolmenlaisia merkityksiä ja käyttötapoja. Kulttuurin *ideaalinen* merkitys tarkoittaa joidenkin vallitsevien ja hyväksytyjen poliittisten tai ideologisten arvojen mukaista kehitystä, sivilisaatiota tai kultivoitumista yhteiskunnassa. *Sosiaalinen* ulottuvuus kuvaa jonkin yhteisön arvoja ja merkityksiä, sille ominaisia sosiaalisen toiminnan muotoja. Kulttuurin *dokumentaarinen luonne* puolestaan viittaa siihen, miten taide ja muut kulttuurintuotteet tallentavat inhimillistä ajattelua, kokemuksia, saavutuksia ja käytäntöjä joltain aikakaudelta toiselle. Kaksi ensimmäistä merkitystä liittyvät kulttuurin käsitteen ymmärtämiseen koko yhteiskuntaa koskevana, kaikki sosiaalisen toiminnan muodot sisältävänä merkitysten kokonaisuutena. Dokumentaarinen luonne taas liittyy enemmänkin kulttuuriin taiteena, luovuuden tuotteina ja estetiikkana. (Williams 1959, 432-437.)

Sheinin (1990) mukaan kulttuuri manifestoituu kolmella eri tasolla. Perustavin taso on alitajuinen ja tiedostamaton kulttuuristen uskomusten ja oletusten taso. Tällä tasolla sijaitsevat kaikki kulttuurissa jaetut ja välitetyt perustavanlaatuiset käsitykset ja oletukset, joille inhimillinen ja yhteiskunnallinen toiminta perustuu. Tällaisia merkityksiä ja oletuksia ovat esimerkiksi käsitykset ihmisluonnosta, ihmisen ja luonnon suhteesta, ihmissuhteiden merkityksestä ja luonteesta, käsitykset ajasta ja tilasta, sekä todellisuuden luonteesta ylipäätään. Toisella tasolla sijaitsevat kulttuuriset arvot. Tämä taso on ensimmäistä tasoa tietoisempi ja helpommin havaittavissa. Kolmas taso on pinnallisempi, eräänlainen jäävuoren huippu. Se on helposti havaittavissa ja hyvin tiedostettu. Kolmannella tasolla sijaitsevat kulttuuriset artefaktit ja symbolit. Näitä ovat esimerkiksi näkyvät käyttäytymisen tavat, pukeutumista ja ulkonäköä koskevat käytännöt, ruoka teknologia, musiikki ja taide. (Shein 1990, 109-119.)

Kuvio 1. Kolme kulttuurin manifestoitumisen tasoa Sheinin (1990) mukaan.

Seuraavaksi tarkastelen kulttuuria ensinnäkin sivilisaation, kulttuurin ideologisen ulottuvuuden ja sosiaalisen ulottuvuuden näkökulmasta. Toiseksi syvennyn kulttuurin näkyvimpään, ja myös tämän tutkielman kannalta merkityksellisimpään ulottuvuuteen, kulttuuriin artefakteina ja symboleina. Luvun lopuksi syvennyn kulttuurin yhteiskunnalliseen merkitykseen ja tehtävään, sekä siihen, millaiselta näyttää kulttuurin yhteiskunnallinen asema.

2.1 Kulttuuri, sivilisaatio ja sosiaalinen ulottuvuus

Kulttuurin käsite on peräisin antiikista klassisen latinan kielen sanasta *cultura*, joka tarkoittaa olemista tai sijaitsemista jossain, karjan ja viljelysmaiden hoitamista, suojelemista ja sitä, miten ihminen toimimalla vuodentakoon ja luontoon sopeutuen saa elantonsa elinympäristöstään (Lehtonen 1994, 67, Pirnes 2008, 41). Se on siis kuvannut ihmisen perustavanlaatuisia luonto- ja maailmasuhdetta agraarisessa yhteisössä ja elämäntavassa.

Usein ajatellaan, että modernisaation myötä ihminen, inhimillinen ja luonto alkoivat erkaantua toisistaan ja agraarisesta luonnon rytmien ja kiertokulun mukaan kulkevasta elämäntavasta alkoi tulla vain yksi vaihtoehto elannon hankkimiselle. Tämä luonnon ja ihmisen välinen erottelu onkin kulttuurin määrittelylle hyvin oleellinen kahtiajako. Kulttuuria on sellainen ihmisen toiminta, mitä ei katsota perustaltaan biologiseksi. 1700 ja 1800 luvuilla kulttuurin käsite alkoi samaistua sivilisaation käsitteen kanssa, merkit-

semään yhteisön tai yhteiskunnan henkistä kehittyneisyyttä, kultivoitumista ja sivistystä, kaikkea sille ominaista toimintaa kuten kieltä ja perinteitä. Tämä ajattelutapa loi pohjan myöhemmin syntyneelle antropologiselle kulttuurin käsitteelle. Toisaalta sivilisaatioon samaistuvalla kulttuurin ymmärtämiselle oli ominaista myös yhteiskunnan materiaalisen edistyksen, taloudellisen hyvinvoinnin ja omistajuussuhteiden korostaminen. (Pirnes 2008, 42-44.)

Kulttuuri voidaan määritellä myös seuraavasti: kulttuuria ovat kaikki ne ominaisuudet, joita yhteiskunnan tai muun sosiaalisen ryhmän jäsenet omaavat. Kulttuuri on monimutkainen kokonaisuus, joka sisältää tiedon, uskomukset, moraalin, lain, taiteen, tavat, käytännöt ja sellaiset kyvyt, jotka yhteisön jäsen omaksuu ja saa yhteisöltään, ja joita hän tarvitsee siihen kuuluakseen. Tästä näkökulmasta kulttuuria on kaikkialla yhteiskunnassa ja kaikilla sen jäsenillä. (Tylor 1870, Avruchin 1998 mukaan.) Kulttuuri on kollektiivinen mielen ja käyttäytymisen perusasetus, joka erottaa kulttuurit ja yhteisöt toisistaan, mutta on yhteinen ryhmän tai yhteisön jäsenille (Hofstede 1994, 7). Kulttuuri on myös merkitysjärjestelmä, joka muodostuu yksilöiden kokemuksista ja toiminnasta ja jota välitetään seuraaville sukupolville.

Edellä kuvatun kaltaiset kulttuurin määritelmät ovat melko deterministisiä suhteessa kulttuuriin yksilöä ohjaavana rakenteena ja voimana. Spencer-Oatey (2008) on kuvannut kulttuuria enemmänkin epämääräiseksi arvojen, odotusten, orientaatioiden, uskomusten ja normien kokoelmaksi, joka toki vaikuttaa yhteisöön kuuluvien ihmisten käyttäytymiseen ja siihen, minkälaisia merkityksiä he antavat muiden ihmisten toiminnalle. Kulttuuri ei kuitenkaan ole jokin selvärajainen ihmisten toimintaa ja ajattelua tarkasti määrittävä järjestelmä. (Spencer-Oatey 2008, 3.)

2.2 Kulttuurintuotteet – symbolit ja artefaktit

Sosiologisessa tutkimuksessa kulttuuri yleensä ymmärretään juuri edellä kuvatussa sivilisoitumiseen ja sosiaaliseen toimintaan viittaavassa merkityksessä. Kulttuurin käsitteellä tarkoitetaan kuitenkin myös inhimillisen älyllisen, taiteellisen ja luovan toiminnan tuotoksia ja saavutuksia (Arnolds 1867, Avruchin 1998 mukaan, 6). Kulttuurin käsitteessä korostuivat pitkään ihmisyyden ja yhteiskuntaelämän pinnalliset, ulkoiset ja materiaaliset, mitattavat ulottuvuudet. Ikään kuin vastaukseksi tähän kehittyi toisenlainen tapa ymmärtää kulttuuria.

Kulttuuri alkoi samaistua yhteiskunnan kehittyneisyyden sijaan yksilön henkiseen kehitykseen, hengen ravintoon, estetiikkaan ja filosofiseen maailman tarkasteluun. Se alettiin tästä näkökulmasta nähdä jonain muusta yhteiskunnasta, etenkin politiikasta ja taloudellisesta toiminnasta autonomisena ja ulkopuolisena. Samalla kulttuurin ja taiteen tekemisen olosuhteet olivat siirtymässä vanhasta mesenaattimuotoisesta tukemisesta

markkinaehtoisiksi ja kilpailuun perustuviksi. Ehkäpä näistä syistä, esimerkiksi Lehtonen (1994) on katsonut, että kulttuuri siirtyi yhteiskunnallisesta ja käytännöllisestä sfääristä filosofiseen ja imaginääriseen sfääriin. Kulttuurin ja taiteen tekijät halusivat turvata kulttuurin taiteellisen koskemattomuuden kilpailulta ja ennakoimattomasti toimivilta markkinoilta ja siksi pyrkivät vetäytymään taloudellisen toiminnan kentältä tämän kaiken ulottumattomiin, yhteiskuntaelämän laitamille yhtäältä kriittisesti tarkastelemaan sen toimintaa, toisaalta heijastelemaan sen virtauksia ja aatesuuntia.

Arkikielessä kulttuurilla usein tarkoitetaan kulttuurin tuotteita, kuten esittäviä taiteita, käsityötuotteita tai musiikkia. Taide ja muut kulttuurintuotteet ovat ympäröivän kulttuurin representaatioita, tiivistymiä. Ne on tehty kulttuurin parhaista ja keskeisimmistä aineksista. Kulttuurintuotteet ja taide ovat artefakteja, joiden avulla yhteiskuntien ja ihmisryhmien kulttuurisia saavutuksia tehdään näkyviksi ja siirretään aina uusille sukupolville. Toisaalta ne ovat symboleja, joiden avulla viestitään kulttuurisista käytännöistä ja toiminnan tavoista ja pidetään niitä yllä. Kroeber ja Kluckhohn katsovat, että kulttuuri muodostuu toiminnan kaavoista ja käytännöistä, jotka välittyvät ihmiseltä toiselle symboleiden avulla. Symbolit tai artefaktit ovat inhimillisten saavutusten konstituitioita ja ruumiillistumia. Kulttuuri muodostuu symbolien ja inhimillisten saavutusten historiallisesta ymmärtämisestä. (Kroeber & Kluckhohn, 1952, 181.)

2.3 Kulttuuri yhteiskunnassa

Kulttuuria ja taidetta, tai sen kaltaista toimintaa on ollut niin kauan kuin on ollut ihmisiäkin. Onko kulttuurilla ja luovalla taiteellisella toiminnalla ihmisyhteisöissä jokin tarkoitus ja tehtävä?

Korkeakulttuuri ja niin sanottu massakulttuuri on perinteisesti eroteltu toisistaan ja arvotettu eri tavoin (Balling & Juncker 2016, 231). Kulttuuri nähdään usein välineenä jonkin muun hyvän tavoitteen saavuttamiselle. Tällaisia tavoitteita ovat esimerkiksi terveyshyödyt ja kansantaloudelliset hyödyt tai kansan sivistäminen. Saatetaan ajatella, että oikeanlainen kulttuuri muovaa kansalaisista oikeanlaisia ihmisiä. (Jensen 2002 68.) Tällaista näkökulmaa kulttuurin merkitykseen kutsutaan instrumentaaliseksi, välineelliseksi. Instrumentaalista näkökulmasta katsottuna korkeakulttuurilla nähdään ”massojen kulttuuria” enemmän välineellistä arvoa. Massojen kulttuurille ominaista viihdearvoa ei pidetä yhtä tärkeänä, se nähdään jopa haitallisena. (Balling & Juncker 2016, 231.) Korkeakulttuurin tuottamisen ja kuluttamisen nähdään hyödyttävän kaikkia. Tämä legitiimoi erilaisten korkeakulttuuria tuottavien ja vaalivien instituutioiden rahoitusta. (Balling & Juncker 2016, 232.)

Joli Jensen on kirjassaan *Is Art Good for Us?* (2002, 77) kritisoinut instrumentaalista suhtautumista kulttuuriin. Hänen mukaansa se tulisi korvata ekspressiivisellä logiikalla, jossa taide- ja kulttuurielämykset, myös viihde, ovat arvokkaita itsessään. Hänen mukaansa kulttuurista nauttiminen ja siihen osallistuminen on kommunikaatiota, jossa tuottaja ja vastaanottaja käyvät dialogia. (Jensen 2002, 174.) Se on siis sosiaalista kanssakäymistä, inhimillistä toimintaa ja sellaisena itsessään arvokasta. Kulttuurin areenat ja instituutiot näyttävät tästä näkökulmasta alustoina mielipiteiden vaihtamiselle sekä arvoista ja merkityksistä käytäville neuvotteluille. (Balling & Juncker 2016, 233.) Jensen on kirjoittanut:

The arts are part of our vital ongoing conversation about what is valuable, human, exalted, sacred, pleasurable, challenging, and worthwhile and what is not. And that is why the arts are so important and so valuable. (Jensen 2002, 199)

Kulttuurin parissa, luovassa toiminnassa ihmiset myös oppivat monenlaisia sosiaalisen elämän kannalta hyödyllisiä taitoja, kuten itseilmaisua (Bardy ym. 2001), tunteiden tunnistamista ja säätelyä (Saarikallio & Erkkilä 2007) ja estetiikan tajua (Venkula 2011). Kulttuurin ja taiteen yhteyksiä hyvinvointiin ja terveyteen on tutkittu lääke- ja hoitotieteellisen tutkimuksen, kasvatustieteellisen, taiteellisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen aloilla (Liikanen 2010, 58). On todettu, että ihmiset jotka osallistuvat kulttuuri-toimintaan ja kansalaisaktiviteetteihin, elävät pidempään kuin vähän osallistuvat, tai ne jotka eivät osallistu lainkaan (Hyypä ym. 2007). Hyvinvointivaikutusten taustalla ovat usein sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma ja niiden lisääntyminen yhteisöllisen kulttuuri-toiminnan kautta (kts. esim. Hyypä ym. 2000-2008, Jeannotte 2003; 2006)

Taiteella ja kulttuurilla, kuten tieteellä ja etiikalla tai filosofiallakin, on omat erityiset paikkansa yhteiskunnassa. Jaana Venkula (2011) on todennut, että ihminen on jatkuvasti järjestelvä ja asioille oikeita paikkoja hakeva olento. Taiteella ja kulttuurilla on oma tehtävänsä tässä asioiden järjestelemissä. Siinä missä tiede etsii syitä ja seurauksia, auttaa panemaan ne järjestykseen ja etiikka ohjaa meitä oikean ja väärän, hyvän ja pahan erottelemissä, taide ja kulttuuri johdattavat harmonisten suhteiden oivaltamiseen. Kulttuurintuotteisiin sisään rakennettu estetiikka ja niiden kautta karttuva käsitys estetiikasta on muutakin kuin vain tyyliä tai värisilmää. Se on kykyä erotella kauneus ja rumuus ja siten kykyä tunnistaa harmonia. Kauneudessa asiat ovat hyvin ja oikeilla paikoillaan, kun rumuudessa ne ovat väärin ja poissa sijoiltaan. (Venkula 2011, 12.) Venkulalle taiteen ja kulttuurin funktio näyttää välttämättömänä, etenkin modernille yhteiskuntaelämälle ja modernille ihmiselle elintärkeänä. Hän kirjoittaa:

Koko maailma on pohjimmiltaan erilaisia muotoja, pelkkää estetiikkaa. Talot ympärillämme, asfaltoitu maanpinta, jota tieksi kutsutaan, vaatteet, eleet, puhe ovat aina jotain myös esteettisestä näkökulmasta: kauniita tai rumia, oikealla tai väärällä paikalla olevia muotoja ja suhteita. Likainen astia pesupöydällä on ruma, pesty astia ruokapöydällä kaunis. (Venkula 2011, 15)

Kulttuurin tehtäväksi voisi katsoa yhteiskunnallisten ideologioiden ja arvojen, sivilisaation kuvailun ja selittämisen sekä niiden kriittisen tarkastelun eri näkökulmista. Kulttuuri kuvastaa sosiaalisen maailmamme sääntöjä ja aikaansaa keskustelua niistä. Se myös tallentaa ja viestittää näitä arvoja ja rakenteita, saavutuksia, kuvauksia ja ideoita tuleville sukupolville. Näin se on oleellinen osa sosialisatiota. Lapset ja nuoret omaksuvat oman yhteiskuntansa arvoja ja normeja kulttuurintuotteiden välityksellä. Kulttuurin kriittisen katseen merkitys tulee esille juuri tässä. Vallitsevien arvojen ja normien välittämisen lisäksi, kulttuuri tarjoaa eväitä ja areenan kyseenalaistaa ja tarvittaessa kapinoida vallitsevaa yhteiskunnallista järjestystä vastaan ja nostaa esiin epäkohtia.

Kulttuuria voi tarkastella myös Bourdieulaisena toiminnan kenttänä. Bourdieun mukaan kenttä on sosiaalinen toiminnan tila tai universumi, jota luonnehtivat sille ominaiset valtarakenteet ja säännöt. Eri kentillä on mahdollista kartuttaa ja hyödyntää erilaisia pääoman muotoja. (Bourdieu 1983.) Kenttä on siis jokin autonominen toiminnan alue tai areena, joka kuitenkin rakenteeltaan muistuttaa muita toiminnan kenttiä. Tästä näkökulmasta kulttuurimarkkinat nähdään muista kentistä selkeästi erotettavissa olevana areenana, jossa harjoitetaan kulttuurin tuottamista ja siihen liittyvää elinkeinotoimintaa tiettyjen virallisten ja epävirallisten sääntöjen ja arvojen puitteissa. Kulttuurin kentällä karttuva ja käypä pääoman muoto on luonnollisesti pääasiassa kulttuurinen pääoma, joka sitten on muihin pääoman muotoihin tarvittaessa vaihdettavissa. (Morishita 2006, 284.)

Kentän olemassaoloa siis määrittää yhtäältä sen autonomisuus. Toisaalta oleellinen tekijä on kentälle ominaisen toimintalogiikan olemassaolo. Kenttien omat toiminnan logiikat, eli *nomokset*, kehittyvät kentillä toimivien agenttien kamppaillessa hallitsevista asemista kentillä. (Morishita 2006, 284.) Kulttuurin kenttä on pitkään omannut jopa poikkeuksellisen suuren autonomian, ainakin teoreettisella tasolla, suhteessa esimerkiksi talouden tai vallan ja politiikan kenttiin, sekä suhteessa näillä kentillä vallitseviin toiminnan logiikoihin. Kulttuurin kentällä on toiminut jonkinlainen epätaloudellinen talous, symbolisten hyödykkeiden markkinat. Kulttuurin kentällä tuotetuilla luovan työn tuotoksilla on kaksoisarvo, toisaalta hyödykkeinä, toisaalta symbolisina objekteina. (Lipstadt 2003, 398.) Symbolisen arvon tuotanto kulttuurin kentällä johtaa siihen, että kulttuurintuotannon kentällä voitontavoittelun logiikalla ei ole samanlaista sijaa kuin useilla muilla taloudellisen toiminnan kentillä. Taloudellinen logiikka kuitenkin hyväk-

syttään ja kulttuurintuotteiden hyödykearvo tunnustetaan. Kulttuurin kenttä ikään kuin jakautuu kahdelle toimintalogiikaltaan erilaiselle alueelle. Toinen alue, symbolisen arvon tuotannon alue on suhteellisen autonominen ja toinen, hyödykearvoa tuottava alue asettuu lähemmäs vallan ja talouden kenttiä, jakaen näin joitain näiden kenttien käsityksiä ja toimintalogiikoita. (Lipstadt 2003, 399.)

Autonomisella symbolisen arvon alueella ”puhdasta” taidetta tai kulttuuria luodaan suhteellisen vapaana kysynnän asettamista vaateista ja rajoituksista. Tällä alakentällä menestykseksi katsotaan tuotoksen saattaminen yleisölle ilman mitään yleisön vuoksi tehtyjä myönnytyksiä. (Lipstadt 2003, 398.) Tällöin se ”voitto” tai asema jota toimijat kulttuurin symbolisen arvon kentällä tavoittelevat, on oman taiteellisen näkemyksen hyväksytyksi, tunnustetuksi ja arvostetuksi tuleminen, aidon taiteilijuuden saavuttaminen (Morishita 2006, 285). Hyödykearvoon nojaava massatuotannon kenttä on vähemmän autonominen. Tällä kentällä kulttuurin tuottajat tuottavat hyödykkeitä vastatakseen kysyntään, kuluttajien preferenssien mukaisesti. (Lipstadt 2003, 399.) Tällä kentällä menestystä mitataan enemmän taloudellisen toiminnan kentälle ominaisen voitontavoittelun logiikan näkökulmasta. Autonomisella ”puhtaan kulttuurin” kentällä kulttuurin voidaan nähdä toteuttavan toista puolta yhteiskunnallisesta tehtävästään, aikamme kuvaamista ja kriittistä tarkastelua. Kulttuurin kentälle voisi hahmotella kolmannenkin alakentän, dokumentaarisen kentän. Tämän kenttä on lähimpänä vallan ja politiikan kenttiä ja täällä kulttuuri toteuttaa toista yhteiskunnallista tehtäväänsä, aikamme saavutusten, kuvausten, ajatusten ja ideoiden säilyttämistä tuleville sukupolville. Näin kulttuuri osallistuu sosialisatioprosessiin vuorovaikutuksessa yhteiskunnallisten valtarakenteiden, vallan ja politiikan kenttien kanssa.

Kulttuuriyrittäjyys sopii logiikaltaan hyödykearvoa tuottavalle kulttuurin alakentälle hyvin. Autonomiselle symbolista arvoa tuottavalle kentälle se ei kuitenkaan istu aivan yhtä luontevasti. Yrittäjyyteen ja yrittäjämäiseen toimintaan kuuluu oleellisesti laskeleminen suhtautuminen. Yrittäjämäisen toiminnan keskiössä on toiminnan maksimaalisen kustannustehokkuuden, tuottavuuden saavuttaminen ja sitä kautta taloudellisen pääoman kartuttaminen. Symbolisen arvon kentällä tavoitteena on sen sijaan kulttuurisen pääoman kartuttaminen, sekä uskottavan ja tunnustetun taiteellisen ja kulttuurisen näkemyksen saavuttaminen. Kulttuurinen pääoma on toki sitten vaihdettavissa taloudelliseen pääomaan, mutta sitä kartutetaan eri tavoin kuin taloudellista pääomaa.

Kun kulttuurimarkkinoita tarkastellaan Bourdieun kenttäteorian viitekehyksessä, nousee esiin mielenkiintoisella tavalla se, miten kulttuurimarkkinoilla taloudellisen voiton, taloudellisen pääoman tavoittelun ja kulttuurisen pääoman, uskottavan ja legitiimin kulttuurisen tai taiteellisen näkemyksen tavoittelun logiikat elävät rinnakkain ja sekoittuvat toisiinsa. Kulttuuriyrittäjät toimivat kahdenlaisin tavoittein. Tällä tavoin tarkasteltuna hahmottuu mielenkiintoisesti se, miten taloudellinen logiikka on valunut kulttuurin kentälle. Bourdieulaisen kenttäteorian näkökulmasta on myös mahdollista tarkastella

kulttuurin kentän vuorovaikutusta muiden yhteiskunnallisten kenttien, kuten taloudellisen ja poliittisen kentän kanssa.

2.4 Kulttuuri ja talous

Miikka Pyykkösen (2015) mukaan taloudellinen ajattelu tuli toden teolla Suomessa taiteen, luovuuden ja kulttuurin alueelle vasta 1980- ja 1990- luvuilla. Tuolloin esimerkiksi politiikassa kiinnostuttiin kulttuurin taloudellisesta ulottuvuudesta ja mahdollisuuksista. Ennen tätä kulttuurin kuluttajien ja etenkin sen tekijöiden parissa, kulttuuriteollisuus oli lähes kirosana, jotain kulttuurille ja sen arvopohjalle perustavanlaatuisesti vastakkaista ja sen itseisarvoa vähättelevää. Kulttuurin itseisarvon sijaan politiikassa, koulutuksessa ja kulttuuripuheessa alettiin korostaa enemmän sen välinearvoa, potentiaalisia taloudellisia vaikutuksia. (Pyykkönen 2015, 122,123.) Pyykkösen näkökulma on varsin kriittinen, jopa inhorealistinen. Hieman toisesta näkökulmasta, voidaan katsoa, että kulttuuri ja kulttuurialoilla toimivat ovat pyrkineet sopeutumaan yhteiskunnalliseen muutokseen ja tavoittelemaan sen puitteissa menestystä. Katsoi asiaa minkäläisten linssien läpi tahansa, melko selvää kuitenkin on, että taiteellista luovuutta ja kulttuuria on esimerkiksi politiikan keinoin pyritty yhdistämään taloudelliseen tuotantoon. On tavoiteltu kulttuurin ja talouden saumattomuutta.

Kulttuurin taloudellista merkitystä esimerkiksi työllisyyden, maabrändin ja viennedistämisen näkökulmasta on viime vuosina korostettu kulttuuripoliittisessa keskustelussa. Vuonna 2015 suomalaiset, sekä yksityiset kuluttajat että julkiset instituutiot, kuluttivat kulttuuriin noin seitsemän miljardia euroa, mikä oli noin viisi prosenttia Suomen kokonaiskulutuksesta. Tuolloin kulttuuritoimialoilla työskenteli 3,5 prosenttia työllisistä. (Tilastokeskus 2017.) Vastaavasti vuonna 2015 Suomessa toimi noin 50 000 kulttuuri- ja käsityöalan yritystä, mikä on noin 14 prosenttia kaikista suomalaisista yrityksistä (Tilastokeskus 2017). Kulttuurin julkiset kulutusmenot olivat hieman yli miljardin euron suuruiset, mikä oli noin kaksi prosenttia julkisista menoista (Tilastokeskus 2017). Näitä lukuja tarkasteltaessa on hyvä ottaa huomioon kulttuurialojen määrittelytavan vaihtelu tilastosta toiseen. Luvut antavat kuitenkin suuntaa kulttuurialan koosta ja merkityksestä taloudellisesta näkökulmasta.

Työllistyminen on tilastojen valossa ollut vaikeaa kulttuurialoilla viime vuosina. Esimerkiksi vuonna 2015 humanististen ja taiteenalan tutkinnon suorittaneita oli työttömänä 19 000. Luku oli suurempi kuin yhdelläkään muulla koulutusosalalla. (Tilastokeskus 2016.) Näiden lukujen valossa kulttuuriala ei ole talouden tai työllisyyden näkökulmasta merkittävimpiä aloja Suomessa, joskin muihin Euroopan maihin verrattuna suomalainen kulttuuriteollisuus on talous- ja työllisyysvaikutusten näkökulmasta Euroopan kärkikastia. Toisaalta, verrattuna kulttuurintuotannon jättiläismaihin, esimerkiksi

Yhdysvaltoihin, Eurooppalainen kulttuuriteollisuus ja sen taloudelliset vaikutukset ovat suhteellisen pienet. (Pyykönen 2015, 125).

Kulttuurialoilla siis työskenteli vuonna 2017 vain noin 3,5 prosenttia työllisistä. Tämä siitä huolimatta, että kulttuurialoilla toimivia yrityksiä on verrattain paljon, jopa 14 prosenttia kaikista yrityksistä Suomessa vuonna 2015. Vaikka luvut eivät vaihtelevan tilastointitavan vuoksi ole suoraan vertailukelpoisia, voidaan niiden perusteella kuitenkin päätellä kulttuurialan olevan erittäin pienyritysjäyvä. Työllistäviä yrityksiä on vähän.

Kulttuurin ja talouden suhdetta kulttuuriyrittäjyyden näkökulmasta kuvaa hyvin Christian Fuchsin (2014) teoria kapitalistisesta ajan regiimistä. Kulttuuriyrittäjät nauttivat työstään ja suhtautuvat siihen intohimoisesti (Pärnänen, Sutela 2013, s.). Työhön liittyy yrittäjyyden kautta kuitenkin myös tuottavuuden vaatimuksia ja voittojen tavoittelua. Nämä kaksi työhön liittyvää näkökulmaa ovat yhteydessä ensinnäkin ajan kulttuuriseen ymmärtämiseen ja toisaalta sen kapitalistiseen ulottuvuuteen. Ajalla on kapitalistisessa tuotannossa hyvin omanlaisensa merkitys. Kapitalismissa tuotanto ja tuottavuus ovat pitkälti taistelua aikaa vastaan, on tuotettava enemmän(voittoa) pienemmin palkkakustannuksin eli aina vain lyhemässä ajassa. Kulttuurilla viitataan tässä kontekstissa kaikkeen siihen ihmiselämän sisältöön, mikä on hyvää ja henkisesti tyydyttävää, merkityksellistä. Tästä näkökulmasta elämä on lyhyt ja se tulee käyttää mielekkäästi. (Fuchsh, 2014). Kulttuurisesta näkökulmasta nämä ihmiset tavoittelevat nautintoa työn sisällön ja itsensä toteuttamisen kautta ja etsivät merkityksellistä sisältöä lyhyelle elämälleen. Heidän on samanaikaisesti kuitenkin alistettava itsensä ja työnsä kapitalistiselle ajankäytön käsitykselle, jossa luovan työn tai käsityön tulos on myytävä ja tehtävä tuottavaksi. Se on näin ollen tehtävä aina vain nopeammin tai ainakin jatkuvasti riittävän nopeasti. Tämä vaatimus ei välttämättä sovi kovin hyvin yhteen luovan, taiteellisen työn ja käsityön kanssa. Toisin sanoen heidän ajallaan on sekä kulttuuriselle ajan käsittämiseksi ominainen käyttöarvo, että kapitalistiselle ajan käsittämiseksi ominainen vaihtoarvo.

Kapitalismin peruseriaate on voiton maksimointi ja pääoman kasvattaminen, mikä onnistuu tuotannossa usein joko työhön käytettyä aikaa lyhentämällä ja työn tuottavuutta lisäämällä, tai palkallisen työajan muuttamisella palkattomaksi. Tällä tarkoitan esimerkiksi luovan luokan ja tietotyöläisten usein tekemää palkatonta ajatus- ja taustatyötä vapaa-ajallaan. Toisaalta palkallisen työajan muuttaminen palkattomaksi onnistuu myös vaihtamalla työsuhte ostajan ja myyjän väliseksi suhteeksi yrittäjyyden kautta. Kun yritykset ja muut tahot eivät enää palkkaa työntekijöitä vaan ostavat heidän työpanoksensa yrittäjinä tai kolmansilta osapuolilta, he ulkoistavat tuottamiseen kuluvan ajan vaihtelun ja ylitöiden kertymisen riskin yrittäjälle itselleen. Näin he tulevat samalla määritelleeksi sen, kuinka monesta tunnista enintään ovat valmiita maksamaan työn tekemisestä tai tuotteen tuottamisesta, huolimatta siitä kuinka paljon aikaa yrittäjältä

lopulta kuluu. Hän maksaa ylimenevästä ajasta käytännössä itse. Näin on ainakin siinä tapauksessa, jos työn tarjontaa on enemmän kuin sen kysyntää.

Kulttuurin tuotteet ovat aina sijoittuneen johonkin kansallisen perinnön ja kaupallisen hyödykkeen välimastoon. Erityisesti eurooppalaiset hyvinvointivaltioidet ovat perinteisesti suhtautuneet kulttuuriin ja taiteeseen lähes julkisena palveluna. (Schnell, 2008, 638). Kulttuuria paitsi tuetaan, myös kulutetaan ja tuotetaan julkisin varoin. Valtio on keskeinen toimija kulttuurimarkkinoilla.

Suomalaista kulttuuripolitiikkaa leimaa pitkä oikeudellisen säätelyn perinne ja institutionaalisuus, jotka ovat tehneet järjestelmästä vakaan. Viimeistään 1960-luvulla kulttuuripolitiikkaa alettiin kehittää järjestelmällisesti ja kulttuuripolitiikan käsite otettiin virallisesti käyttöön vuonna 1974. Kulttuuria pidettiin kansallisvaltiolle ensiarvoisen tärkeänä henkisenä voimavarana ja sosioekonomisen kehityksen tukipilarina. Taiteelle ja kulttuurille rakennettiin entistä vahvempaa perustaa sisällyttämällä kulttuurilaitoksia valtion hallinnon piiriin. 1992 voimaan tulleet lait eri kulttuurilaitosten valtiosuukisista vakiinnuttivat kulttuurin asemaa Suomessa entisestään. Suomalaisen kulttuuripolitiikan tavoitteena on jo pitkään ollut kansalaisten mahdollisimman tasa-arvoisen aseman takaaminen suhteessa kulttuuriin, sen saatavuuteen ja kuluttamiseen. Kulttuuripolitiikka on myös jo varhaisessa vaiheessa pyritty rakentamaan siten, että se olisi mahdollisimman immuuni poliittisten voimasuhteiden vaihtelulle. (Saukkonen 2014, 6,7,21.)

Viime vuosikymmeninä valtion suhde kulttuurin rahoittamiseen on kuitenkin muuttunut. 1990-luvun lama aiheutti painetta kulttuurimenojen hillitsemiselle. Tämä paitsi konkreettisesti leikkasi kulttuurin rahoitusta, vaikutti myös kulttuurin rahoituksen periaatteisiin ja sitä kautta kulttuurialan rakenteeseen. Kulttuuripolitiikassa on pyritty siirtymään normatiivisesta ohjauksesta tulosohjaukseen. Kulttuurin ja taiteen välineellinen arvo, sen hyvinvointi-, maakuva- ja talousvaikutukset ovat nousseet yhä tärkeämpään osaan kulttuurin rahoituksen perusteissa. Kulttuurin tuotantoa on pyritty siirtämään valtio-omisteisuuden sijaan enemmän yksityisoikeudelliselle pohjalle, joskin niin, että monet kulttuurilaitokset ovat organisatorisessa mielessä yhä valtion tai kunnan hallinnon alaisia. Tukipolitiikassa on haettu aikaisempaa vahvempaa sopimusperustaisuutta ja tilaajan ohjausvaltaa, aikaisemman taiteilijan tai kulttuurin tuottajan autonomiaa ja luovaa vapautta arvostaneiden käytäntöjen sijaan. Vakiintuneiden jatkuvien tukimuotojen sijaan, harkinnanvaraisten tukimuotojen ja niihin käytettävissä olevien varojen määrää on kasvatettu. (Saukkonen 2014, 8,9,28.) Poliittisessa retoriikassa ja julkisessa keskustelussa esiintyvä puhe kulttuurin välineellisten vaikutusten ensisijaisuudesta näyttöä kuitenkin todennäköisesti lopullisia konkreettisia toimia merkittävämpänä ilmiönä, sillä kulttuuripolitiikan rakenteet ovat melko vakiintuneet ja poliittinen toimijakenttä on laaja, eikä niinkään välttämättä heijastele esimerkiksi istuvan hallituksen agendoja tai arvoja toiminnassaan.

Valtio on kulttuurialojen keskeisin rahoittaja. Kulttuurin rahoitukseen käytettävien varojen määrä kasvoi aina 1990-luvulle asti. Lama leikkasi kulttuurin rahoitusta, jonka jälkeen rahoitus on jälleen lähtenyt tasaiseen kasvuun. Kulttuurin julkiset kulutusmenot Suomessa vuonna 2015 olivat hieman yli miljardin euron suuruiset, mikä oli noin kaksi prosenttia julkisista menoista (Tilastokeskus 2017). Myös sillä on merkitystä, mihin ja minkälaiseen kulttuuriin rahoitus suuntautuu. Suomalaisen kulttuurintuotannon kenttä on monipuolistunut ja samalla myös rahoitus suuntautuu entistä monipuolisemmin erilaisille kulttuurin tuotteille ja sisällöille. On kuitenkin myös niin, että edelleen huomattavan suuri osuus julkisesta rahasta kanavoituu pienelle joukolle vakiintuneita kulttuuri-instituutioita, jotka edustavat suhteellisen kapeaa joukkoa perinteisten kulttuurialojen toimijoista. Julkisen rahoituksen määrä on selvästi kasvanut. Samaan aikaan rahoitusta saavien kulttuurityöläisten ja taiteilijoiden joukko on kasvanut ja monipuolistunut. (Saukkonen 2014, 45, 46.)

Kulttuurin tuottaminen ja rahoittaminen markkinaehtoisesti tai kulttuuriteollisuuden tarkastelu vain taloustieteellisen markkinakäsityksen näkökulmasta, on ongelmallista. Oleellisin perustelu on kulttuurin yhteiskunnallinen merkitys, kyse on myös positiivisista ulkoisvaikutuksista.

Kulttuurimarkkinoiden tapauksessa on ongelmallista olettaa hinnan määräytyvän kysynnän ja tarjonnan tasapainopisteessä. Tämä johtuu siitä, että kulttuurimarkkinoilla julkiset instituutiot osallistuvat niin kulttuurin tuottamiseen, välilliseen rahoittamiseen kuin sen ostamiseenkin. Kulttuuri katsotaan julkishyödykkeeksi, jota sen positiivisten ulkoisvaikutusten vuoksi on syytä tuottaa julkisin varoin. Voittoa tavoittelevan markkinatoimijan näkökulmasta ei ole tärkeää huolehtia yhteiskunnan ajattelun ja luovuuden tuotteiden ja saavutusten tallentamisesta seuraaville sukupolville. Pelkästään markkinoilla tuotettuna tuskin toteutuisi edes murto-osa siitä kulttuurin yhteiskuntaa kehittävästä, kuvaavasta ja kriittisesti tarkastelevasta tehtävästä, jonka julkinen rahoitus on mahdollistanut.

Julkisen vallan osallistuminen kulttuurimarkkinoille niin tuottajan kuin kuluttajankin vaikuttaa kysyntään, tarjontaan ja hintaan. Valtio perinteisesti ostaa, tuottaa ja tukee ainakin sellaisia kulttuuripalveluita ja tuotteita joille ei muuten olisi riittävästi kaupallista kysyntää. Se tallentaa ja arkistoi, tuottaa itse, tarjoaa puitteita ja alustoja kulttuurin tekemiselle ja esittelemiselle sekä suoraan rahoittaa kulttuurin tekemistä. Kulttuuri siis on ylellisyshyödyke ja viihdettä, jota tuotetaan kuluttajille kysynnän mukaan. Toisaalta se on julkishyödyke, jonka tehtävänä on kuvata ja dokumentoida aikaamme ja yhteiskuntaamme, sekä toisinaan tarkastella niitä kriittisesti. Kulttuurimarkkinoilla tuottajat, kuluttajat ja valtio muodostavat monitahoisen verkoston, jossa toimijoiden roolit vaihtelevat. Kaksoisrooli ei koske vain julkista sektoria. Kulttuurimarkkinoilla kuluttaja on usein myös kulttuurin tuottaja. Etenekin digitalisaation ja sosiaalisen median myötä kulttuuria voi tuottaa ja saada näkyville kuka tahansa.

Kulttuurimarkkinoilla valtiolla on valtaa vaikuttaa tuotettavan kulttuurin määrään ja sisältöön. Hyvinvointivaltion viitekehyyksessä kulttuurin saatavuuden tasa-arvoisuudesta huolehtiminen nähdään tärkeänä. Pienituloisuuden ei tule estää kulttuurista nauttimista. Myös kulttuurin itseisarvon vaalimista, pelkän välinearvon korostamisen sijaan, pidetään edelleen usein tärkeänä arvona. Yhteiskunnassamme on siis normeja ja arvoja, jotka vaikuttavat siihen, miten kulttuurimarkkinat toimivat.

Kulttuuriyrittäjyyden näkökulmasta valtion osallistuminen kulttuurimarkkinoille merkitsee ainakin kolmea asiaa. Ensinnäkin on todettava, että vapaa kilpailu luonnehtii kulttuurimarkkinoita huonosti. Valtion osallistuminen vaikuttaa konkreettisella tasolla siihen, kuinka suuren osan yrittäjän elannosta muodostaa puhtaasti myynnillä tehtävä voitto. Tällainen vaikutus voi olla esimerkiksi valtion ja muiden instituutioiden jakamalla apurahoilla. Valtio ja kunnat työllistävät suoraan tai välillisesti tuhansia kulttuurialan ammattilaisia esimerkiksi museoissa, teattereissa ja teattereissa. Tässä yhteydessä on mainittava myös yksi alan suurimmista työllistäjistä, valtion omistama Yleisradio. Tämä tarkoittaa sitä, että jos valtio päättää, että jatkossa tehtäviä pyritään täyttämään työsuhteiden sijaan yrittäjiltä ostetuilla palveluilla, on sillä suurena markkinatoimijana huomattavan paljon valtaa alan työmarkkinoiden rakenteeseen ja käytäntöihin.

Koska kulttuuriin kulutetaan julkisia varoja, kohdistuu kulutukseen säästöpainetta, kuten muuhunkin julkiseen kulutukseen. Nämä säästöpainat ovat osaltaan luoneet otolliset olosuhteet sille, että valtiolla on intressi pyrkiä myös esimerkiksi koulutuksen ja työllisyystoimenpitein ohjaamaan kulttuurialan työmarkkinoita yrittäjävetoisempaan suuntaan. Kun kulttuuri voidaan ostaa toimeksiantona yrittäjiltä, säästetään työvoimakuluilta ja siirretään taloudelliset riskit yrittäjälle. Yrittäjyyttä onkin pyritty viime vuosikymmeninä aktiivisesti lisäämään kulttuurialoilla poliittisten ja julkisten instituutioiden toimesta.

Julkinen sektori osallistuu kulttuurimarkkinoille sekä positiivisten ulkoisvaikutusten, että yhteiskunnallisten arvojen vuoksi. Toimimalla näin, se saa myös valtaa vaikuttaa kulttuurimarkkinoihin ja kulttuurin sisältöihin. Edellä kuvatun kaltaisia asioita havaitaan, vain jos markkinoiden tarkastelussa otetaan huomioon sosiaalisten instituutioiden, rakenteiden ja valtasuhteiden merkitys.

2.5 Kulttuurialat ja innovatiivisuus

Kulttuurialoihin katsotaan tässä lähtökohtaisesti kuuluviksi ne alat, jotka Suomessa lasketaan kulttuurialan koulutuksen piiriin. Käsiyöalojen on tässä yhteydessä katsottu kuuluva kulttuurialoihin. Näin ollen kulttuurialat kattavat ainakin kuvataiteen, esittävän taiteen, muotoilun, musiikin, media- ja viestintäalan, kirjallisuuden sekä käsi- ja taide-

teollisuuden alat. Kulttuurialan koulutusta tarjotaan Suomessa kahdeksalla eri alalla ja kolmella eri koulutusasteella, ammattikouluissa, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. (Monten 2015, 11,12.) Nämä alat myös edustavat edellä kuvatun kulttuurin merkityksen mukaisia esteettisiä, taiteellisia, luovia ja dokumentaarisia ulottuvuuksia. Kulttuurialan työt ovat hyvin moninaisia. Ne sisältävät paitsi taiteen ja kulttuurin tekemistä myös sen suunnittelua, ohjaamista, tutkimista ja opettamista.

Luovuus on keskeinen kulttuuriammatteja luonnehtiva käsite. Kulttuuriammatteja usein myös luokitellaan ja erotellaan toisistaan luovuuden määrään tai luonteeseen nojaten. Luova työskentely on ongelmaratkaisua ja tavallisuudesta poikkeavaa ajattelua tai toimintaa (Stenberg, Lubart 1995). Se on tavallisuuden, arkisen ja totutun muovaamista joksikin uudeksi ja arvokkaaksi. Luovuus saa erilaisia merkityksiä erilaisissa konteksteissa. Yhtäältä se on tuottavuutta lisäävä tekijä joka lisää innovaatiotoimintaa, taloudellista kilpailua ja talouskasvua. Se on siis väline. Toisaalta luovuus on päämäärä. Se voi olla toivottu lopputulos, joka on seurausta tietynlaisesta sosiaalisesta ympäristöstä tai sen ominaisuuksista, kuten ilmaisunvapaudesta ja yhteiskunnallisesta moniarvoisuudesta. Luovuus on yksilön mentaalinen ominaisuus tai toiminnan tapa. Sillä on myös sosiaalinen ulottuvuutensa. Esimerkiksi Amabilen (2012) mukaan, luovuuden olemassaolo vaatii yksilöstä lähtöisin olevien ominaisuuksien, kuten motivaation ja tarvittavien henkisten ja fyysisten taitojen lisäksi oikeanlaisen, luovaan työskentelyyn kannustavan ja siihen vapauttavan ympäristön.

Kulttuurialojen ammatteja on luokiteltu ydinaloihin ja liitännäisaloihin, sen mukaan miten kulttuurisiksi niiden työskentely-ympäristöt ja miten luovaksi työn sisältö katsotaan (kts. esim. Lagersrtröm, Mitchell 2005, 32-35, Pyykkönen 2015, 124). Toisin sanoen ammatit voidaan jakaa kulttuurisempiin ja teknisempiin aloihin. Esimerkiksi Pyykkösen mukaan kulttuurisiksi hyödykkeiksi ja palveluiksi voidaan katsoa sellaiset kulttuurintuotteet, joiden tekemiseen tarvitaan luovuutta, joihin kulttuurisen sisältönsä kautta sisältyy symbolisia merkityksiä ja viestejä ja joihin ainakin potentiaalisesti liittyy intellektuaalisen omaisuuden elementtejä. Kulttuurisuus saattaa arki ajattelussa usein samaistua harvojen kuluttamaan, historialliset juuret omaavaan yläluokan kulttuuriin. Massoille tuotettu kulttuuri tai uudet kulttuurintuotteet eivät kuitenkaan ole sen vähempää kulttuurisia kuin korkeakulttuuri. Nykyään kulttuurin kriteerit samaistuvatkin yhä useammin keskiluokan, kuin yläluokan hyvän maun kanssa (Pirnes 2008,).

Kulttuurialojen ammatillaiset kuuluvat luovaan luokkaan. Luovan luokan käsitteellä viitataan kirjajaan joukkoon erilaisia modernien yhteiskuntien ammatteja, joihin liittyy luovuuden käyttöä ongelmien ratkaisemiseksi, taloudellisen arvon tuottamiseksi tai taiteen ja kulttuurin luomiseksi. (Bochma & Frisch 2007, 14.) Käytän tässä tutkimuksessa useassa aikaisemmassa eurooppalaisessa tutkimuksessa käytettyä luovien alojen luokittelua kolmeen ryhmään: luoviin professioihin sekä luoviin ydinaloihin ja boheemeihin. (Florida 2004, Bochma & Frisch 2007.) Luovilla professioilla tarkoitetaan koulutusta,

itsenäistä päätöksentekoa ja päivittäistä luovaa ongelmanratkaisukykyä vaativia ammatteja. Näitä ammatteja on paljon, eikä suurella osalla niistä ole välttämättä mitään tekemistä kulttuurin kanssa. Luovilla ydinaloilla työskentelevät ne, joiden tehtävä on luoda uusia ideoita, hyödyllisiä teknologioita tai myyviä sisältöjä. Tällaisia aloja ovat esimerkiksi viihde, musiikki, graafinen suunnittelu, tiede, taiteet ja arkkitehtuuri. Usein luovista ydinaloista erotellaan vielä boheemit, luovat yksin työskentelevät, usein valovoimaiset yksilöt kuten taiteilijat, kirjailijat ja näyttelijät (Florida 2004).

Kuvio 2. Luovan luokan jakautuminen ydinaloihin ja professioihin Floridan (2004) mukaan.

On myös syytä tehdä jonkinlainen rajaus sen suhteen, mitkä alat katsotaan tässä tutkimuksessa käsityöaloihin kuuluviksi. Myös tässä voidaan tukeutua kulttuurialojen koulutuksen tarjoamiin määrittelyihin. Kulttuurialojen koulutusaloihin lukeutuvat käsityöalat ovat pääasiassa muita kuin palvelualoja. Esimerkkejä kulttuurialoihin luettavista käsityöalojen ammateista ovat kultaseppä, ompelija, muotoilija ja suutari. Käsityöaloksi määritellään tässä tutkielmassa fyysisten käsityötuotteiden valmistus ja niiden korjauspalvelut. Muut palvelualat (esimerkiksi kauneudenhoitoala) rajataan tarkastelun ulkopuolelle, vaikka nekin usein sisältävät käsityötä ja kulttuurisia elementtejä. Niiden ei katsota kuuluvan kulttuurialoihin myöskään koulutusjärjestelmän näkökulmasta. Tässä tutkielmassa käsityöalat luetaan kulttuurialoihin kuuluviksi sen vuoksi, että kulttuurista työtä, taidetta ja käsityötä harjoittavat ammattilaiset saattavat useinkin toimia kaikilla

kolmella alueella yhtä aikaa. Ei myöskään ole tässä kontekstissa mielekästä pyrkiä määrittelemään kulttuuria, taidetta ja käsityötä tiukasti erillisiksi.

3 YRITTÄJYYS

Yrittäjyydellä kuvataan hyvin monenlaista toimintaa ja monenlaisia elämäntilanteita. *Yrittäjä* on yhteiskunnallisten instituutioiden käyttämä virallinen määritelmä, jonka avulla kansalaisia pyritään luokittelemaan ja tilastoimaan työmarkkina-asetmansa perusteella. Se määrittää osaltaan esimerkiksi sitä, minkälaisessa asemassa yksilö on valtioon ja sosiaaliturvaan nähden. Tilastokeskus määrittelee yrittäjän seuraavasti: ”Yrittäjäksi luetaan henkilö, joka harjoittaa taloudellista toimintaa omaan laskuun ja omalla vastuulla. Yrittäjä voi olla työnantajayrittäjä tai yksinäisyrittäjä, kuten ammatinharjoittaja tai freelancer. Osakeyhtiössä toimiva henkilö, joka yksin tai perheensä kanssa omistaa vähintään puolet yrityksestä, luetaan yrittäjäksi. (Tilastokeskus 2016.) Tämän lisäksi yrittäjiksi rajataan vain sellaiset henkilöt, joilla on voimassa oleva yrittäjän eläkevakuutus (YEL) vuoden viimeisenä työpäivänä, sekä osa-aikaisista yrittäjistä ne joiden yrittäjätulo ylittää mahdollisen palkkatulon (Tilastokeskus 2016). Kyseessä on siis yrittäjyyden tilastollinen määritelmä, jonka ulkopuolelle jää esimerkiksi paljon pienimuotoista ja osa-aikaista itsensätyöllistäjyyttä ja yrittäjyyttä. Näin määriteltynä yrittäjyyden käsitteellä pyritään kuvaamaan yksinkertaisesti sitä, että nämä henkilöt eivät ole vieraan työnantajan palveluksessa, vaan ovat itse päävastuussa siitä toiminnasta, jonka kautta he hankkivat elantonsa.

3.1 Yrittäjyys ja yhteiskunta

Yrittäjyys on kuitenkin käsitteenä paljon muutakin kuin neutraali määritelmä. Sillä on myös normatiivinen ja poliittinen ulottuvuus. Nykyaikaisen yrittäjyyden käsitteen keksijäksi on nimetty ranskalainen pankkiiri Richard Cantillon, joka 1700-luvulla määritteli yrittäjyyden epävarmuuden voittamiseksi, tarkoitukselliseksi toiminnaksi joka tähtää voiton mahdollisuuksien hyödyntämiseen markkinoilla (Isokangas & Kinkki 2002, 21). Tätä yrittäjyyden ulottuvuutta voidaan kutsua myös ulkoiseksi yrittäjyydeksi. (Pyykkönen 2014, 11.) Toisaalta yrittäjyys voidaan ymmärtää pyrkimykseksi tuottaa innovaatioita ja luoda uutta (Loundsbury & Ruef 2007, 1-2). Englanninkielinen sana *entrepreneur* tarkoittaa latinaksi aloitteen tekemistä ja eteenpäinmenoa. Tästä näkökulmasta yrittäjyydestä voidaan puhua paitsi elinkeinotoimintana, myös organisaatioiden sisällä tai yhteiskunnallisessa kontekstissa tapahtuvana yrittäjämäisenä toimintana tai sisäisenä yrittäjyytenä. Tällä on usein tarkoitettu työntekijän tai yksilön uudistusmyönteisyyttä, joustavuutta ja innovatiivisuutta.

Sisäinen yrittäjyys viittaa myös yksilön elämänhallintaan ja toimintaan yhteiskunnan jäsenenä. Sisäinen yrittäjyys on itsenäisyyttä, eteenpäin katsovaa innovatiivisuutta, parhaaseen mahdolliseen itseän pyrkimistä ja kunnianhimoa (Pyykkönen 2014, 11). Sisäi-

sen yrittäjyyden diskurssiin sisältyy ajatus yksilöstä oman elämänsä toimitusjohtajana, jonka toimenkuvaan kuuluu niin brändin luominen, julkisuuskuvausta huolehtiminen kuin oman henkisen ja fyysisen kilpailukyvyn ylläpitäminen. Edellä mainitun kaltaiset merkitykset yrittäjyydelle sisältävät selvästi normatiivisia käsityksiä hyvästä ihmisestä ja hyvästä elämästä.

Yrittäjyyden yhteiskunnallinen asema on vaihdellut historiallisesti paljon. Viimeisen 20 vuoden aikana yrittäjyys on saavuttanut erityisen aseman julkisessa keskustelussa ja politiikassa. 2000-luvulla yrittäjämäisyyden ihanne on laajentunut koskemaan muitakin elämäntilanteita kuin työelämää ja taloudellista toimeliaisuutta. (Pyykkönen 2014, 10-13). Tätä yrittäjyyden vakiintunutta asemaa yhteiskunnallisessa keskustelussa ja rakenteissa voidaan kutsua yrittäjyyden eetokseksi. Eetoksellisuuteen sisältyy ajatus jonkin ilmiön tai toimintatavan ristiriidattomuudesta ja kyseenalaistamattomuudesta yhteiskunnassa. Eetoksellisen ilmiön asema on laajalti hyväksytty ja se vaikuttaa merkittävästi yhteiskunnan normeihin ja rakenteisiin. Yrittäjyyden eetokselle on ominaista se, että yrittäjyyttä itsessään pidetään ongelmattomana ja pikemminkin ratkaisuna ongelmiin (Pyykkönen 2014,12). Yrittäjyyttä pidetään yhtenä Suomen kansantalouden ja työllisyyden pelastajista ja siihen pyritään kansalaisia aktiivisesti kannustamaan. Tätä havainnollistaa esimerkiksi ote Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelmasta vuodelta 2015:

Julkisen talouden tasapainottaminen käynnistetään välittömästi. Suomen talouden perimmäiset ongelmat ovat rakenteellisia, mistä johtuu heikko kasvu ja korkea työttömyys. Hallitus toteuttaa rakenteellisia uudistuksia, jotka edistävät työllisyyttä, yrittäjyyttä ja talouskasvua. Yrittämisen edellytyksiä ja työn tekemisen kannustimia parannetaan ja uusiin kestävän kasvun mahdollisuuksiin panostetaan. Hallituksen talousohjelman mukaan velkaantumisen suhteessa bruttokansantuotteeseen taittuu vaalikauden loppuun mennessä ja velaksi eläminen lopetetaan vuonna 2021. Kokonaisveroaste ei nouse. (Ratkaisujen Suomi, Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015)

Yrittäjyyden, perinteisistä työsuhteista riippumattomien työllisten määrän kasvattaminen nähdään yhtenä vaihtoehtona hegemonisen aseman poliittisessa keskustelussa saaneiden tavoitteiden saavuttamiseksi, hyvinvointivaltion rahoituspohjan vahvistamiseksi ja bruttokansantuotteen nostamiseksi. Välttämättömänä pidetyn talouden rakennemuutoksen uskotaan tapahtuvan yrittäjyyden lisäämisen avulla, uusien innovaatioiden, kasvu- ja vientiyrittäjien sekä jäykkinä pidettyjen työehtosopimusrakenteiden heikkenemisen tai tarkoituksellisen heikentämisen kautta.

Yrittäjyyden eetoksen juuret ovat protestanttisen etiikan kehittämisessä ja siihen sisältyneessä käsityksessä työstä yksilön velvollisuutena ja ahkeruudesta menolippuna taivaaseen. Sittemmin liberalistisessa ajattelussa yksilö oli ensisijaisesti tuottaja ja myö-

hemmin myös kuluttaja. Kuitenkin vasta liberalismien kehitys uusliberalismiksi alkoi korostaa yksilö- tai kansalaissubjektia ja ihannoida itsen yrittäjyyttä ja yrittäjähenkisyyttä. (Pyykkönen 2014, 16-18.) Voidaan ajatella, että erilaiset konservatiiviset velvollisuusiksi ja holhoamiseen liittyvät poliittiset näkemykset sekä uusliberalistinen tieteellinen ja poliittinen keskustelu ovat yhdessä luoneet hedelmällisen kasvualustan yrittäjyyden eetokselle.

Edellä kuvatun kaltainen käsitys ihmisestä taloudellisena toimijana, yritteliäänä yksilönä, on pitkään ollut luonteenomainen klassiselle taloustieteelle ja sitä ovat kriittisesti tarkastelleet monet aina Karl Marxista alkaen. Esimerkiksi Michel Foucault on todennut, että uusliberalismille on jo 1930-luvulta lähtien ollut luonteenomaista nähdä yksilö ikään kuin yrityksenä: ”homo economicus [...] on yrityksen ja tuotannon ihminen. [...] Homo economicus on itsensä yrittäjä. Hän on itselleen oma pääomansa, oma tuottajansa ja tulonlähtensä.” (Foucault 1979 -1989, Pyykkösen 2014, 94 mukaan.) Yrittäjyyden eetoksen kontekstissa yksilö nähdäänkin yrittäjäkansalaisena. Yrittäjäkansalainen on täydellinen kansalaissubjekti, joka itsenäisesti, itseään tarkkaillen ja kehittäen, aktiivisesti osallistuu hyvinvoinnin tuottamiseen, ottaa vastuuta eikä karta riskejä tavoitellessaan henkilökohtaista menestystä, samalla ollen hyödyksi koko järjestelmälle. Tässä diskurssissa valtion keskeinen tehtävä ei enää ole peruspalveluiden turvaaminen ja tuloerojen tasaaminen, vaan omistusoikeuden toteutumisesta huolehtiminen ja vapaan kilpailun ja sitä kautta yritteliäiden kansalaisten liiketoiminnan mahdollistaminen.

Suomalaiseen hyvinvointivaltioajatteluun on kuulunut perinteisesti käsitys kansalaisesta valtion sekä sen instituutioiden toimenpiteiden, palveluiden ja tulonsiirtojen kohteena. Valtio on nähty, jollei nyt aivan ensisijaisena, niin kuitenkin tärkeänä hyvinvoinnin lähteenä. Tätä käsitystä on alettu asettaa kyseenalaiseksi 1990-luvulta alkaen uusliberalistisen valtion rooliin lähtökohtaisesti kriittisesti suhtautuvan taloudellisen ja poliittisen ajattelun yleistyttyä Suomessa. Arttu Saarisen, Suvi Salmenniemen ja Harri Keräsen (2014, 612-613) kansalaisen ja valtion suhdetta käsittelevässä artikkelissa todetaan, että vuosina 1979-1987 suomalaisissa hallitusohjelmissa kansalainen näyttäytyi vielä pääasiassa poliittisen hallinnan objektina eikä yksilön ja yhteisöjen vastuusta tai esimerkiksi tulonsiirtojen vastikkeellisuudesta juurikaan keskusteltu. Laman jälkeen 1995 työn ja taloudellisen toimeliaisuuden rooli hyvinvoinnin lähteenä alkoi kuitenkin korostua hallitusohjelmissa ja kansalaisobjektin sijaan kaivattiin kansalaissubjektia; aktiivista, vastuullista ja taloudellisesti tuottavaa yksilöä. (Saarinen ym. 2014, 612.) Tämän suunnanmuutoksen taustalla lienee laman jälkeinen huoli hyvinvointivaltion rahoituspohjasta yhdessä uusliberalistisen poliittisen suuntauksen kanssa.

2000-luvun pitkä hitaan taloudellisen kasvun kausi on jälleen saanut suomalaiset huolestumaan hyvinvointivaltion rahoituksesta. Poliittisessa keskustelussa on ryhdytty etsimään uusia lähteitä hyvinvoinnille. Yhtenä keinona on pyritty vähentämään yksilön riippuvuutta valtiosta ja näin pienentämään julkisia menoja. 2000-luvun suomalaisessa

julkisessa keskustelussa kansalainen näyttäytyy passiivisen hyvinvointivaltion toimenpiteiden kohteen, eli kansalaisobjektin sijaan kansalaissubjektina; aktiivisena, tehokkaana, itsenäisenä sekä itseään tarkkailevana ja kehittävänä toimijana. (Saarinen et.al 2014, 605-614.) Yrittäjän voidaan ajatella edustavan kansalaissubjektia, aktiivisena itsenäisenä kansalaisena olemisen tapaa. Erityisesti itsensä työllistäjä tai pienyrittäjä voidaan nähdä jokaisen Matti Meikäläisen tavoitettavissa olevana tapana olla itsenäinen ja taloudellisesti tuottava yhteiskunnan jäsen. Kansalaissubjektina itsensä työllistäjä on yrittäjyyden eetoksen ihannoima yrittäjäkansalainen ja yrittäjyyden eetoksen ytimessä.

Sitä millä tavoin yrittäjyyden eetosta voidaan yhteiskunnassa toteuttaa, tavoitella ja viestiä, kuvaa Michel Foucault'n käsitys vallasta (governmentality). Foucault kyseenalaistaa vallan ja hallinnan intentionaalisuuden. Hänen ajattelussaan valta ei ole jotain mikä kohdistetaan tai kohdistuu yksilöön pakottavana voimana ja jonka vastustamisesta seuraa auttamatta sanktioita. Valta on jotain joka ohjaa ihmisten käyttäytymistä kannustaen, ei niinkään sanktioilla uhaten. Valta tai hallinta tuottaa eettisiä koodistoja eri elämän osa-alueilla toimiseksi. Koodiston noudattaminen ei ole pakollista mutta se tarjoaa mallin jonka mukaan kullakin itsejensä osa-alueella voi hyväksytysti toimia, hyvän kansalaisen mallin. Toisaalta eettiseen koodistoon liittyy myös informaatiota siitä, millainen on huono kansalainen. Koodiston omaksuminen, mallin ytimen tavoittaminen ja raamien sisällä toimiminen, voi olla varsin työlästä. Yksilön tulee olla valmis tekemään töitä koodiston viestittämän hyveellisen tilan saavuttamiseksi. Hyvänä kansalaisena olemisen tapoja on useita ja ne voivat olla samanaikaisia, ristiriitaisia ja kilpailevia. Koodistot voivat olla lähtöisin erilaisista yhteiskunnassa esiintyvistä diskursseista. Foucault tarkoittaa hallinnan käsitteellään sitä, että ihmiset ovat sellaisessa mentaalisisessä tilassa jossa he vapaaehtoisesti alistavat itsensä koodistolle ja alkavat toteuttaa sitä. (Foucault 1991, Dahlstedt & Fredrik 2012, 3 mukaan.) Yrittäjäkansalaisen malli on yksi tällainen hyvänä kansalaisena olemisen tapa jonka yksilö saattaa itselleen valita. Yrittäjäkansalaisuuden saavuttamiseksi on monia tapoja eikä koodisto sinänsä rajoita tavoitteen saavuttamiseksi käytettyjä keinoja, määränpää on merkityksellinen. Yrittäjäkansalaisuuden tavoittelussa keskeinen rooli on sisäisen yrittäjyyden opeilla sekä yrittäjyyskasvatuksella.

3.2 Kulttuuriyrittäjyyden luonne

Yrittäjyys on kulttuuri- ja käsityöaloilla yleinen ansiotyön muoto. Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston tietojen mukaan vuonna 2015 kulttuuri- ja käsityöammateissa toimi 82555 henkilöä, joista 10136, eli 12,3 prosenttia oli päätoimisia yrittäjiä. Kunnat työllistivät 13,8 prosenttia ja yksityinen sektori suurimman osan, 64,6 prosenttia alan työllisistä. Valtio työllisti suoraan 4,5 prosenttia työllisistä ja valtioenemmistöisen osakeyhtiön, eli Yleisradion kautta 4,9 prosenttia työllisistä (Tilastokeskus 2016). Kulttuuri- ja käsityöalojen työnantajasektorit ovat taulukossa 1.

Taulukko 1. Kulttuuri- ja käsityöalojen työlliset työnantajasektoreittain. (Lähde: Tilastokeskus 2016)

Työnantaja	hlö	%
Yksityinen	53291	64,6 %
Valtio	3690	4,5 %
Kunta	11387	13,8 %
Valtioenemmistöinen Oy	4040	4,9 %
Yrittäjät	10136	12,3 %
Tuntematon	11	0,0 %
Sektorit yhteensä	82555	100 %

Tilastokeskuksen yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilaston mukaan kulttuuri- ja käsityöaloilla toimi vuonna 2017 noin 14 000 yritystä (Taulukko 2.). Tässä on hyvä huomata, että ammattialat on luokiteltu siten, että luvuissa on todennäköisesti mukana myös sellaisia yrityksiä, jotka eivät varsinaisesti kulttuuri- ja käsityöaloihin lukeudu. Esimerkiksi luokissa vaatteiden valmistus ja metallituotteiden valmistus, on todennäköisesti mukana yrityksiä, jotka tuottavat tehdasvalmisteisia tuotteita suuremmassa mittakaavassa.

Pienet, yhdestä neljään henkilöä työllistävät yritykset muodostavat valtaosan kulttuuri- ja käsityöaloilla toimivista yrityksistä. Esimerkiksi kulttuurin, taiteen ja viihteen parissa toimivista yrityksistä 98 prosenttia on pien- tai mikroyrityksiä (Tilastokeskus 2018).

Taulukko 2. Yritysten lukumäärä kulttuuri- ja käsityöaloilla vuonna 2017, sekä alle neljä henkilöä työllistävien mikroyritysten osuus yrityskannasta. (Lähde: Tilastokeskus 2018)

	Yrityksiä	Pienyrityksiä	%
Tekstiilien valmistus	649	569	88 %
Vaatteiden valmistus	907	844	93 %
Nahan ja nahkatuotteiden valmistus	177	156	88 %
Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	4388	3057	70 %
Huonekalujen valmistus	840	630	75 %
Muu valmistus	1323	1183	89 %
Kustannustoiminta	959	720	75 %
Elokuva-, video- ja televisio-ohjelmatuotanto, äänitteiden ja musiikin kustantaminen	1763	1625	92 %
Radio- ja televisiotoiminta	67	47	70 %
Kulttuuri-, taide- ja viihdetoiminta	3400	3322	98 %
Kirjastojen, arkistojen, museoiden ja muiden kulttuurilaitosten toiminta	52	37	71 %
Yhteensä	14525	12190	84 %

Taulukossa 3. on esitetty päätoimisten yrittäjien osuus työllisistä eri kulttuuri- ja käsityöammateissa. Valokuvaajista 63 prosenttia työskentelee päätoimisesti yrittäjänä, mikä on huomattavasti suurempi osuus työllisistä, kuin muilla aloilla. Kirjailijoista, kääntäjistä ja tulkeista 27 prosenttia ja suunnittelijoista 23 prosenttia työskentelee päätoimisena yrittäjänä. Muilla aloilla päätoimisten yrittäjien osuus työllisistä jää alle 20 prosentin. (Tilastokeskus 2016.) Tarkempi ammattiryhmäkohtainen erittely päätoimisten yrittäjien määrästä löytyy tutkimuksen lopusta, liitetaulukosta 1.

Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilaston ja työssäkäyntitilaston lukuja ei voi suoraan verrata toisiinsa, sillä tiedot ovat eri vuosilta ja toimialat on luokiteltu eritavoin. Rakenne- ja tilinpäätöstilaston luvut kertovat yritysten määrästä yleensä, kun työssäkäyntitilaston tiedot puolestaan kertovat päätoimisten yrittäjien määrästä. Kun tiedetään, että sivutoiminen yrittäjyys on yleistä kulttuuri- ja käsityöaloilla (Pärnänen, Sutela 2014, 63), ja taulukosta 2. nähdään, että selvästi suurin osa yrityksistä on alle neljä henkilöä työllistäviä pien- tai mikroyrityksiä, voidaan näiden lukujen perusteella arvioida kulttuuri- ja käsityöyrittäjien määrän Suomessa asettuvan johonkin 10 000 ja 15 000 henkilön välimaastoon.

Taulukko 3. Yrittäjien osuus työllisistä eri kulttuuri- ja käsityöammateissa vuonna 2015. (Lähde: Tilastokeskus 2016)

	Työllisiä	Yrittäjiä	%
Johtajat	5393	338	5 %
Arkkitehdit	4195	739	18 %
Suunnittelijat	7020	1647	23 %
Opettajat	3946	265	7 %
Markkinointi	15208	1667	11 %
Museo- ja kirjastoala	4404	85	1 %
Kirjailijat, kääntäjät ym.	4633	1233	27 %
Toimittajat	7265	80	1 %
Taiteilijat	1337	352	26 %
Esiintyvät taiteilijat ym.	6643	381	6 %
Tv-, elokuva- ja teatterituotant	5890	1148	19 %
Valokuvaajat	2081	1312	63 %
Käsityöläiset	6447	866	13 %
Matkailu	3054	23	1 %
Yhteensä	82555	10136	12 %

Yritystoimintaa on 2000-luvulla pyritty aktiivisesti kehittämään kulttuurialoilla. Useiden eri tahojen toimesta on laadittu selvityksiä alan työllisyydestä ja liiketoiminnasta, ja kehitelty strategioita työllisyyden ja yrittäjyyden tukemiseksi (kts. esim. OKM/OPM 2010, 2009, 2006). Kulttuuriteollisuusajattelun voimistuttua Suomessa 1980 ja 1990 luvuilla, tuli kulttuuriyrittäjästä luovan talouden moottori ja keskeisin kulttuurin tuottamisen muoto. Esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriö on aktiivisesti tuonut luovan talouden puhetta kulttuuripolitiikkaan ja sitä kautta alan oppilaitosten strategioihin. Projektiin ovat erilaisin yrittäjyyttä lisäävin ja tukevin toimin osallistuneet myös Työ- ja elinkeinoministeriö sekä ELY-keskukset ympäri Suomea. Yrittäjyyden lisäämisen myös kulttuurin kentällä, katsotaan muiden positiivisten taloudellisten vaikutusten lisäksi, potentiaalisesti vähentävän valtion kulttuurimenoja. Vaikka yrittäjyyden ajatus itsessään perustuu vapaiden yksilöiden kilpailulle vapailla markkinoilla, on valtion ohjaus nähty tärkeänä tekijänä yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden lisäämiseksi kulttuurialoilla. Tämä siitä huolimatta, että työelämän muutos yrittäjyysvetoiseksi nähdään vääjäämättömänä kehityksenä. (Pyykkönen 2015, 131-132.)

Anna Pärnänen ja Hanna Sutela(2014) kartoittivat itsensätyöllistäjyyttä tutkimuksessaan *Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013*, kysely- ja haastatteluaineistoin. Itsensätyöllistäjät -tutkimuksen otos poimittiin niistä vuoden 2013 työvoimatutkimuksen vastaajista, jotka olivat joko yrittäjiä, ammatinharjoittajia, freelancereita tai apurahansaaajia ja joilla ei ollut palkattua työvoimaa. Otoksessa oli 1573 itsensä työllistäjää, joista kulttuuri- ja käsityöalan itsensä työllistäjiä oli 274. (Pärnänen & Sutela, 2014, 19.) Pärnäsen ja Sutelan haastatteluaineistossa taiteilijayrittäjäyys näyttäytyi omanlaisenaan yrittäjäytenä, jossa motivaation lähteenä oli ennen kaikkea taiteen tekeminen ja itsensä toteuttaminen. Yrittäjäyteen perinteisesti liitetyt motiivit, kuten voiton tavoittelu jäivät taka-alalle, taidetta ja luovaa työtä ei voi tehdä kustannustehokkaammin ja nopeammin. He olivat myös hyvin innostuneita työstään ja olivat päättäneet toimeentulon epävarmuudesta huolimatta jatkaa työssä joka mahdollistaa luovuuden käytön. (Pärnänen & Sutela 2014, 129,128.) Kulttuuri- ja käsityöalojen ammattilaiset näyttivät myös kyselyaineiston perusteella olevan muita tyytyväisempiä työnsä sisältöön ja pitivät sitä merkityksellisenä (Pärnänen & Sutela 2014, 39).

Samansuuntaisia tuloksia on saatu myös muissa kulttuuri- ja käsityöaloja koskevissa tutkimuksissa. Esimerkiksi Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen vuonna 2018 julkaisemassa taiteen ja kulttuurin barometrissa kyselyyn vastanneet taiteilijat pitivät ammattiaan kutsumusammattina. Taiteen tekeminen nähtiin taloudellista menestystä, tai jopa toimeentuloa tärkeämpänä asiana. Lähes 80 prosenttia vastaajista oli valmis tinkimään toimeentulostaan voidakseen keskittyä taiteen tekemiseen. (Hirvi-Ijäs ym. 2018.)

Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013 tutkimuksen kyselyaineistosta kulttuuri- ja käsityöalojen itsensä työllistäjät kuitenkin nousevat esiin myös hieman toisessa mielessä. He olivat hyvin monilla mittareilla muita itsensä työllistäjiä tyytymättömämpiä. Kulttuurialojen itsensä työllistäjät arvioivat selvästi muita useammin ryhtyneensä itsensä työllistäjiksi pakosta, eivätkä he pitäneet yrittäjäyttä yhtä mieluisena työn muotona kuin muut vastaajat. He ilmoittivat myös muita useammin, että työskentelisivät mieluummin palkkatyössä, jos se olisi mahdollista. (Pärnänen & Sutela 2014, 34,35.) Kulttuurialan itsensä työllistäjät ja käsityöläiset olivat tyytymättömimpiä yhtäältä viikoittaiseen työaikaansa ja toisaalta vähäiseen asiakkaiden määrään. He myös kokivat itsensä selvästi muita itsensä työllistäjiä useammin uupuneiksi. (Pärnänen & Sutela 2014, 63,64,72.) Kulttuurialan yrittäjät kokivat muita itsensä työllistäjiä useammin, että heidän neuvotte-luasemansa suhteessa työn hinnoitteluun on heikko ja tulotasonsa liian matala. Taloudellinen tilanne koettiin hyvin epävakaaaksi. (Pärnänen & Sutela 2014, 52,53). Lisäksi heidän työtyytyväisyytensä oli monilta osin, poislukien tyytyväisyys itse työn sisältöön, selvästi muita itsensä työllistäjiä matalammalla tasolla (Pärnänen & Sutela 2014, 71). Taulukoissa 4-9 esitetään tämän tutkimuksen kannalta keskeiset luvut Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013 tutkimuksen aineistosta.

Taulukko 4. Kokonaiskuva Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013 kyselyn vastaajien neuvotteluasemasta, % (Lähde: Pärnänen & Sutela 2014)

Kokonaiskuva neuvotteluasemasta	heikko	kohtalainen	vahva
Kulttuuri- ja käsityöala	41	37	22
Kaikki	27	37	36

Taulukko 5. Neuvotteluasema, vastausvaihtoehdon *jokseenkin-* tai *täysin samaa mieltä*, valinneet vastaajat, %. (Lähde: Pärnänen & Sutela 2014)

"Asiakas määrää hinnan yksipuolisesti."	
Kulttuuri- ja käsityöala	33
Kaikki	20
"Varmistaakseni, että saan töitä, joudun tyytymään laihaisempaan tulotasoon."	
Kulttuuri- ja käsityöala	61
Kaikki	42

Taulukko 6. Työssä jaksaminen ja tyytyväisyys työn eri osa-alueisiin, vastausvaihtoehdon täysin- tai jokseenkin samaa mieltä, valinneet vastaajat, %. (Lähde: Pärnänen & Sutela 2014)

"Minulla on usein vaikeuksia jaksaa työssäni."		Tyytyväisyys työn eri osa-alueisiin:	Kulttuuri- ja käsityöalat	Kaikki
Kulttuuri- ja käsityöalat	26	Kehittymismahdollisuudet	26	25
Kaikki	15	Työtilat	31	34
"Tunnen ahdistuvani työasioista myös vapaa-aikana."		Ammattitaidon arvostus	22	34
Kulttuuri- ja käsityöalat	47	Työtehtävien sisältö	36	34
Kaikki	13	Työvälineet	38	43
Kokee henkistä väsymystä töihin lähtiessä vähintään kerra viikossa.		Työtilanne	18	31
Kulttuuri- ja käsityöalat	32	Nykyinen työ	32	35
Kaikki	25			
"Olen innostunut työstäni."				
Kulttuuri- ja käsityöalat	62			
Kaikki	56			
"Tunnen itseni tyytyväiseksi kun olen syventynyt työhöni."				
Kulttuuri- ja käsityöalat	73			
Kaikki	64			

Taulukko 7. Vastaajien kokemus töiden ja asiakkaiden määrästä, %. (Lähde: Pärnänen & Sutela 2014)

Asiakkaiden määrä	liikaa	sopivasti	liian vähän	eos
Kulttuuri- ja käsityöalat	2	54	43	1
Kaikki	4	62	33	1
Työtuntien määrä viikossa				
Kulttuuri- ja käsityöalat	21	60	16	
Kaikki	18	71	11	

Taulukko 8. Kulttuuriyrittäjien taloudellista tilannetta koskevien muuttujien jakaumat, % (Lähde: Pärnänen & Sutela 2014)

Taloudellinen tilanne yrittäjänä tällä hetkellä.	täysin vakaa	jokseenkin vakaa	hieman epävärma	hyvin epävärma	eos
Kulttuuri- ja käsityöalat	7	29	41	22	1
Kaikki	16	46	26	12	0
Kokemus tulojen vaihtelevuudesta.	suht. säännölliset	vaihtelevat jonkin verran	vaihtelevat paljon	eos	
Kulttuuri- ja käsityöalat	20	36	43	1	
Kaikki	37	33	30	0	
Yleiskuva taloudellisesta tilanteesta	epävakaa	kohtalainen	vakaa		
Kulttuuri- ja käsityöalat	35	59	6		
Kaikki	23	61	16		

Taulukko 9. Taloudellinen tilanne, vastausvaihtoehdon *täysin-* tai *jokseenkin samaa mieltä.*, valinneet vastaajat. (Lähde: Pärnänen & Sutela 2014)

Jaksoja ilman asiakkaita tai toimeksiantoja viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana.	
Kulttuuri- ja käsityöalat	36
Kaikki	24
Kokee jatkuvaa huolta töiden riittävydestä.	
Kulttuuri- ja käsityöalat	59
Kaikki	42

Miksi kulttuuri- ja käsityöyrittäjät sitten ovat ryhtyneet yrittäjiksi? Yrittäjäksi ryhtymisen taustalla olevat syyt voidaan jaotella kolmeen kategoriaan, joita ovat yrittäjähakuisuus, sattuma ja välttämättömyys (Pärnänen & Sutela 2014, 43). Yrittäjähakuisuus tarkoittaa sitä, että henkilö on tietoisesti harkinnut tuloksena hakeutunut yrittäjäksi. Hänelle ei välttämättä ole merkityksellistä, millä alalla hän työskentelee, mutta hän haluaa olla yrittäjä. Yrittäjähakuisuuden taustalla vaikuttavia tekijöitä ovat henkilökohtaiset ominaisuudet sekä aikaisempi kokemus. Yrittäjien on ajateltu muita useammin olevan esimerkiksi ahkeria, kunnianhimoisia ja itsepäisiä (Westerholm 2007, 57). Heillä uskotaan olevan korkea riskinsieto- ja vastuunkantokyky (Pärnänen & Sutela 2014, 29). Henkilön aikaisemmalla kokemuksella on merkitystä yrittäjäksi ryhtymisessä. On yleistä, että alan ammattitaito hankitaan palkkatyössä ja vasta myöhemmin siirrytään yrittäjäksi.

Sattumalta yrittäjiksi ryhtyneet ovat niitä, jotka ovat sattumien kautta tarttuneet heille tarjoutuneeseen tilaisuuteen. Heidän yrittäjäksi ryhtymiseensä ovat todennäköisesti vaikuttaneet sekä henkilökohtaiset ominaisuudet ja aikaisempi kokemus, että tilannetekijät

ja instituutioihin liittyvät tekijät. Tilannetekijät voidaan jakaa työntö- ja vetotekijöihin. (Pärnänen & Sutela 2014, 30). Esimerkiksi työpaikkojen puute on yrittäjyyteen työntävä tekijä. Yrittäjyyteen vetävä tekijä voisi olla esimerkiksi houkuttelevan markkinaraon ilmaantuminen. Institutionaalisia tekijöitä ovat esimerkiksi sääntelyn määrä ja yrittäjien verotuksen taso. Näillä voidaan luonnollisesti vaikuttaa siihen, miten halukkaita ihmiset ovat vaihtamaan palkkatyönsä yrittäjyyteen, varsinkin jos yrittäjyys ei ole heille arvo itsessään.

Yrittäjäksi ryhtyminen voi myös olla tietyillä aloilla tai tietyissä tilanteissa välttämätöntä, ei siis niinkään henkilön oma valinta. Pakkoyrittäjyyden voi katsoa johtuvan ensisijaisesti tilannetekijöistä ja institutionaalisista tekijöistä. (Pärnänen & Sutela 2014, 30-31).

Pärnäsen ja Sutelan mukaan 40 prosenttia Itsensä työllistäjät suomessa 2013 kyselyyn osallistuneista itsensä työllistäjistä oli yrittäjähakuisia. Heille yrittäjyys oli siis täysin vapaaehtoinen valinta ja toivottu tilanne. Kulttuurialan itsensä työllistäjien kohdalla vastaava luku oli vain 27 prosenttia. (Pärnänen & Sutela 2014, 43-45) Yli puolet kaikista itsensä työllistäjistä on työskennellyt samalla alalla aikaisemmin palkansaajana. Selvästi suurin osa palkkatyöstä yrittäjäksi siirtyneistä on joko irtisanoutunut vapaaehtoisesti tai työsuhde on päätynyt yhteisellä sopimuksella. (Pärnänen & Sutela 2014, 27.) Kulttuurialan itsensä työllistäjistä vain 18 prosenttia oli työskennellyt aikaisemmin samalla alalla palkansaajana, vaikka muutoin palkansaajana työskentely oli kulttuurialan itsensä työllistäjien keskuudessa muita aloja yleisempää. (Pärnänen & Sutela 2014, 26,27.) He olivat siis muita harvemmin päässeet hankkimaan oman alansa työkokemusta ennen yrittäjäksi ryhtymistä. Kulttuurialoilla yrittäjyyttä edeltäneet työsuhteet olivat muita aloja useammin päättyneet irtisanomiseen. Kaikista itsensä työllistäjistä irtisanottuja oli 10 prosenttia, kun kulttuurialalla vastaava luku oli 14 prosenttia. Työsuhteen päättymisen yhteisellä sopimuksella oli harvinaisempaa kuin muilla aloilla. Yleisin syy työsuhteen päättymiselle kulttuurialan itsensä työllistäjien kohdalla oli määräaikaisuuden päättymisen. (Pärnänen & Sutela 2014, 28.) Näyttäisi siis siltä, että kulttuurialojen itsensä työllistäjät olivat olleet muita haluttomampia päättämään palkkatyösuhteensa.

17 prosenttia kaikista vastanneista itsensä työllistäjistä koki itsensä pakkoyrittäjäksi samalla kun kulttuurialan itsensä työllistäjistä näin koki selvästi useampi, jopa 24 prosenttia. (Pärnänen & Sutela 2014, 36-37). Pääasiallinen syy pakkoyrittäjyyteen on työpaikkojen puute. 32 prosenttia vastaajista koki, että mahdollisuudet palkkatyön löytämiseksi omalta alalta ovat huonot. Kulttuurialan itsensä työllistäjistä näin vastasi 51 prosenttia ja 56 prosenttia koki, että palkkatyötä ei ole lainkaan tarjolla. (Pärnänen & Sutela 2014, 35, 36) He ilmoittivat myös muita useammin, että työskentelisivät mieluummin palkkatyössä, jos se olisi mahdollista. (Pärnänen & Sutela 2014, 34,35.) Vahinkoyrittäjällä tarkoitetaan sitä, että jokin ulkopuolinen taho, esimerkiksi viranomainen, määrittelee henkilön yrittäjäksi, vastoin hänen omaa käsitystään. Tällaiseksi oman

tilanteensa tunnisti 18 prosenttia kaikista vastanneista ja 26 prosenttia kulttuurialan itsensä työllistäjistä. (Pärnänen & Sutela 2014, 42.) He eivät siis yhtä usein mieltäneet itseään yrittäjiksi eivätkä ilmeisesti yhtä mielellään myöskään identifioitu yrittäjiksi, kuin muut. Samalla kun 19 prosenttia kaikista vastanneista määriteltiin vastausten perusteella pakkoyrittäjiksi, oli vastaava luku kulttuurialan kohdalla 33 prosenttia (Pärnänen & Sutela 2014, 44).

Kulttuurialan itsensä työllistäjien sattumayrittäjyys oli yhtä yleistä kuin muiden kyselyyn vastanneiden itsensä työllistäjien. 40 prosenttia kulttuurialan itsensä työllistäjistä, samoin kuin kaikista Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013 kyselyyn vastanneista oli ajautunut yrittäjäksi sattumalta (Pärnänen & Sutela 2014, 44). Yrittäjyyden vapaaehtoisuuteen liittyvät keskeiset luvut Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013 tutkimuksen aineistosta esitetään taulukoissa 10 ja 11.

Taulukko 10. Yrittäjyyden vapaaehtoisuuteen liittyvien muuttujien jakaumat, %. (Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013)

Kokemus yrittäjyyden vapaaehtoisuudesta yrittäjyyden aloittamishetkellä. 0=täysin olosuhteiden pakosta, 10=täysin omasta tahdosta	0-5	6-8	9-10
Kulttuuri- ja käsityöalat	24	35	40
Kaikki	19	31	50
Kokemus yrittäjyyden vapaaehtoisuudesta vastaamishetkellä.			
Kulttuuri- ja käsityöalat	21	34	43
Kaikki	15	29	55
"Sana pakkoyrittäjyys kuvaa tilannettani hyvin."			
Kulttuuri- ja käsityöalat	24		
Kaikki	17		
Pakko- ja sattumayrittäjät, sekä yrittäjyishakuiset	pakko-yrittäjät	sattumayrittäjät	yrittäjähakuiset
Kulttuuri- ja käsityöalat	33	40	27
Kaikki	19	40	41

Taulukko 11. Vastaajien halukkuus ja mahdollisuudet palkkatyöhön, %. (Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013)

"Tekisikö nykyisin samaa työtä mieluummin palkansaajana?"	kyllä	ei	ei mahdollista
Kulttuuri- ja käsityöalat	28	58	13
Kaikki	20	74	5
Mahdollisuudet palkkatöihin:	hyvät	kohtalaiset	huonot
Kulttuuri- ja käsityöalat	20	28	50
Kaikki	39	28	31

Pakkoyrittäjyys näyttäisi siis luonnehtivan kulttuurialan itsensä työllistäjien työmarkkinatilannetta. Kuitenkin yrittäjyystutkimus niin luovilla aloilla kuin yleisestikin, olettaa tilanteen usein hieman toisenlaiseksi, mikä vaikuttaa tutkimuksen suuntautumiseen ja näkökulmaan.

3.3 Kulttuuriyrittäjyys suhteessa yrittäjyyden määritelmiin

Kulttuuriyrittäjäksi tai luovaksi yrittäjäksi voidaan määritellä henkilö, joka omaa kulttuurista tietoa ja taitoja, aineetonta inhimillistä pääomaa, johon hän yhdistää muodolliset pätevyydet, sitoutuneisuutta ja luovaa ajattelua, luodakseen liiketoimintaa. Yrittäjyys lähtee usein liikkeelle luovasta, innovatiivisesta ideasta. (Aggestam 2007, 31-32.) Luovan yrittäjän motivaation lähteenä toimii ensinnäkin halu luoda uutta, tehdä taidetta ja haastaa itseään. Toisaalta motivaatio kumpuaa myös halusta luoda ja harjoittaa menestyvää liiketoimintaa ja sen kautta saavutetusta taloudellisesta hyödystä. (Henry 2007, 5.) Joseph Schumpeter on tarkastellut yrittäjyystutkimuksessaan yksilön tunteisiin ja motivaatioon liittyviä tekijöitä. Hän tekee eron yrittäjän ja innovaattorin välille. Innovaattori on henkilö joka harjoittaa luovaa ajattelua ja kehittelee idean. Yrittäjä taas on henkilö joka toteuttaa idean ja myy sen markkinoilla. (Schumpeter 1991, 431)

Hän näkee yrittäjyyden taustalla kolmenlaisia motivaation lähteitä. Ensinnäkin yrittäjäksi ryhtyvällä tai sellaisesta haaveilevalla yksilöllä on halu luoda itselleen oma hallinnan alueensa, jota Schumpeter kutsuu valtakunnaksi (*kindom*). Tällainen halu kumpuaa yhtäältä tarpeesta parantaa sosiaalista statusta, ja toisaalta sen menettämisen pelosta. Toiseksi häneltä löytyy halukkuutta kilpailla ja voittaa. *To fight and conquer*, kuten Schumpeter sanoisi. Voittamisen halun lähde on tarve osoittaa omaa paremmuuttaan tai kelvottomuuttaan muille ihmisille, samalla kerryttäen omaa sosiaalista valtaansa. Kolmanneksi yrittäjämäinen yksilö saa iloa luovasta työstä, innovoinnista ja ongelmien

ratkaisemisesta. Kaksi ensimmäistä motivaation tyyppiä ovat luonteeltaan sosiaalisia ja yhteisöstä riippuvaisia, kun kolmas, luomisen ilo, näyttäisi olevan luonteeltaan sisäsyn-tyisempi. (Schumpeter 1934, 86.)

Schumpeterille, kuten monille muillekin yrittäjyyttä määritelleille, yrittäjä on poikkeuksellinen, erityisiä taipumuksia omaava sankarinomainen henkilö. Hän omaa tietynlaisen luonteen, joka työntää häntä kohti yrittäjyyttä ja saa hänet tavoittelemaan sitä. Yksilöillä on taipumus seurata tuttua kaavaa, toimia rutiininomaisesti ja tehdä sitä mitä on nähnyt muiden ennenkin tekevän. Tästä käyttäytymismallista poikkeaminen tekee hänen mukaansa yrittäjämäisistä yksilöistä poikkeuksellisia. (Schumpeter 1934, 85.)

Mikä sitten on tuo yrittäjämäisiä yksilöitä yhdistävä piirre joka saa heidät pyrkimään johonkin poikkeukselliseen? Schumpeterin ajattelusta voidaan edetä käyttämällä Randall Collinsin interaktiorituaaliteoriaa (Goss 2005). Hänen mukaansa kaikki sosiaalinen kanssakäyminen luo pitkäkestoisia positiivisia tunteita, emotionaalista energiaa, tai heikentää sitä. Emotionaalisen energian kertyminen vaatii kasvokkaista vuorovaikutusta ja jaettua mielentilaa, kiinnostuksen kohdetta tai ideaa kanssakäyjien kesken. Tällainen interaktio voi lisätä yhteisöllisyyden ja solidaarisuuden tunteiden aiheuttamaa mielihyvää ja hyvinvointia. Tämä emotionaalinen energia, ja se miten ja millaisista asioista sitä yksilölle kertyy, ohjaavat hänen päätöksentekoaan. Useimmiten emotionaalisen energian tavoittelu ohjaa kohti yhteisön tiiviimpää koheesiota ja yhdenmukaisempaa käyttäytymistä, mutta se voi toisinaan johtaa myös toiseen suuntaan, innovatiiviseen, yrittäjämäiseen toimintaan. Emotionaalista energiaa voidaan Collinsin mukaan pyrkiä kerryttämään yhtäältä status rituaalien kautta, jotka liittyvät yksilön asemaan ja jäsenyyteen ryhmässä sekä yksilön aktiiviseen osallisuuteen yhteisössä. Valtarituaaleissa puolestaan resursseiltaan eriarvoiset yksilöt tuodaan yhteen ja käyttämällä valtaa määräysten tai käskyjen antamiseen kerrytetään vallan tunteesta aiheutuvaa emotionaalista energiaa. Toisaalta vallankäytön kohteen emotionaalinen energia saattaa vähentyä. Yritteliäiden yksilöiden interaktiorituaalien ketju eli sosiaalinen kokemushistoria on sellainen, että he kokevat kykenevänsä saavuttamaan enemmän emotionaalista energiaa innovatiivisesta, poikkeuksellisesta toiminnasta kuin tavanomaisesta norminmukaisesta toiminnasta. (Collins 1990, 34-35.)

Tässä kohtaa Collinsin ajattelun voi nähdä palautuvan Schumpeterin motiivityyppeihin. Yritteliäälle yksilölle on tästä näkökulmasta siis muita ominaisempaa halukkuus hallita, kilpailla ja kerryttää emotionaalista energiaa ennemmin yksilönä, valtaa ja arvostusta tavoitellen kuin yhteisöllisesti ja norminmukaisesti käyttäytyen. Collins näkee, että rohkean, seikkailullisen liiketoiminnan ajatus symboloi yritteliäälle yksilölle mahdollisuutta kerryttää emotionaalista energiaa. Liiketoimintaan liitetty symbolinen arvo voi olla peräisin poliittisista ideologioista, yhteiskunnassa vallitsevista diskursseista, kulttuurista tai läheisiltä. (Collins 1990, 35.) Oleellista on se, että sekä Schumpeter että Collins lähtevät siitä oletuksesta, että yrittäjämäisyys tai yrittäjyys kumpuaa yksilön

sisäisestä palavasta halusta ja päätöksiä tukevat hänen kokemushistoriansa, arvonsa ja sosiaalinen taustansa.

Kuitenkin, kuten Pärnäsen ja Sutelan (2014) kyselytutkimuksen tuloksista voi nähdä, kulttuurialojen itsensä työllistäjät ovat muihin verrattuna harvoin yrittäjiä omasta tahdostaan ja vielä harvemmin ainakaan kovin yrittäjyyshakuisia. Max Weber on jo aikoinaan todennut, että kapitalismin kehitys ja laajeneminen muuttavat yrittäjyyden asemaa. Siitä tulee jonkin poikkeuksellisen sijaan jotain rutiininomaista, yleistä ja norminmukaista. (Weber 1978, 146.) Mitä norminmukaisempaa yrittäjämäisestä toiminnasta tulee yhteiskunnassa, sitä enemmän se muuttuu poikkeusyksilöiden intohimoisesta seikkailemisesta pysyväksi rakenteeksi. Onko näin käynyt kulttuuriyrittäjien kohdalla?

4 TUTKIMUSASETELMA

4.1 Tutkimuskysymykset

Aikaisemman tutkimuksen perusteella kulttuuriyrittäjät suhtautuvat yrittäjyyteensä muita yrittäjiä kielteisemmin ja ovat yrittäjyyteensä usein tyytymättömiä, samalla kun suhtautuvat työhönsä muita intohimoisemmin ja nauttivat siitä. Ensimmäinen tutkimuskysymys siis on:

K1. Miten aineiston kulttuuri- ja käsityöalojen yrittäjät suhtautuvat yrittäjyyteen?

Kyselytutkimukseen vastanneilta ovat arvioineet sekä omaa yrittäjyyteen tyytyväisyytensä, että työhön tyytyväisyytensä tasoa asteikolla 1-5. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen pyrin vastaamaan tarkastelemalla yrittäjyyteen tyytyväisyyden jakaumaa ja tasoa sekä vertaamalla niitä työhön tyytyväisyyden vastaaviin.

Toinen tutkimuskysymys on:

K2. Mitkä tekijät vaikuttavat yrittäjyyteen tyytyväisyyteen?

Toiseen tutkimuskysymykseen pyrin vastaamaan tarkastelemalla sitä, mitkä tekijät selittävät yrittäjyyteensä tyytyväisten vastaajien suhtautumista. Tavoitteena on kartoittaa sitä, minkälaisiin tekijöihin tulisi kiinnittää huomiota kulttuuri- ja käsityöyrittäjyyden edellytysten parantamiseksi. Pyrin myös tunnistamaan, keitä ovat ne tyytyväiset kulttuuriyrittäjät ja mikä heitä yhdistää ja toisaalta keitä puolestaan ovat ne heikossa asemassa oleva kulttuuriyrittäjät, jotka ovat tyytymättömiä ja kokevat itsensä pakkoyrittäjiksi.

4.2 Aineisto

Tutkimusta varten on kerätty kyselyaineisto. Kysely toteutettiin elo - syyskuussa 2017 sähköisenä internetissä ja se jaettiin vastaajille sähköpostin ja sosiaalisen median kanavien kautta, yhteistyössä kulttuuri- ja käsityöaloilla toimivien järjestöjen ja yhdistysten kanssa. Tutkimuksen kohderyhmää kulttuuri- ja käsityöaloilla työskenteleviä itsensä työllistäjiä ja yrittäjiä, on vaikea rajata tarkasti. Näin ollen perusjoukon tavoittaminen edustavan otoksen keräämiseksi ei myöskään ole mahdollista. Tästä syystä aineiston

keruussa on pyritty yksinkertaisesti tavoittamaan monipuolinen ja riittävän suuri joukko kulttuuri- ja käsityöyrittäjiä. Kyselylomaketta saatekirjeineen uutiskirjeissään, sosiaalisen median alustoillaan ja nettisivuillaan jakoivat seuraavat yhdistykset:

- Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö Taku ry,
- teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto Teme ry,
- käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry,
- Suomen Kuvataidejärjestöjen liitto ry,
- Suomen Taiteilijaseura,
- Suomen Journalistiliitto,
- Suomen Näyttelijäliitto,
- Freelancegraafikot,
- Kuvittajat ry,
- Taidemaalari liitto,
- Suomen Valokuvajärjestöt ry (Finnfoto),
- visuaalisen viestinnän suunnittelijoiden järjestö Grafia ry,
- Suomen Muusikkojen liitto ry,
- Taitavat suutarit ry,
- Suomen Kelloseppäliitto ry,
- Radio- ja televisiotoimittajien liitto,
- Suomen Soitinrakentajien kilta ry,
- Freelancemuusikot ry,
- Actors in Helsinki.

Lisäksi kyselylinkki julkaistiin saateen kera seuraavissa facebookryhmissä:

- Yrittäjät,
- Tmi yrittäjät,
- Kulttuuriyrittäjät,
- Tekstiili- ja vaatetusalan yrittäjät,
- Käsityöyrittäjät,
- Taidemaalaus,
- Korusepät,

Kyselylomakkeen kysymykset jakautuvat kolmeen teemaan. Ensimmäisen sivun kysymykset kartoittavat yrittäjyyden luonnetta, esimerkiksi yhtiömuotoa ja osa-aikaisuutta sekä yrittäjyyteen suhtautumista ja siihen liittyviä tuntemuksia. Toisen sivun kysymykset koskevat taloudellista tilannetta kokonaisuudessaan. Kolmannella sivulla keskitytään hyvinvointiin ja työhyvinvointiin ja viimeisellä sivulla kartoitetaan taustatietoja. Suuri

osa kysymyksistä on viiden vastausvaihtoehdon (1 täysin eri mieltä – 5 täysin samaa mieltä) väittämäpatteristoja, joiden avulla pyritään saamaan tietoa vastaajien asenteista, kokemuksista, mielipiteistä ja arvostuksista.

Kyselytutkimuksen mittarit rakennettiin aikaisempaan tutkimukseen nojaten. Yleisen työhyvinvoinnin mittaamisessa käytettiin esimerkiksi Saarisen ym, (2015) palvelumotivaatiota ja työhyvinvointia terveydenhuollossa kartoittavassa tutkimuksessaan käyttämiä kysymyksiä Schaufelin, Bakkerin ja Salanovan (2006) kehittämästä Utrechtiin työhönsitoutumista mittaavasta kysymyspatterista, sekä Kristensenin, Borrizin, Villadsenin ja Christensenin (2005) työuupumusta käsittelevästä kyselystä. Yrittäjyyden luonnetta ja yrittäjyyteen suhtautumista mittaavissa osioissa on käytetty joitain kysymyksiä suoraan Pärnäsen ja Sutelan (2014) itsensätyöllistäjyyttä käsitelleestä tutkimuksesta. Lisäksi kyselylomakkeen rakennetta ja kysymysten asettelua on suunniteltu ja hiottu vuorovaikutuksessa kulttuurialoilla yrittäjinä toimivien testivastaajien, yhteistyötahoina toimivien liittojen ja järjestöjen yhteyshenkilöiden, sekä opinnäytetyön ohjaajien kanssa. Mittareiden rakentamisessa on pyritty tavoittamaan kulttuuriyrittäjyydelle tyypillinen monimuotoisuus ja vaihtelevuus.

Kyselyn lopussa vastaajille on annettu mahdollisuus antaa palautetta ja kertoa yrittäjyydestään omin sanoin. Avoimia vastauksia tuli yhteensä 78 kappaletta. Kyselylomake kokonaisuudessaan, sekä saatekirje ovat liitteinä tutkimuksen lopussa. (Liitteet 2. ja 3.)

Kyselytutkimus sopii aineistonkeruutavaksi, kun tarkoituksena on tarkastella ihmisten asenteita, mielipiteitä ja tunteita (Fink 2002, 4). Sähköinen kysely valikoitui aineiston-keruumenetelmäksi sen vuoksi, että se on ajankäytöllisesti ja taloudellisesti esimerkiksi posti- tai puhelinkyselyä edullisempi vaihtoehto. On kuitenkin otettava huomioon, että sähköisessä kyselyssä on joitain rajoitteita perinteisiin kyselymenetelmiin verrattuna. Ensinnäkin internetkysely mahdollistaa vastaajien valikoitumisen epätoivotulla, tai ainakin hallitsemattomalla tavalla. (Wright 2005.) Metodologisesti aineisto edustaa näytetutkimusta. Englanninkielinen termi tälle otostyypille on *river sample*. Näytetutkimuksessa aineisto kerätään kutsumalla kohderyhmään kuuluvia henkilöitä vastaamaan kyselyyn ja saattamalla kysely riittävän suuren kohderyhmään kuuluvien joukon tavoitettavaksi, sen sijaan että edustavaa otosta kerätessä valitaan populaation jäsenten tunnettujen ominaisuuksien avulla rajatusta perusjoukosta satunnaisotannalla henkilöt, joille kysely lähetetään. Näytetutkimuksen tuloksia ei voi aineiston keruutavan vuoksi yleistää aineiston ulkopuolisiin henkilöihin. River sample-otanta tarjoaa kuitenkin mahdollisuuksia sisällöltään ja kohderyhmältään monipuolisempien otosten keräämiseen. (Callegaro ym. 2018, 1-22.)

Otos siis valikoituu itsestään. Internetille ja etenkin sosiaaliselle medialle on luonteenomaista sisältöjen ja julkaisujen ennustamaton ja hallitsematon leviäminen. Näin ollen on mahdollista, että internetkyselyyn vastaa, vahingossa tai tarkoituksella, joitakin kohderyhmän ulkopuolisia henkilöitä. Tässä tutkimuksessa kannustimet sellaiseen ovat

kuitenkin hyvin pienet. Kysely on kohdistettu rajatulle ihmisjoukolle ja vastaamisen kannustimena on edistää aiheesta, heistä itsestään tehtävää tutkimusta, ei esimerkiksi rahallinen palkkio tai arvontavoitto.

Aineistoon liittyen on huomioitava muitakin aineiston keruutapaan liittyviä seikkoja. Ensinnäkin kyselyyn vastanneet kuuluvat suurimmaksi osaksi yhdistyksiin ja ammattiliittoihin. He ovat siis jossain määrin järjestäytyneitä, heidän etujaan todennäköisesti valvotaan ja he voivat saada yrittäjyyteen tai ammattiinsa liittyvää tukea, kun sitä tarvitsevat. Suuri osa itsensä työllistäjistä ja muista yrittäjistä on kuitenkin ammattiyhdistysten ja muiden järjestöjen ulkopuolella. Osa yhdistyksistä on eksklusiivisia siten, että ne kelpuuttavat jäsenikseen vain tiettyjä muodollisia pätevyyyksiä tai meriittejä omaavia ammattilaisia. Valikoitumista tapahtuu todennäköisesti muutenkin sen suhteen, ketkä ylipäättään liittyvät järjestöihin ja yhdistyksiin.

Toiseksi, sanan yrittäjyys käyttö kyselyn ja tutkimuksen tarkoituksen esittelyn yhteydessä, ohjaa sitä, ketkä kyselyyn lopulta vastaavat. Monet itsensä työllistäjät eivät koe itseään yrittäjiksi lainkaan. Sana voi yhtäältä joillekin olla ideologisesti ja poliittisesti latautunut, eikä sitä siksi haluta käyttää eikä siihen haluta samaistua. Toisaalta yrittäjyyden määritelmä on, kuten edellä on moneen otteeseen todettu, vaikeaselkoinen ja monitulkintainen. Vastaajissa todennäköisesti siis painottuvat ne, jotka eivät vierasta yrittäjyys käsitettä ja kokevat sen omakseen ainakin jollain tasolla. Näin ei välttämättä kuitenkaan ole kaikkien yrittäjäksi ulkopuolelta määriteltyjen henkilöiden kohdalla.

Kolmas aineiston keruuseen liittyvä ja sen rakenteeseen vaikuttava seikka on kulttuuri- ja käsityöalojen määrittely. Kyselyä on jaettu sekä alakohtaisesti sähköpostitse, että laajasti ja erikseen kohdentamatta esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Tässäkin kohtaan ihmisten omat määrittelyt ovat merkityksellisiä, sillä kulttuurialalle tai käsityöalalle ei ole olemassa selvärajaista määritelmää, eikä välttämättä edes arkijärjen mukaista yhteistä merkitystä. Näin ollen vastaajatkaan eivät edusta mitään selvärajaista ammattikuntaa.

Edellä mainituista seikoista huolimatta, aineiston voidaan kuitenkin ajatella tarjoavan hyödyllistä tietoa alan tilanteesta. Se ei kuitenkaan tarjoa mahdollisuutta suoraan yleistää tutkimustuloksia kaikkia kulttuuri- ja käsityöaloilla toimivia itsensä työllistäjiä ja yrittäjiä koskevaksi.

Kyselyyn vastasi 212 henkilöä joista 135 oli naisia ja 72 miehiä. Vaihtoehdon muu valitsi 2 henkilöä. Vastaajien iän mediaani on 45,5 vuotta ja keskiarvo 46,7 vuotta. Nuorin vastaaja on 24 vuotias ja vanhin 72 vuotias. Ikäluokittain tarkasteltuna alle 30-vuotiaita vastaajia on vähiten, 10 prosenttia. Suurin osa vastaajista asettuu 30 ja 49 ikävuoden välille (49,6%).

37,1 prosenttia vastaajista kertoi vanhemmillaan olevan yrittäjätaustaa ja jopa 47,4 prosentilla vastaajista oli yrittäjäkokemusta yli 10 vuoden ajalta. Suurin osa, yli 60 prosenttia vastaajista työskenteli yrittäjänä kokopäiväisesti.

Lähes 80 prosenttia vastaajista harjoitti yritystoimintaa vain yhden yritysmuodon kautta. Kuitenkin noin 20 prosentilla yritysmuotoja oli kaksi tai useampi. Toiminimi oli selvästi yleisin yritysmuoto. Seuraavaksi yleisintä oli freelancerina työskentely ja kolmanneksi yleisin yritysmuoto oli osakeyhtiö. Osuuskunnassa työskenteli noin 11 prosenttia ja apurahaa sai noin 10 prosenttia vastaajista (Taulukko 12.).

Taulukko 12. Kyselyyn vastanneiden taustatiedot: sukupuoli, ikä, yrittäjyyden osa-aikaisuus vanhempien yrittäjyystausta, vastaajan yrittäjyysvuodet sekä yritysmuoto.

Sukupuoli	freq.	%
nainen	135	64,6
mies	72	34,5
muu	2	1,0
yhteensä	209	100

Ikäluokka	freq.	%
alle 30 vuotta	21	10,0
30-39 vuotta	52	24,8
40-49 vuotta	52	24,8
50-59 vuotta	40	19,1
yli 60 vuotta	45	21,4
yhteensä	210	100

Vanhempien yrittäjättausta	freq.	%
kyllä	78	37,1
ei	132	62,9
yhteensä	210	100

Yrittäjyysvuodet	freq.	%
0-2 vuotta	34	16,3
2-4 vuotta	20	9,6
4-6 vuotta	22	10,5
6-8 vuotta	20	9,6
8-10 vuotta	14	6,7
yli 10 vuotta	99	47,4
yhteensä	209	100

Osa-aikaisuus	freq.	%
kyllä	78	37,7
ei	129	62,3
yhteensä	207	100

Yritysmuoto	freq.	%
osakeyhtiö	36	17,0
toiminimi	101	47,6
osuuskunta	24	11,3
apuraha	22	10,4
freelancer	65	30,7
vain yksi yritysmuoto	167	79,2

Selvästi suurin osa vastaajista on parisuhteessa. 49,5 prosenttia vastaajista ilmoitti olevansa avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa ja 25,5 prosenttia avioliitossa. 75 prosenttia vastaajista siis on parisuhteessa. Suurimmalla osalla vastaajista ei ole huollettavia kotitaloudessaan. 60,3 prosenttia vastasi, ettei kotitaloudessa ole lainkaan huollettavia. Lapsiperheistä yhden ja kahden lapsen perheet olivat yleisimpiä. Yli neljää huollet-

tavaa ei ollut kenenkään kotitaloudessa. Aineistossa tämän muuttujan kohdalla oli poikkeuksellisen paljon puuttuvia havaintoja, mikä todennäköisesti johtuu siitä, että osa vastaajista on tulkinut tyhjäksi jätetyn vastausruudun tarkoittavan, että kotitaloudessa ei ole huollettavia (Taulukko 13.).

Taulukko 13. Kyselyyn vastanneiden taustatiedot: siviilisäätö sekä perhetilanne.

Siviilisäätö	freq.	%
avioliitossa/rek.parisuhteessa	105	49,5
avoliitossa	54	25,5
asumuserossa/eronnut	20	9,4
leski	4	1,9
naimaton	29	13,7
yhteensä	212	100

Parisuhte	freq.	%
ei parisuhteessa	53	25,0
parisuhteessa	159	75,0
yhteensä	212	100

Huollettavat	freq.	%
0	129	65,5
1	28	14,2
2	31	15,7
3	6	3,1
4	3	1,5
yhteensä	197	100

*tyhjiä 15 kpl

ei huollettavia	129	65,5
huollettavia kotitaloudessa	68	34,5
yhteensä	197	100

Kyselylomakkeessa vastaajat saivat itse määrittellä oman ammattinsa avoimeen vastauskenttään. Kaikkien mahdollisten kulttuuri- ja käsityöammattien määrittely etukäteen lomakkeeseen olisi ollut mahdotonta. Vastaajien ilmoittamat ammatit on luokiteltu käsin mahdollisimman tarkasti alkuperäisen vastauksen mukaisesti. Esimerkiksi taiteilijaksi vastaaja on luokiteltu, jos hän on sen vastauksessaan maininnut. Luokkaan yrittäjät ja kauppiaat on luokiteltu sellaiset vastukset, joissa ei ole mainittu muuta ammattia tai alaa kuin yrittäjä tai kauppias. Käsityöläisiin kuuluvat sellaisten perinteisten käsityöammattien, kuten suutareiden, seppiä ja ompelijoiden, lisäksi myös sellaiset vastaajat, jotka ovat maininneet käsityöläisyyden vastauksessaan. Jos vastaaja on maininnut vastauksessaan useamman ammatin ja ilmoittanut mikä ammateista on päätoiminen tai ensisijainen, hänet on luokiteltu päätoimisen ammatin mukaisesti. Muuten useamman ammatin ilmoittaneet vastaajat on luokiteltu ryhmään monialaiset.

Lisäksi ammatit on luokiteltu luoviin professioihin ja luoviin ydinaloihin. Luoviin ydinaloihin on tässä tutkimuksessa katsottu kuuluviksi (kuva)taiteilijat, esiintyvät taiteilijat (tanssijat, muusikot, näyttelijät, viihdetäiteilijät ym.), graafikot ja kuvittajat sekä valokuvaajat. Loput ammattiryhmät (pois luettuna ryhmät ”monialaiset” ja ”muut”) kuuluvat luoviin professioaloihin.

Vastaajat ovat kohtuullisen korkeasti koulutettuja. 59 prosentilla on korkeakoulututkinto ja pelkän peruskoulun varassa olevia on vain viisi. Ryhmässä muu mikä, on ulkomaisia tutkintoja tai koulutuksia, joille on vaikea löytää vastinetta kotimaisesta koulutusrakenteesta sekä kotimaisia ala- ja tehtäväkohtaisia koulutuksia ja kursseja, jotka eivät johda tutkintoon (Taulukko 14.).

Taulukko 14. Kyselyyn vastanneiden taustatiedot: ammatti ja koulutus.

Ammattiluokka 1	Freq.	%
taiteilijat	15	7,1
viihde ja esiintyjät	17	8,0
käsityöläiset	46	21,7
toimittajat, kirjailijat, kääntäjät	31	14,6
yrittäjät ja kauppiaat	12	5,7
opetus ja tutkimus	13	6,1
kult.palvelut ja johtaminen	18	8,5
graafikot ja kuvittajat	26	12,3
valokuvaajat	14	6,6
monialaiset	11	5,2
muut	3	1,4
.	6	2,8
yhteensä	212	100,0

luovat professiot	120	56,6
luovat ydinalat	72	34,0
muut	20	9,4
yhteensä	212	100,0

Koulutustaso	freq.	%
Peruskoulu/kansakoulu	5	2,4
Ammattikoulu	28	13,2
Ylioppilas	21	9,9
Opistotaso	25	11,8
Ammattikorkeakoulututkinto	49	23,1
Yliopistotutkinto	69	32,6
Tohtorin tai lisensiaatin tutkinto	7	3,3
Muu, mikä?	8	3,8
yhteensä	212	100

ei korkeakoulutusta	87	41,0
korkeakoulututkinto	125	59,0
yhteensä	212	100

4.3 Menetelmät

Tässä tutkimuksessa pääasiallisena analyysimenetelmänä käytän askeltavaa logistista regressioanalyysia. Regressioanalyysi sopii analyysimenetelmäksi, kun tarkoituksena on ilmiön eli selitettävän muuttujan vaihtelun selittäminen. Selitettävä muuttuja on luokiteltavissa kahteen luokkaan siten, että vastaaja joko on tai ei ole erityisen tyytyväinen yrittäjyyteensä. Selitettävä muuttuja on siis kategorinen kaksiluokkainen muuttuja, joten analyysimenetelmäksi valitaan logistinen regressio. Askeltavan regressioanalyysin olen valinnut, jotta voin tarkastella erikseen eri tyyppisten selittävien muuttujien ja kontrol-

limuuttujien vaikutuksia selittävään muuttajaan. Tarkastelussa on mukana sekä jatkuvia, että kategorisia muuttujia.

Selitettävänä muuttujana logistisessa regressioanalyysissä on yrittäjyyteen tyytyväisyys, joka on muodostettu kysymyksen: *Kuinka tyytyväinen olette yrittäjyyteen ja yrittäjänä toimiseen liittyviin työtehtäviin*, perusteella. Kysymyksen vastausvaihtoehdot olivat seuraavat: 1 erittäin tyytymätön, 2 tyytymätön, 3 suhtaudun neutraalisti, 4 tyytyväinen ja 5 erittäin tyytyväinen (kts. taulukko 20 s.49 ja taulukko 15. s.46). Alkuperäisestä viisiluokkaisesta muuttujasta on muodostettu kaksiluokkainen muuttuja seuraavasti: 0 tyytymättömät ja neutraalit, 1 tyytyväiset. Lopullisen selitettävän muuttujan jakauma on taulukossa 15. Logistisen regressioanalyysissä tarkastelen siis selittävien muuttujien vakioimisen vaikutusta vastaajien todennäköisyyteen kuulua yrittäjyyteen tyytyväisten luokkaan. Regressiotaulukoihin tulokset on muunnettu keskimääräisiksi marginaaliefekteiksi (AME), jotka ilmaisevat todennäköisyyden muutoksen porosenttiyksikköinä. Osa tuloksista on tilastollisesti merkitseviä. Aineiston ollessa edustavan otoksen sijaan näyte, tilastollisten merkitsevyyksien tulkinta ei tässä tutkimuksessa kuitenkaan ole tarpeellista. Tilastolliset tunnusluvut ovat kuitenkin näkyvissä. Mielenkiinnon kohteena on ensisijaisesti efektien vaihtelu ja vertailu mallista toiseen. Tarkastelen myös mallien selitysasteita.

Taulukko 15. Selitettävä muuttujan yrittäjyyteen tyytyväisyys jakauma.

	freq.	%
tyytymättömät ja neutraalit	105	50,5
tyytyväiset	103	49,5
yhteensä	208	100

Selittäviksi muuttujiksi olen valinnut teorian ja aikaisemman tutkimuksen perusteella sosiologisesta näkökulmasta kiinnostavia asenteisiin, arvoihin ja kokemuksiin liittyviä muuttujia. Kontrollimuuttujina malleissa käytän kulloisenkin osatarkastelun kohdalla teorian ja alustavan tilastollisen tarkastelun perusteella oleellisiksi katsottuja sosioekonomiseen asemaan, yrittäjyyden luonteeseen, ikään, sukupuoleen ja vastaajan taustaan liittyviä muuttujia. Tarkasteluun valitut selittävät muuttujat ja niiden jakaumat on esitelty seuraavassa luvussa taulukoissa 21-30 (s.50-59) ja kontrollimuuttujat aineistoluvussa taulukoissa 12-14. Regressioanalyysia varten on muodostettu joitakin summamuuttujia, jotka on esitelty tässä luvussa taulukoissa 16-19. Summamuuttujat on muodostettu yksittäisten muuttujien rivikeskiarvojen perusteella, jotta kategoristen muuttujien alkupe- räinen vaihteluväli (1-5) säilyy ja summamuuttujien tulkinta regressioanalyysissä luokiteltujen muuttujien rinnalla on mielekkäämpää.

Yrittäjyyden vapaaehtoisuuden astetta mittaavan summamuuttujan kuvailevat tiedot on esitetty taulukossa 16. Muuttuja saa sitä suuremman arvon, mitä korkeampi va-

paaehtoisuuden aste on. Muuttuja on muodostettu seuraavista viisiluokkaisista väittämistä:

- Olen ajautunut yrittäjäksi sattumalta.
- Sana "pakkoyrittäjyys" kuvaa tämänhetkistä tilannettani hyvin.
- Yrittäjäksi ryhtyminen oli kohdallani suunniteltua ja harkittua.
- Olin jo pitkään ajatellut ryhtyväni yrittäjäksi.
- Yrittäjyys on minulle vain tapa työllistyä.

Taulukko 16. Summamuuttujan vapaaehtoisuus kuvailevat tiedot.

keskiarvo	mediaani	min	max	alpha
3,2	3,2	1	5	0,8

Koettua arvostusta mittaavan summamuuttujan kuvailevat tiedot on esitetty taulukossa 17. Muuttuja saa sitä suuremman arvon, mitä korkeampi on koetun arvostuksen aste. Muuttuja on muodostettu seuraavien väittämien perusteella:

- Koen saavani arvostusta osakseni muilta ihmisiltä yrittäjyyteni vuoksi.
- Muut ihmiset arvostavat valitsemaani ammattialaa ja tekemääni työtä.
- Yrittäjyyttä arvostetaan kulttuurialoilla.
- Yrittäjyyttä arvostetaan omalla alallani.

Taulukko 17. Summamuuttujan koettu arvostus kuvailevat tiedot.

mediaani	keskiarvo	min	max	alpha
3,3	3,4	1	5	0,8

Työhyvinvointia mittaavan summamuuttujan kuvailevat tiedot on esitetty taulukossa 18. Muuttuja saa sitä suuremman arvon, mitä korkeampi on työhyvinvoinnin aste. Muuttuja on muodostettu seuraavien väittämien perusteella:

- Tunnen itseni tarmokkaaksi ja vahvaksi kun teen työtäni
- Olen innostunut työstäni.
- Tunnen itseni lopen uupuneeksi työpäivän jälkeen.
- Tunnen itseni työni vuoksi loppuun palaneeksi.

Taulukko 18. Summamuuttujan työhyvinvointi kuvailevat tiedot.

keskiarvo	mediaani	min	max	alpha
4,0	4,0	1,75	5	0,8

Vastaajan kokemusta omista yrittäjätaidoistaan mittaavan summamuuttujan kuvailevat tiedot on esitetty taulukossa 19. Muuttuja saa sitä suuremman arvon, mitä paremmiksi vastaaja arvioi omat taitonsa. Muuttuja on muodostettu seuraavien väittämien perusteella:

- Koen omat liiketoimintataitoni hyväksi.
- Ymmärrän yrittäjyyteen liittyviä vero ja lakiasioita hyvin.
- Yrittäjän sosiaaliturva on minulle vaikeaselkoinen asia.
- Osaan markkinoida palveluitani tehokkaasti.
- Koen että koulutukseni on tarjonnut minulle hyvät eväät yrittäjyyteen.

Taulukko 19. Summamuuttujan yrittäjätaidot kuvailevat tiedot.

keskiarvo	mediaani	min	max	alpha
2,9	2,8	1	4,8	0,7

Kyselyyn vastanneiden yrittäjien avoimeen kysymykseen antamia vastauksia, joissa he kertovat yrittäjyydestään omin sanoin, analysoin teemoittelemalla ne ensin yrittäjyyteen suhtautumiseen vaikuttavien tekijöiden mukaisiin luokkiin. Tämän jälkeen tarkastelen sitä, mitkä aiheet kunkin teeman alla nousevat esiin. Avoimeen kysymykseen annetut vastaukset toimivat tulkintaa tukevana työkaluna. Esitän joitain lainauksia yrittäjien vastauksista luvuissa 5.1 ja 5.2.

5 TULOKSET

5.1 Yrittäjyyteen suhtautuminen

Kyselylomakkeessa vastaajilta kysyttiin, kuinka tyytyväisiä he ovat yrittäjänä toimimiseen ja yrittäjyyteen liittyviin työtehtäviin, sekä sitä, kuinka tyytyväisiä he ovat työnsä ammatilliseen sisältöön. Aikaisemmasta tutkimuksesta tiedetään, että kulttuurialoilla työskentelevät yrittäjät ovat usein hyvin tyytyväisiä työhönsä sinänsä. Myös yrittäjyyteen vastaajat suhtautuvat pääasiassa myönteisesti, kuitenkin selkeästi kielteisemmin kuin työhönsä. Hieman alle 50 prosenttia vastaajista, oli yrittäjyyteensä tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä, samalla kun yli 80 prosenttia oli tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä työnsä ammatilliseen sisältöön. (Taulukko 20.)

Taulukko 20. Vastaajien tyytyväisyys yrittäjyyteen ja työhönsä.

Yrittäjyyteen tyytyväisyys	Freq.	%	Työhön tyytyväisyys	Freq.	%
erittäin tyytymätön	16	7,7	erittäin tyytymätön	9	4,3
tyytymätön	35	16,8	tyytymätön	9	4,3
neutraali	54	26,0	neutraali	17	8,1
tyytyväinen	84	40,4	tyytyväinen	102	48,6
erittäin tyytyväinen	19	9,1	erittäin tyytyväinen	73	34,8
yhteensä	208	100	yhteensä	210	100

Vastaajat identifioituvat usein ensisijaisesti ammattinsa kautta yrittäjyyden sijaan. Yli 70 prosenttia vastaajista oli samaa tai täysin samaa mieltä väittämän ”Koen ensisijaisesti olevani oman ammattikuntani edustaja ja vasta sen jälkeen yrittäjä. Vastaavasti lähes 60 prosenttia koki, että yrittäjyys on toissijaista suhteessa työn ammatilliseen, kulttuuriseen ja luovaan sisältöön. Hieman alle puolet vastaajista koki yrittäjyyden olevan itselleen vain tapa työllistyä.

Suurin osa vastaajista kertoo mielellään muille ihmisille olevansa yrittäjä, tai suhtautuu asiaan neutraalisti. Vain 14,9 prosenttia vastaajista on täysin tai jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa. Kysyttäessä halukkuudesta kertoa kollegoille omasta yrittäjyydestään, vastaukset ovat hyvin saman suuntaisia.

Suurin osa vastaajista on jokseenkin tai täysin eri mieltä väittämän ”En koe itseäni yrittäjäksi, mutta muut määrittelevät minut sellaiseksi.” kanssa. Vahinkoyrittäjäkin aineistosta kuitenkin löytyy. 26,4 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. (Taulukko 21.)

Taulukko 21. Yrittäjäksi identifioitumiseen liittyvien muuttujien jakaumat.

Yrittäjäksi identifioituminen	1	2	3	4	5	yht.
Koen ensisijaisesti olevani oman ammattikuntani edustaja ja vasta sen jälkeen yrittäjä.	2,4% (5)	5,7% (12)	19,1% (40)	28,2% (59)	45,5% (93)	100% (209)
Yrittäjyys on minulle vain tapa työllistyä.	16,8% (35)	20,6% (43)	15,3% (32)	23,4% (49)	23,9% (50)	100% (209)
Yrittäjyys on minulle toissijaista suhteessa työn ammatilliseen, kulttuuriseen ja luovaan sisältöön.	7,2% (15)	15,8% (33)	18,7% (39)	20,1% (42)	38,3% (80)	100% (209)
Kerron mielelläni muille ihmisille olevani yrittäjä.	5,8% (12)	9,1% (19)	25,0% (52)	26,9% (56)	33,2% (69)	100% (208)
Kerron mielelläni kollegoilleni olevani yrittäjä.	5,3% (11)	7,7% (16)	25,0% (52)	27,4% (57)	34,6% (72)	100% (208)
En koe itseäni yrittäjäksi, mutta muut määrittelevät minut sellaiseksi.	34,9% (73)	20,6% (43)	18,2% (38)	12,0% (25)	14,4% (30)	100% (209)

Kyselylomakkeen lopussa vastaajilla oli mahdollisuus kertoa omin sanoin yrittäjyydestään ja antaa palautetta. Vastaajien epävarmuus suhteessa omaan yrittäjäidentiteettiin tuli esille myös kyselyn lopussa esitettyyn avoimeen kysymykseen annetuissa vastauksissa. Jotkin vastaajat kokivat käsitteen yrittäjä käytön lähtökohtaisesti ongelmalliseksi eivätkä samaistuneet siihen lainkaan.

Kysely oli sisällöltään itsensä työllistävälle kuvataiteilijalle soveltumaton ja siksi osa vastauksista on tyhjänä. Kysely ei mahdollistanut ollenkaan vastaamista vaihtoehtolla "en ole yrittäjä", mitä monikaan suomalaisista kuvataiteilioista ei ole.

En sano itseäni koskaan yrittäjäksi kenellekään enkä koe yrittäjän identiteettiä perinteisessä mielessä. Olen itsensä työllistäjä. En edes ole yrittäjä klassisessa mielessä; en voi monistaa työtäni ja tulla miljonääriksi kuten vaikka pelialalla tai nyhtökauran tuottajat. Siksi meille pitäisikin keittää aivan oma kuvio sosiaali- ja eläkeasioineen.

Yrittäjyys käsitteen vierastaminen näytti kumpuavan yhtäältä käytännön eroista, kuten elinkeinotoiminnan luonteesta ja asemasta suhteessa sosiaaliturvaan, mutta osalle käsitteen käyttö yksinkertaisesti tuntui vieraalta. Moni koki yrittäjyyden ja työn ammatillisen ja luovan sisällön yhdistämisen haastavana.

Koska olen yhden hengen Osakeyhtiö (ennen sitä toiminimellä) tuntuu hassulta puhua että olen yrittäjä - vaikka sitähan kuitenkin olen, pyörätän yritystä, on monta hattua /roolia kuin vaan graafisen suunnittelijan rooli - kirjanpito, projektinhallinta, myynti / markkinointi, asiakkuussuhteet, projektien aikataulutus, tarjousten ja laskujen pyöritys... - 60 % ajasta menee kaikkeen muuhun kun itse

visuaaliseen suunnitteluun... ja se 60% on todella haastavaa välillä, kun ei ole ydin osaamistani.

Monissa kysymyksissä vaikea antaa selkeää vastausta: yrittäjyys on toisaalta vieras asia, toisaalta sitähan osin teen..

Kaikkiaan vastauksissa toistui käsitys itsensäyöllistämistyypistä yrittäjyydestä erillisenä, omana työmarkkinastatuksestaan, sekä toive siitä, että itsensäyöllistämistyypistä erotettaisiin yrittäjyydestä myös juridisessa ja poliittisessa kontekstissa.

5.2 Yrittäjyyteen suhtautumiseen vaikuttavat tekijät

Seuraavaksi tarkastelen yrittäjyyteen suhtautumiseen vaikuttavia osatekijöitä. Näitä ovat yrittäjyyden vapaaehtoisuus, taloudelliseen menestykseen ja kaupallisuuteen suhtautuminen, koettu arvostus, työhyvinvointi, yrittäjätaidot, taloudellinen tilanne, ammatti ja yrittäjyyden luonne.

35,5 prosenttia vastaajista kokee ajautuneensa yrittäjäksi täysin tai jossain määrin sattumalta. Noin puolet vastaajista kokee, että yrittäjyys on omalla alallaan ainoa mahdollinen tapa työllistyä. Pakkoyrittäjäksi itsensä kokee 26,4 prosenttia. Hieman yli puolet vastaajista kertoo yrittäjäksi ryhtymisen olleen täysin tai jokseenkin suunniteltua ja harkittua ja 41,4 prosenttia oli suunnitellut yrittäjäksi ryhtymistä jo pidempään (Taulukko 22.).

Taulukko 22. Yrittäjyyden vapaaehtoisuuteen liittyvien muuttujien jakaumat.

Vapaaehtoisuus	1	2	3	4	5	yht.
Olen ajautunut yrittäjäksi sattumalta.	29,3% (61)	22,1% (46)	13,0% (27)	24,0% (50)	11,5% (24)	100% (208)
Yrittäjyys on alallani ainoa mahdollinen tapa työllistyä.	16,4% (34)	18,3% (38)	14,4% (30)	30,3% (63)	20,7% (43)	100% (208)
Sana "pakkoyrittäjyys" kuvaa tämänhetkistä tilannettani hyvin.	47,1% (98)	12,5% (26)	13,9% (29)	12,0% (25)	14,4% (30)	100% (208)
Yrittäjäksi ryhtymisen oli kohdallani suunniteltua ja harkittua.	13,1% (27)	17,0% (35)	16,0% (33)	23,3% (48)	30,6% (63)	100% (206)
Olin jo pitkään ajatellut ryhtyväni yrittäjäksi.	21,0% (43)	23,4% (48)	14,2% (29)	19,0% (39)	22,4% (46)	100% (205)

Monille vastaajille yrittäjyys itsessään oli oman työn ja intohimon toteuttamisen mahdollistaja. Kannattava liiketoiminta ei välttämättä ollut ensisijaisesti tavoitteena, vaan sen oman jutun tekeminen.

Työni on myös harrastukseni ja intohimoni. Koen loputonta kiinnostusta sitä kohtaan ja haluan kehittää itseäni koko ajan paremmaksi siinä, mitä teen. Tavoitteeni on saada tehdä täysin omia projekteja (elokuvaa, dokumenttia) sekä tulla niiden kanssa taloudellisesti toimeen ja mahdollistaa uusien projektien tekeminen. Yrittäjyys on minulle keino järjestää aikaa omille projekteille ja itsensä kehittämiseksi."

Osa vastaajista koki, että varsinainen täysipäiväinen yrittäjyys on riski, jonka ottamiseen ympäristö ei liiemmin kannusta. Pienimuotoinen ja sivutoiminen yrittäjyys sopii, mutta kokonaan yrittäjyyden varaan ei välttämättä haluttu heittäytyä.

Myös täysi yrittäjyys vierastaa, mielestäni koulutus / yhteiskunta ei kovin motivoi yrittäjyyteen, rohkeat & hurjat siihen ryhtyy. Omalla kohdallanikin teen & myyn tuotteita pienimuotoisesti, ja ehkä jopa pelkään menestystä koska se vaatisi todelliseen yrittäjyyteen ryhtymistä, josta olen taas saanut sen käsityksen että se ei ainakaan taloudellisesti juurikaan kannata. Välillä tuntuu että työttömyyskorvaus on kuin apurahalla elämistä/kansalaispalkkaa, jonka turvin ylläpidän ammattitaitoani ja toivon mukaan kehityn ja keksin uusia tuotteita / polkuja"

Myös avoimista vastauksista ilmeni monien vastaajien kokemus yrittäjyydestä ulkoisena pakkona ja välttämättömyytenä.

Yrittäjyyspakko tunkee syliin koska kukaan ei enää halua maksaa palkkaa verokortilla vaan kaikki haluaa laskun. Uusimman finanssivalvonnan tempun jälkeen tämän on muuttunut entistä hankalammaksi.

Noin puolet vastaajista on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Yrittäjänä taloudellinen menestys on minulle tärkeää.” kanssa. Moni vastaaja suhtautuu asiaan melko neutraalisti. Samalla yrittäjyyteen liittyvän kaupallisuuden ja voitontavoittelun häiritseväksi kokee 38,7 prosenttia vastaajista. Suurin osa vastaajista asettaa itsensä toteuttamisen, luovuuden ja työn merkityksellisyyden taloudellisen menetyksen edelle (Taulukko 23.).

Taulukko 23. Taloudelliseen menestykseen ja kaupallisuuteen suhtautumiseen liittyvien muuttujien jakaumat.

Suhtautuminen taloudelliseen menestykseen ja kaupallisuuteen	1	2	3	4	5	yht.
Yrittäjänä taloudellinen menestys on minulle tärkeää.	6,7% (14)	16,8% (35)	26,4% (55)	36,2% (75)	13,9% (29)	100% (208)
Yrittäjyyteen liittyvä kaupallisuus ja voitontavoittelu häiritsevät minua.	17,9% (37)	23,7% (49)	19,8% (41)	20,3% (42)	18,4% (38)	100% (207)
Itseni toteuttaminen, luovuus ja työn merkityksellisyys ovat minulle taloudellista menestystä tärkeämpiä asioita.	3,4% (7)	9,6% (20)	22,6% (47)	26,4% (55)	38,0% (79)	100% (212)

Suurin osa vastaajista kokee ainakin jossain määrin saavansa arvostusta osakseen yrittäjänsä vuoksi (49,3). Jopa 30,1 prosenttia suhtautuu asiaan neutraalisti. Noin 20 prosenttia vastaajista on täysin tai jokseenkin eri meiltä väittämän kanssa. Hieman useampi kokee omaa ammattiaan ja tekemäänsä työtä yleisesti arvostettavan. Yli 60 prosenttia vastaajista on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Vain 34 prosenttia kokee, että yrittäjyyttä arvostetaan yleisesti kulttuurialoilla. Lähes 40 prosenttia vastaajista suhtautuu neutraalisti tai ei osaa sanoa kantaansa.

Melko harva kokee saavansa osakseen eriarvoista kohtelua omalla alallaan yrittäjänsä vuoksi (14,5%). Kovin moni ei myöskään koe, että yrittäjyys heikentäisi menestymismahdollisuuksia tai mahdollisuuksia saada apurahoja, tunnustuksia tai palkintoja (Taulukko 24.)

Taulukko 24. Koettuun arvostukseen liittyvien muuttujien jakaumat.

Koettu arvostus	1	2	3	4	5	yht.
Koen saavani arvostusta osakseni muilta ihmisiltä yrittäjyyteni vuoksi.	7,4% (15)	13,3% (27)	30,1% (61)	32,5% (66)	16,8% (34)	100% (203)
Muut ihmiset arvostavat valitsemaani ammattialaa ja tekemääni työtä.	4,7% (10)	10,4% (22)	24,1% (51)	34,9% (74)	25,9% (55)	100% (212)
Yrittäjyyttä arvostetaan kulttuurialoilla.	9,1% (19)	17,2% (36)	39,7 (83)	26,3% (55)	7,7% (16)	100% (209)
Yrittäjyyttä arvostetaan omalla alallani.	6,7% (14)	10,5% (22)	27,3% (57)	37,8% (79)	17,7% (37)	100% (209)
Koen että saan alallani eriarvoista tai huonompaa kohtelua osakseni, koska olen yrittäjä.	35,8% (74)	24,2% (50)	25,6% (53)	11,6% (24)	2,9% (6)	100% (207)
Mahdollisuuteni menestymiseen ja uralla etenemiseen ovat heikommat, koska olen yrittäjä.	29,8% (62)	21,6% (45)	25,0% (52)	14,9% (31)	8,7% (18)	100% (208)
Yrittäjyyteni heikentää mahdollisuuksiani saada apurahoja tai tunnustuspalkintoja alallani.	20,7% (42)	19,2% (39)	40,9% (83)	8,9% (18)	10,3% (21)	100% (203)

Selvästi suurin osa vastaajista tuntee olonsa tarmokkaaksi ja vahvaksi työtä tehdessään. Vastaajat ovat hyvin usein myös innostuneita työstään. Uupumuksesta työpäivän jälkeen kärsii ainakin jossain määrin 29,8 prosenttia. Loppuun palaneeksi ainakin jossain määrin itsensä tuntee jopa 67,2 prosenttia vastaajista (Taulukko 25.).

Taulukko 25. Yleiseen työhyvinvointiin liittyvien muuttujien jakaumat.

Työhyvinvointi	1	2	3	4	5	yht.
Tunnen itseni tarmokkaaksi ja vahvaksi kun teen työtäni	0,5% (1)	4,8% (10)	23,3% (49)	51,9% (109)	19,5% (41)	100% (210)
Olen innostunut työstäni.	0% (0)	2,8% (6)	7,6% (16)	50,9% (108)	38,7% (82)	100% (212)
Tunnen itseni lopen uupuneeksi työpäivän jälkeen.	9,0% (19)	27,5% (58)	33,7% (71)	19,4% (41)	10,4% (22)	100% (211)
Tunnen itseni työni vuoksi loppuun palaneeksi.	3,3% (7)	7,1% (15)	22,4% (47)	26,7% (56)	40,5% (85)	100% (210)

Vain 34,9 prosenttia vastaajista kokee töitä yrittäjänä olevan sopivasti. Samalla melko harva on sitä mieltä, että töitä on liikaa (21,6%). Selvästi suurin osa vastaajista kokee, että saa tukea läheisiltään, jos sitä tarvitsee.

Työskentelyä häiritseviä terveysongelmia vastaajilla on melko vähän. Vain 15 prosenttia vastaajista on samaa mieltä väittämän ”Terveytteni on heikko ja se häiritsee työs-

kentelyäni.” kanssa. Samalla 44,1 prosenttia vastaajista on täysin eri mieltä väittämän kanssa. Vastaajista 22,8 prosenttia on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Minulla on fyysiseen terveyteen liittyviä ongelmia.” kanssa. Psykkiseen terveyteen liittyvät ongelmat ovat harvinaisempia. Vain 13,8 prosenttia on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Minulla on psyykkiseen terveyteen liittyviä ongelmia.” kanssa. Selvästi suurin osa vastaajista uskoo terveytensä puolesta kykenevänsä työskentelemään eläkkeelle asti. Vastaajien keskuudesta siis löytyy niitä, joilla terveysongelmia on. Terveysongelmat eivät kuitenkaan kovin usein näytä olevan sellaisia, että ne varsinaisesti häiritsevät työskentelyä. Vastaajat pystyvät useimmiten nauttimaan yrittäjän vapaudesta ja vaikuttamaan työnsä sisältöön sekä päättämään työskentelyajoistaan (Taulukko 26.).

Taulukko 26. Työhyvinvointiin vaikuttavien muuttujien jakaumat.

Työhyvinvointii vaikuttavat tekijät	1	2	3	4	5	yht.
Minulla on sopivasti töitä yrittäjänä.	19,1% (40)	31,1% (65)	14,8% (31)	28,2% (59)	6,7% (14)	100% (209)
Minulla on liikaa töitä yrittäjänä.	31,6% (66)	25,8% (54)	21,1% (44)	16,8% (35)	4,8% (10)	100% (209)
Saan tukea läheisiltäni kun sitä tarvitsen.	3,8% (8)	8,1% (17)	14,2% (30)	41,7% (88)	32,2% (68)	100% (211)
Terveyteni on heikko ja se häiritsee työskentelyäni.	44,1% (93)	20,4% (43)	20,4% (43)	10,4% (22)	4,7% (10)	100% (211)
Minulla on fyysiseen terveyteen liittyviä ongelmia.	39,8% (84)	22,3% (47)	15,2% (32)	14,7% (31)	8,1% (17)	100% (211)
Minulla on psyykkiseen terveyteen liittyviä ongelmia.	56,9% (120)	19,9% (42)	9,5% (20)	9,5% (20)	4,3% (9)	100% (211)
Terveyteni sallii minun työskennellä eläkkeelle asti.	3,3% (7)	4,7% (10)	27,5% (58)	25,6% (54)	38,9% (82)	100% (211)

Autonomia	1	2	3	4	5	yht.
Voin itse vaikuttaa työni sisältöön.	0,9% (2)	2,4% (5)	8,0% (17)	40,6% (86)	48,1% (102)	100% (212)
Voin itse päättää työskentelyajoistani.	3,8% (8)	5,2% (11)	6,6% (14)	31,6% (67)	52,8% (112)	100% (212)

Työhyvinvointi herätti paljon ajatuksia vastaajien keskuudessa. Vailla työyhteisöä työskentelevät yrittäjät kaipasivat vertaisia, joiden kanssa jakaa yrittäjyyden iloja ja suruja ja reflektoida omaa tekemistään.

Yksin jäämisen tunne on paha asia. Huonot päivät ja ongelmat suurenevat, eikä iloa ja onnistumista pääse jakamaan kenenkään kanssa. Lähipiirissä ei ole montakaan, joka ymmärtää mitä teen oikeasti työkseni, millaista tämä on.

Moni vastaaja kertoi yrittäjänä tai itsensätyöllistäjänä toimimisen haasteista, ja siitä, kuinka työn ja yrittäjyyden hyvät puolet ja mukanaan tuomat mahdollisuudet kaikesta huolimatta saivat jaksamaan ja kantoivat arjessa.

Freelancerin työmäärä vaihtelee. Joskus toimeksiantoja tulee "liikaa", niin että on ihan "tupella", joskus on hiljaisempaa. Töitä on kuitenkin riittänyt koko ajan. Ennen toimittajuutta toimin yrittäjänä kaksikymmentä vuotta muulla alalla. Palkkatyössä en varmaan osaisi enää ollakaan. On oma vapaus, joskin näennäinen, sillä työt pitää tehdä ajallaan. Työn hyviä puolia on ehdottomasti se, että näkee niin paljon erilaisia asioita ja paikkoja, joihin ei muuten pääsisi. Näkee hyvin erilaisia ihmiskohtaloita. Elämäkokemus karttuu, ja oppii ymmärtämään elämää. Työni on "rikasta". Jos terveyttä riittää, työskentelen ainakin 68-vuotiaaksi asti.

Yrittäjyyden ja muun elämän yhdistämistä pohti moni vastaaja. Työ seuraa yrittäjää kotiin, uniin ja lomille. Loman pitäminenkin on usein taloudellisesti haastavaa. Seuraava kommentti tiivistää hyvin vastaajien työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen liittyviä ajatuksia ja huolia.

Lomalla tarkoitetaan varmaan PALKALLISTA lomaa. Kesällä on yllin kyllin lomaa(6-8 viikkoa) koska asiakkaat on lomilla mutta se ei ole palkallista. Yrittäjä on töissä 24/7, ainakin ajatuksissa pyörii työt, töiden suunnittelu, ajoitus jne. Konkreettista viikkotyöaikaa on siis vaikea arvioida. Joskus tämä turhauttaa. Toinen mikä 6 vuoden jälkeen on alkanut todella hitsaa kiinni on kunnollisen työyhteisön ja tiimin puute vaikka jaetulla työhuoneella työskentelenkin, ei se vaan ole sama. On tässä tää vapaus ja ketterä tekeminen mutta en tiedä. Saa nähdä päätyykö sitä vielä toimistoon takaisin ""leipätyöhön"". Ei tää mitää helppoa ole. Yksi burn out takana 2 v. sitten. Tein uskomattoman laskutuksen 85 000€ mut sen päätteeksi paloin loppuun. Ja silti rahaa ei oikeen jäänyt käteen ainoastaan burn out. Vertaistuki olisi tärkeää. Ei ole montaa jolle jakaa ammatin ja yrittäjyyden murheita / haasteita. Kummassakin niin toimistossa kun yrittäjänäkin saa kyllä paiskia itsensä henkihieveriin. Alan piirre myös. Taloudellisen epävarmuuden kanssa olen oppinut elämään mutta otan liian tosissaan työn toisinaan. Myös oikeanlainen yhteisö altistaisi uusille asioille ja auttaisi kehittymään ja oppimaan uutta, tällaista yhteisöä on vaikeampi etsiä suunnittelutoimiston ulkopuolelta.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan omia yrittäjyystaitojaan. Omien palveluiden markkinointi koettiin usein vaikeaksi. Hieman yli 40 prosenttia vastaajista oli jokseenkin tai täysin eri mieltä väittämän ”Osaan markkinoida palveluitani tehokkaasti.” kanssa ja vain 3,8 prosenttia oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä. Apua markkinoinnin kanssa ainakin jossain määrin kaipasi hieman yli puolet vastaajista. Näyttää siltä, että moni vastaaja joka koki, ettei välttämättä osaa markkinoida palveluitaan kovin hyvin, ei kuitenkaan kaivannut apua markkinointiin. Lähes 30 prosenttia vastaajista kertoikin, ettei ole kovin kiinnostunut markkinoinnista. 36,3 prosenttia vastaajista ei kokenut ymmärtävänä yrittäjyyteen liittyviä vero- ja lakiasioita ainakaan kovin hyvin. Myös yrittäjän sosiaaliturva koettiin melko usein vaikeaselkoiseksi. 40,9 prosenttia oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Yrittäjän sosiaaliturva on minulle vaikeaselkoinen asia.” kanssa.

33,1 prosenttia vastaajista koki liiketoimintataidoissaan olevan puutteita ja vain 6,3 prosenttia oli täysin samaa mieltä väittämän ”Koen omat liiketoimintataitoni hyviksi.” kanssa. 32,5 prosentti vastaajista kaipasi apua liikeideansa kehittämisessä samalla, kun 21,6 prosentilla vastaajista ei ole lainkaan, ainakaan kovin selkeää liikeideaa.

Jopa 43,7 prosenttia vastaajista koki, ettei oma koulutus ole tarjonnut kovin hyviä eväitä yrittäjyyteen. Vain 11,1 % vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Koulutukseni on tarjonnut minulle hyvät eväät yrittäjyyteen.” kanssa. Moni osallistuu mielellään yrittäjätaitoja kehittäviin koulutuksiin, samalla kuitenkin jopa 37,8 prosenttia vastaajista on toista mieltä. Noin kolmannes vastaajista on sitä mieltä, että yrittäjän ei välttämättä ole kovin helppo saada apua yrittäjyyteen liittyvissä ongelmissa. Hieman yli kolmannes suhtautuu asiaan neutraalisti tai ei osaa asettaa kantaansa ja 28,9 prosenttia kokee saavansa apua ainakin suhteellisen helposti (Taulukko 27.).

Taulukko 27. Yrittäjyystaitoja koskevien muuttujien jakaumat.

Yrittäjyystaidot	1	2	3	4	5	yht.
Osaan markkinoida palveluitani tehokkaasti.	13,4% (28)	27,8% (58)	26,8% (56)	28,2% (59)	3,8% (8)	100% (209)
Kaipaen apua markkinoinnin kanssa.	6,1% (13)	18,4% (39)	21,7% (46)	33,5% (71)	18,9% (40)	100% (209)
En ole kiinnostunut markkinoinnista.	27,6% (58)	24,3% (51)	19,5% (41)	16,7% (35)	11,9% (25)	100% (210)
Ymmärrän yrittäjyyteen liittyviä vero ja lakiasioita hyvin.	14,8% (31)	21,5% (45)	24,4% (51)	29,2% (61)	10,1% (21)	100% (209)
Yrittäjän sosiaaliturva on minulle vaikeaselkoinen asia.	13,9% (29)	22,1% (46)	23,1% (48)	22,1% (46)	18,8% (39)	100% (208)
Koen omat liiketoimintataitoni hyväksi.	9,1% (19)	24,0% (50)	33,2% (69)	27,4% (57)	6,3% (13)	100% (208)
Kaipaan apua liikeideani kehittämisessä.	16,8% (35)	23,9% (50)	26,8% (56)	25,8% (54)	6,7% (14)	100% (209)
Minulla ei ole mitään erityistä liikeideaa.	32,5% (68)	26,8% (56)	19,1% (40)	13,9% (29)	7,7% (16)	100% (209)
Koen että koulutukseni on tarjonnut minulle hyvät eväät yrittäjyyteen.	26,4% (55)	17,3% (36)	23,6% (49)	21,6% (45)	11,1% (23)	100% (208)
Osallistun mielelläni yrittäjätaitoja kehittäviin koulutuksiin.	16,3% (34)	21,5% (45)	23,0% (48)	25,8% (54)	13,4% (28)	100% (209)
Yrittäjän on helppo saada apua yrittäjyyteen liittyvissä ongelmissa ja kysymyksissä.	11,6% (24)	21,3% (44)	37,2% (77)	21,7% (45)	8,2% (17)	100% (207)

Vastaajat ovat varsin tyytymättömiä käytettävissään oleviin tuloihin. 55,2 prosenttia vastaajista on täysin tai jokseenkin eri mieltä väittämän *Olen tyytyväinen käytettävissäni oleviin tuloihini*, kanssa. Vain 7,6 prosenttia vastaajista oli täysin samaa mieltä (Taulukko 28.).

Taulukko 28. Väittämän *Olen tyytyväinen käytettävissä oleviin tuloihini*, vastausten jakauma.

	freq.	%
täysin eri mieltä	55	25,9
jokseenkin eri mieltä	62	29,3
neutraali	33	15,6
jokseenkin samaa mieltä	45	21,2
täysin samaa mieltä	16	7,6
.	1	0,5
yhteensä	212	100

Vastaajilta kysyttiin, kuinka suuren osan kotitalouden käytettävissä olevista tuloista he arvioivat itse ansaitsevansa. 36,7 prosenttia vastaajista kertoi ansaitsevansa alle puolet tai hyvin pienen osan kotitalouden tuloista. Melko moni vastasi ansaitsevansa noin puolet kotitalouden tuloista. 12,4 prosenttia vastasi ansaitsevansa suurimman osan ja 19,1 prosenttia kertoi ansaitsevansa itse kaiken. On kuitenkin huomioitava, että vastaajista 25 prosenttia ei ole parisuhteessa, he siis todennäköisesti ansaitsevat kotitalouden tulot kokonaan itse (Taulukko 29.).

Taulukko 29. Kysymyksen *Kuinka suuren osan kotitaloutenne käytettävissä olevista tuloista ansaitset itse*, vastausten jakauma.

	freq.	%
hyvin vähän	27	12,9
alle puolet	50	23,8
noin puolet	47	22,4
yli puolet	20	9,5
suurimman osan	26	12,4
kaiken	40	19,1
yhteensä	210	100

Palkkatulo oli tavallisin kotitalouden tulojen pääsääntöinen lähde. Näin on siitä huolimatta, että selvästi suurin osa vastaajista työskentelee yrittäjänä kokoaikaisesti ja päätoimisesti. Näyttää siltä, että moni yrittäjä jakaa taloutensa parempituloisen kumppanin kanssa, joka on perinteisessä palkkatyösuhteessa. Yrittäjätulot pääsääntöiseksi tulonlähteeksi ilmoitti 34,4 prosenttia vastaajista. Tähän luokkaan on sisällytetty myös ne vastaajat, jotka ovat kohdassa *Muu, mikä?* ilmoittaneet pääsääntöiseksi tulonlähteekseen apurahan. Monelle erilaiset yhteiskunnan tuet mahdollistavat yrittämisen. Pääsääntöiseksi tulonlähteekseen eläkkeen, työttömyyskorvaukset tai muun sosiaalietuuden on ilmoittanut 14,2 prosenttia vastaajista. Huomionarvoinen on luokka *muut*, sillä näistä vastauksista suuressa osassa vastaajat kertoivat kotitalouden tulojen muodostuvan puoli-ksi yrittäjätuloista ja puoli-ksi palkkatuloista. On myös syytä huomioida, että yrittäjien

työura muodostuu usein monenlaisista päällekkäisistä ja peräkkäisistä projekteista, joiden parissa työskennellään vaihtelevin statuksin, usein esimerkiksi kevytyrittäjänä tai osuuskunnan kautta. Näissä tilanteissa yrittäjänä tai palkansaaajana työskentelyn rajaa voi olla vaikea yksiselitteisesti hahmottaa (Taulukko 30.).

Taulukko 30. Kotitalouden käytettävissä olevien tulojen pääsääntöinen lähde.

	freq.	%
palkkatulot	91	42,9
yrittäjätulot	73	34,4
eläkkeet	14	6,6
työt.korvaukset ja tuet	15	7,1
muut sosiaalietuudet	1	0,5
säästöt ja sijoitukset	2	0,9
muu	16	7,6
yhteensä	212	100

Taloudellinen tilanne oli vastaajien keskuudessa eniten ajatuksia herättänyt aihe. Hyvin moni kertoi tulojen epäsäännöllisyydestä ja moni heikosta neuvotteluasemastaan suhteessa suuriin toimeksiantajiin ja hinnoitteluun yleensä.

Minulla on vähän asiakkaita mutta he maksavat taksojen mukaan. Uusien asiakkaiden hankinta on erittäin hankalaa koska valtaosa on valmis maksamaan niin vähän että sillä ei elä.

Olen tyytyväinen nykyiseen työtilanteeseeni. Kyselyssä en keksinyt kohtaa, missä kuvata, että eniten stressaavaa on, että työkuviot on kunnossa silloin, jos taiteelliseen työhön on jokin apuraha. Ja vaikka näin hyvin olisikin, se tarkoittaa elämänmittaista pätkätyöläisyyttä. Mitä enemmän tulee ikää, sen enemmän mietityttää ja huolestuttaa. Yrittäjästatukseni takia, en ole oikeutettu työttömyys tms korvauksiin. Apuraha ei taas riitä yksinään kattamaan kuluja elämisestä, työhuoneesta jne.

Media-alalla yrittäjänä toimiminen on aika toivotonta. Mitään sanomista ei ole palkkioihin, ne määritellään annettuina ja maksetaan, milloin sattuu. Varsinkin

suuret mediatilat kohtelevat huonosti avustajia. Aikakausilehdet ja ammattilehdet paremmin. Yksinyrittäjän ja freelancerin sosiaaliturva on käsittämätön aihepiiri. Miten siitä saisi selkeän esityksen tai ylipäättään järjestelmän? Odotan kansalaispalkkaa taustaturvaksi. Vähätuloisenaakaan en ole turvautunut toimeentulo- tai asumistukeen, koska kuitenkin koen olevani työllinen, tosin jatkuvassa rahapulassa. Elämäni on sisällöllisesti rikasta mutta taloudellisesti joko köyhää tai hyvin köyhää.

Sosiaaliturvaa pohdittiin paljon. Yrittäjän sosiaaliturvaa pidettiin paitsi epäselvänä, myös riittämättömänä. Moni toivoi itsensä työllistämisen turvaksi kansalaispalkan tai perustulon kaltaista järjestelmää. Apurahat saattoivat helpottaa tilannetta, niitä ei kuitenkaan välttämättä pidetty riittävinä ja apurahapätkien väliin jäävät kaudet koettiin ongelmallisina.

(pakko)Yrittäjän ja freelancerin olematon sosiaaliturva huolestuttaa minua tällä hetkellä paljon. Olen kokenut 6 kk:n sairausjakson Kelan minimisairaspäivärahalla, jonka aikana ei ollut selvä paranenko koskaan. Sellaista ei pitäisi tämän päivän Suomessa tapahtua. Onneksi terveys on palautunut.

Yrittäjänä on vaikea saada sellaista vakuutusta, joka kattaisi yrityksen kulut esimerkiksi pitkän sairasloman aikana. Vakuutusyhtiöltä voi saada vakuutuksen toisen työntekijän palkkaamiseksi, mutta käytännössä sellainen on täysin mahdotonta -> kaikki pätevät pyörittävän omaa yritystä.

Eläkkeeni on hyvin pieni koska olen maksanut pienintä yrittäjäeläkettä pienistä tuloista johtuen. En todellakaan eläisi yksin niillä mutta onneksi on mies joka elättää.

Apurahapätkät on olleet harvassa, mutta ihan huikeaa luksusta! Jos olisi käytännössä mahdollista vielä työskennellä freelancemuusikkona ilman yrittäjyyttä, niin heti unohtuisi kaikki osuuskunnat!

Perustulo!

Arvonlisävero aiheutti harmaita hiuksia monelle vastaajalle. Moni vastaaja ehdottikin arvonlisäverokantojen laskemista esimerkiksi käsityötuotteiden ja palvelujen osalta, sekä arvonlisäverovelvollisuuden alarajan laskemista.

Olen työhöni tyytyväinen, mutta käsityöalalla näin toiminimellä tekevänä pakollinen arvonlisävero (liikevaihto 50-60k euroa) on melko suuri rasite urani kehitykselle. Eli se raha mikä pitää maksaa alvina valtiolle, on pois kehitystyöstä. Jos tuon koettaa kattaa nostamalla hintoja, asiakkaat ostavat teollisen tuotteen. Toiminta sen verran pientä, että ei hyödy paljousalennuksista ym. Tuntuu kummalliselta kun palkkatyö tuntuu olevan paljon kevyempää ja vähemmällä työpanoksella elää paremmin. Samoin asuntosijoittaminenkin yksityishenkilönä (vuokraan nykyään omistamia vapaita tilojani matkalaisille), tuntuu lyövän leiville paremmin kuin käsityönä tehdyt tuotteet ja palvelut.

Kaikille käsityöläisille, jotka toimivat päätoimisina yrittäjinä, tulisi antaa arvonlisäveron maksu vapautus 25t€ liikevaihtoon saakka, veron maksu tulisi alkaa vasta ylimenevältä osalta. Kertynyt alv säästö 6t€ tulisi maksaa yrittäjäeläkkeeseen, silloin kaikille käsityöläiselle tulisi jonkinmoinen eläke ja sosiaaliturva jolloin yrittäminen olisi mielekkäämpää.

Omalla työllä eläminen oli monelle vastaajalle haastavaa. Korkeiden arvonlisäverojen, hintakilpailun ja heikon neuvotteluaseman lisäksi elannon ansaitsemista vaikeuttivat korkeat palkkakustannukset ja asiakkaiden taholta koettu arvostuksen puute.

7 vuotta osa-aika yrittäjyyttä osuuskunnassa, enkä kertaakaan ole maksanut vielä itselleni palkkaa, saati eläkettä; kaiken saanut toistaiseksi vähennyksinä. Vaikka mun laskutus on onneksi enimmältään ALVitonta, on palkanmaksun kustannukset silti toistaiseksi liikaa laskutukseen nähden. Tunarit ja amatöörit polkee hintoja alalla, jolla muutenkin oletetaan edelleen ajoittain, että ei ole oikeaa työtä, että lauletaan ja soitetaan silkasta ilosta. Niinkuin toki tehdäänkin, mutta ne ei sitten ole ns. ammattihommia, vaikka ei taiteellinen kvaliteetti, ainakaan mulla, siitä tietenkään mitään kärsi. Kiitos!"

Taulukossa 31 esittelen keskeisten selittävien muuttujien ja kontrollimuuttujien vaikutukset yrittäjyyteen tyytyväisyyteen yleisellä tasolla samassa taulukossa. Mallissa yksi, sekä tuloihin tyytyväisyys, että vastaajan hyvät yrittäjätaidot lisäävät vastaajan todennäköisyyttä kuulua yrittäjyyteen tyytyväisiin. ($p < 0,001$) Populaatiotason yleistyksien tekeminen ei ole mielekäästä. Tilastollisesti merkitseviä eroja kuitenkin löytyi ja ne on taulukoissa ja tekstissä ilmoitettu.

Malliin kaksi lisätään muuttujat työhyvinvointi ja yrittäjyyden vapaaehtoisuus. Näiden muuttujien vakiointi heikentää hieman tuloihin tyytyväisyyden vaikutusta. Myös yrittäjätaitojen vaikutus heikkenee hieman. Yrittäjätaitojen vaikutus on kuitenkin edelleen selkeä ($p < 0,01$). Työhyvinvoinnin korkeampi taso vaikuttaa odotetusti positiivisesti

vastaajan todennäköisyyteen kuulua yrittäjyyteen tyytyväisiin ($p < 0,05$). Myös yrittäjyyden vapaaehtoisuudella on positiivinen vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyteen ($p < 0,01$).

Malliin kolme lisätään muuttuja koettu arvostus. Muuttujan vakiointi ei vaikuta muihin mallin muuttujiin merkittävästi. Koetulla arvostuksella itsellään on verraten heikko negatiivinen vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyteen.

Malliin neljä lisätään kontrollimuuttujiksi ammattiluokka, koulutustaso, ikä ja sukupuoli. Näiden muuttujien vakiointi vaikuttaa muiden muuttujien efekteihin seuraavasti: tuloihin tyytyväisyyden vaikutus kasvaa hieman ($p < 0,01$). Yrittäjätaitojen vaikutus niin ikään kasvaa hieman ($p < 0,01$). Työhyvinvoinnin ja yrittäjyyden vapaaehtoisuuden vaikutukset heikkenevät ($p < 0,05$).

Itsessään ammattiluokan vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyteen on hyvin heikko tai lähes olematon. Korkeakoulututkinnolla sen sijaan on tässä aineistossa tulkittavissa oleva negatiivinen vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. Iän vaikutus on niin heikko, ettei siitä kannata tehdä tulkintoja. Sukupuoli puolestaan näyttää olevan ainakin jossain määrin merkittävä tekijä. Aineiston miespuoliset vastaajat ovat naisia tyytymättömämpiä yrittäjyyteensä.

Tässä tarkastelussa selittävistä muuttujista eniten vaikutusta yrittäjyyteen tyytyväisyyteen on yrittäjätaidoilla. Mallissa neljä, kun yrittäjätaitojen taso kasvaa yhdellä, vastaajan todennäköisyys kuulua yrittäjyyteen tyytyväisiin kasvaa 15,8 prosenttiyksikköä ($p < 0,01$). Seuraavaksi selvin vaikutus on tässä aineistossa työhyvinvoinnilla. Myös tuloihin tyytyväisyyden vaikutus on huomion arvoinen. Mallin selitysaste (pseudo R) on 19,5.

Taulukko 31. Askeltava logistinen regressioanalyysi: keskeisimpien selittävien muuttujien vaikutukset yrittäjyyteen tyytyväisyyteen.

	Malli 1	Malli 2	Malli 3	Malli 4
tuloihin tyytyväisyys	0.0937*** (0.0265)	0.0668* (0.0277)	0.0691* (0.0277)	0.0811** (0.0277)
yrittäjätaidot	0.177*** (0.0448)	0.140** (0.0469)	0.147** (0.0470)	0.158** (0.0492)
työhyvinvointi		0.0988* (0.0502)	0.104* (0.0501)	0.0865 (0.0525)
vapaaehtoisuus		0.0856** (0.0314)	0.0913** (0.0317)	0.0778* (0.0332)
koettu arvostus			-0.0401 (0.0426)	-0.0326 (0.0458)
Ammatti:				
1.luovat professiot(ref.)				0 (.)
2.luovat ydinalat				0.0190 (0.0768)
3.muut				0.137 (0.170)
korkeakoulututkinto				-0.109 (0.0788)
ikä				-0.00121 (0.00302)
Sukupuoli:				
1.nainen(ref.)				0 (.)
2.mies				-0.161 (0.0825)
3.muu				0 (.)
<i>N</i>	163	163	163	163
pseudo <i>R</i> ²	0.131	0.177	0.181	0.195
<i>BIC</i>	206.2	206.1	210.3	230.4

5.3 Yrittäjätaidot

Että niinku että, aivan perseestä on nöyränä taiteilijaluonteena esim itsen markkinoiminen. Töitä varmaan olis paremmin ellei myyminen olis niin vastenmielistä pakkopullaa. Vaikka sentään kohtalaiset taidot nykyään siinäkin, itse on pitänyt opetella.

Taulukossa 32 tarkastelen yksityiskohtaisemmin yrittäjätaitojen eri osatekijöiden vaikutusta yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. Mallissa yksi, jos vastaaja kokee omat yrittäjätaitonsa hyväksi, hänen todennäköisyytensä kuulua yrittäjyyteen tyytyväisiin kasvaa selvästi. Kun yrittäjätaitojen taso nousee yhden yksikön, vastaajan todennäköisyys kuulua yrittäjyyteen tyytyväisten ryhmään kasvaa 21,4 prosenttiyksikköä ($p < 0,001$).

Malliin kaksi lisätään muuttujat hinnoittelutaito, yleiset liiketoimintataidot, yrittäjyyteen liittyvät vero- ja lakiasiat, sekä markkinointi. Hinnoitteluntaidolla ei ole juuri vaikutusta yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. Myöskään yleisillä liiketoimintataidoilla tai yrittäjyyteen liittyvien vero- ja lakiasioden ymmärtämisellä ei ole kovin suurta vaikutusta. Tässä mallissa suurin vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyteen on markkinointitaidoilla, joskaan tämäkään efekti ei ole kovin suuri. Vastaajan todennäköisyys kuulua yrittäjyyteen tyytyväisiin kasvaa 5,6 prosenttiyksikköä kun markkinointitaitojen taso nousee yhdellä yksiköllä.

Malliin kolme lisätään muuttujat koulutuksen tarjoamat eväät yrittäjyyteen ja täydentäviin koulutuksiin osallistuminen. Näiden muuttujien vakiointi vaikuttaa muiden muuttujien efekteihin seuraavasti: yleisten liiketoimintataitojen vaikutus kasvaa huomionarvoiseksi (7,97). Samoin vero- ja lakiasioden ymmärtämisen vaikutus (8,17). Markkinointitaitojen vaikutus kasvaa selvästi. Yhden yksikön verran nouseva markkinointitaitojen taso kasvattaa vastaajan todennäköisyyttä kuulua yrittäjyyteen tyytyväisten ryhmään 14,1 prosenttiyksikköä ($p < 0,01$). Koulutuksen tarjoamilla eväillä on selvä positiivinen (12,4) vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyteen ($p < 0,01$). Täydentäviin koulutuksiin osallistumisella ei juuri ole vaikutusta.

Mallin neljä lisätään kontrollimuuttujiksi vanhempien yrittäjyystausta ja yrittäjyysvuodet. Näiden muuttujien vakiointi ei vaikuta merkittävästi muihin muuttujiin. Vanhempien yrittäjätusta lisää hieman vastaajan todennäköisyyttä kuulua yrittäjyyteen tyytyväisiin (8,61). Yrittäjyysvuosien määrällä ei tässä tarkastelussa ole vaikutusta.

Tarkastelussa mukana olleista yrittäjätaitojen osatekijöistä selvin vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyteen on markkinointitaidoilla. Mallissa neljä, kun markkinointitaitojen taso nousee yhdellä yksiköllä, vastaajan todennäköisyys kuulua yrittäjyyteen tyytyväisten ryhmään kasvaa 13,9 prosenttiyksikköä ($p < 0,01$). Seuraavaksi suurin vaikutus on koulutuksen tarjoamilla eväillä yrittäjyyteen. Kun vastaajan kokemus koulutuksen tarjoamisesta eväistä paranee yhdellä yksiköllä, hänen todennäköisyytensä kuulua yrittäjyyteen tyytyväisiin kasvaa 12,3 prosenttiyksiköllä ($p < 0,01$). Mallin selitysaste on 14,0.

Taulukko 32. Yrittäjätaitojen osatekijöiden vaikutukset yrittäjyyteen tyytyväisyyteen.

	Malli 1	Malli 2	Malli 3	Malli 4
yrittäjätaidot	0.214*** (0.0408)	0.175 (0.100)	-0.184 (0.166)	-0.178 (0.165)
osaa hinnoitella		-0.00359 (0.0384)	-0.00454 (0.0383)	-0.0126 (0.0389)
hyvät liiketoimintataidot		0.0233 (0.0515)	0.0797 (0.0551)	0.0765 (0.0552)
ymmärtää yrittäjyyteen liittyviä vero- ja lakiasioita hyvin		-0.0231 (0.0462)	0.0817 (0.0595)	0.0864 (0.0602)
osaa markkinoida		0.0560 (0.0428)	0.141** (0.0519)	0.139** (0.0518)
koulutus on antanut hyvät eväät yrittäjyyteen			0.124** (0.0437)	0.123** (0.0437)
osallistuu mielellään koulutuksiin			-0.00906 (0.0285)	-0.0136 (0.0298)
Vanhempien yrittäjätausta:				
0.ei yrittäjätaustaa(ref.)				0 (.)
1.vanhemmilla on yrittäjätaustaa				0.0861 (0.0743)
yrittäjyysvuodet				-0.00794 (0.0197)
<i>N</i>	164	164	164	164
pseudo <i>R</i> ²	0.088	0.100	0.134	0.140
<i>BIC</i>	212.1	229.7	232.4	241.0

5.4 Työhyvinvointi

Jään eläkkeelle vuoden päästä, mutta jatkan yritystäni ja yrittämistä kunnes kuolen.

Taulukossa 33 tarkastelen lähemmin työhyvinvoinnin osatekijöiden vaikutuksia yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. Mallissa yksi, koetulla työhyvinvoinnilla on positiivinen vaikutus (16,7) yrittäjyyteen tyytyväisyyteen ($p < 0,001$).

Malliin kaksi lisätään muuttujat töiden määrä, läheisten tuki ja terveydentila. Töiden sopiva määrä vaikuttaa positiivisesti yrittäjyyteen tyytyväisyyteen (6,51 pros.yks.) ($p < 0,05$). Heikko terveydentila vaikuttaa odotetusti heikentävästi yrittäjyyteen tyytyväisyyteen (-7,15 pros.yks.). Läheisten tuella näyttää tässä mallissa olevan heikko negatiivinen vaikutus.

Kun kolmanteen malliin lisätään autonomian vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyteen, nähdään, että vaikutusta ei tässä tarkastelussa juuri ole, mitä tulee autonomiaan suhteessa työn sisältöön. Sen sijaan autonomia suhteessa työaikoihin vaikuttaa positiivisesti yrittäjyyteen tyytyväisyyteen (7,46). Summamuuttuja työhyvinvointi itsenäinen vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyteen on laskenut 9,17 prosenttiyksikköön. Mallissa kolme läheisten tuen negatiivinen vaikutus lisääntyy hieman.

Kontrollimuuttujiksi neljänteen malliin lisätään ikä, koulutustaso ja ammattiluokka. Ikä ei tässä mallissa juuri vaikuta yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. Sen sijaan sekä korkeakoulutus (-7,41), että luovilla ydinaloilla työskentely (-5,56) vaikuttavat negatiivisesti yrittäjyyteen tyytyväisyyteen, mutta eivät juuri vaikuta työhyvinvoinnin ja yrittäjyyteen tyytyväisyyden yhteyteen. Mallissa neljä, läheisten tuen negatiivinen vaikutus on edelleen kasvanut hieman.

Selvin vaikutus näyttää tässä tarkastelussa siis olevan terveyden tilalla, autonomialla suhteessa työaikoihin ja yllättäen kielteisessä mielessä läheisten tuen saatavuudella. Tämän tarkastelun perusteella ei voida sanoa juuri sanoa mitään siitä, mistä vaikutus johtuu. Voi olla esimerkiksi niin, että ne jotka läheisten tukea kokevat tarvittaessa saavansa, tietävät tämän, koska ovat sitä yrittäjyytensä aikana myös tarvinneet. Tuen tarve on usein suurempi kivikkoisella yrittäjäuralla, joka todennäköisesti luo kielteisiä mielikuvia ja tuntemuksia yrittäjyyteen liittyen. Mallin selitysaste on 10,8.

Taulukko 33. Työhyvinvoinnin osatekijöiden vaikutukset yrittäjyyteen tyytyväisyyteen.

	Malli 1	Malli 2	Malli 3	Malli 4
työhyvinvointi	0.167*** (0.0502)	0.112 (0.0574)	0.0917 (0.0593)	0.0921 (0.0595)
töitä on sopivasti		0.0651* (0.0303)	0.0611* (0.0306)	0.0581 (0.0313)
läheisten tuki		-0.0472 (0.0390)	-0.0642 (0.0397)	-0.0665 (0.0402)
heikko terveys		-0.0715 (0.0415)	-0.0743 (0.0418)	-0.0774 (0.0415)
autonomia suhteessa työn sisältöön			-0.00301 (0.0522)	0.00457 (0.0519)
autonomia suhteessa työaikoihin			0.0746 (0.0422)	0.0737 (0.0419)
ikä				-0.00141 (0.00311)
Koulutustaso:				
0.ei korkeakoulutusta(ref.)				0 (.)
1.korkeakoulututkinto				-0.0741 (0.0763)
Ammattiluokka:				
1.luovat professiot(ref.)				0 (.)
2.luovat ydinalat				-0.0556 (0.0779)
3.muut				0.161 (0.174)
<i>N</i>	164	164	164	164
pseudo <i>R</i> ²	0.043	0.081	0.096	0.108
<i>BIC</i>	222.4	228.9	235.9	253.6

5.5 Tulot

Elämäni on sisällöllisesti rikasta mutta taloudellisesti joko köyhää tai hyvin köyhää.

Taulukossa 34 tarkastelen yksityiskohtaisemmin taloudellisen tilanteen vaikutusta yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. Mallissa yksi, tuloihin tyytyväisyys vaikuttaa positiivisesti yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. Kun tuloihin tyytyväisyys kasvaa yhdellä yksiköllä, vastaajan todennäköisyys kuulua yrittäjyyteen tyytyväisten ryhmään kasvaa 12 prosenttiyksikköä ($p < 0,001$).

Malliin kaksi lisätään muuttujat vastaajan osuus kotitalouden tuloista ja vastaajan ensisijainen tulonlähde. Sillä, kuinka suuri vastaajan oma osuus on kotitalouden tuloista, ei näytä tässä mallissa olevan kovin suurta vaikutusta. Efekti on heikko ja negatiivinen suhteessa yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. Sen sijaan, sillä, onko yrittäjätulo vastaajan ensisijainen tulonlähde, on selvästi vaikutusta yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. Jos yrittäjätulo on ensisijainen tulonlähde, vastaajan todennäköisyys kuulua yrittäjyyteen tyytyväisten ryhmään on 26,6 prosenttiyksikköä suurempi, kuin sellaisen vastaajan, jolle yrittäjätulo on vain sivutuloa.

Mallin kolme lisätään muuttujat taloudellisen menestyksen merkitys ja suhtautuminen kaupallisuuteen ja voitontavoitteluun. Näiden kahden muuttujan vakiointi ei vaikuta merkittävästi muiden muuttujien efekteihin. Se, kuinka tärkeänä vastaaja pitää taloudellista menestystä, vaikuttaa tässä aineistossa jonkin verran yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. Ne jotka suhtautuvat asiaan neutraalisti, ovat hieman epätodennäköisemmin tyytyväisiä yrittäjyyteen kuin ne, joille taloudellinen menestys ei ole tärkeää (referenssiryhmä). Sen sijaan ne, joille taloudellinen menestys on tärkeää, ovat hieman todennäköisemmin tyytyväisiä yrittäjyyteensä. Myös sillä, miten vastaaja suhtautuu kaupallisuuteen ja voitontavoitteluun, on heikohko negatiivinen vaikutus siihen, kuinka todennäköisesti hän on tyytyväinen yrittäjyyteensä ($p < 0,05$).

Malliin neljä lisätään kontrollimuuttujiksi vastaajan parisuhdestatus sekä se, onko kotitaloudessa huollettavia. Näiden muuttujien vakiointi vaikuttaa muuttujista yhteen selkeämmin: Vastaajan osuus kotitalouden tuloista nousee odotetusti vaikuttavaksi tekijäksi, kun parisuhdestatus vakioidaan. Tässä mallissa, kun vastaajan oma osuus kotitalouden tuloista kasvaa yhden pykälän, hänen todennäköisyytensä kuulua yrittäjyyteen tyytyväisten ryhmään laskee 8,67 prosenttiyksikköä ($p < 0,01$).

Sillä, onko vastaaja parisuhteessa, on huomattavaa vaikutusta yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. Parisuhteessa olevat ovat sinkkuja 31,3 prosenttiyksikköä epätodennäköisemmin tyytyväisiä yrittäjyyteen ($p < 0,001$). Sillä, onko kotitaloudessa huollettavia, on vain pieni, mutta positiivinen vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. Kun otetaan huomioon, että muuttuja on dikotominen, 5,12 prosenttiyksikön efekti on häviävän pieni.

Tässä tarkastelussa selittävästä muuttujista huomattavin merkitys on sillä, onko yrittäjätulo vastaajalle ensisijainen tulonlähde vai ei. Mallissa neljä, jos yrittäjätulo on ensisijainen tulonlähde, vastaaja on 28,6 prosenttiyksikköä todennäköisemmin tyytyväinen yrittäjyyteen. Myös sillä on merkitystä, kuinka suuren osan kotitalouden tuloista vastaaja itse ansaitsee. Kun mallissa neljä, vastaajan osuus tuloista kasvaa yhden pykälän,

hänen todennäköisyytensä kuulua yrittäjyyteen tyytyväisiin laskee 8,67 prosenttiyksikköä ($p < 0,01$). Mallin selitysaste on 19,1.

Taulukko 34. Taloudelliseen tilanteeseen liittyvien osatekijöiden vaikutukset yrittäjyyteen tyytyväisyyteen.

	Malli 1	Malli 2	Malli 3	Malli 4
tuloihin tyytyväisyys	0.120*** (0.0244)	0.110*** (0.0246)	0.0987*** (0.0250)	0.111*** (0.0247)
oma osuus kotitalouden tuloista		-0.0451 (0.0244)	-0.0356 (0.0245)	-0.0867** (0.0305)
yrittäjätulo ensisijainen tulonlähde		0.266*** (0.0788)	0.247** (0.0788)	0.286*** (0.0784)
Taloudellisen menestyksen merkitys vastaajalle:				
1.ei tärkeää(ref.)			0 (.)	0 (.)
2.neutraali			-0.0518 (0.102)	-0.0687 (0.0990)
3.tärkeää			0.0840 (0.0915)	0.0826 (0.0891)
kaupallisuus ja voitontavoittelu häiritsevät parisuhteessa			-0.0551* (0.0259)	-0.0596* (0.0253)
huollettavia kotitaloudessa				-0.313** (0.117)
				0.0512 (0.0755)
<i>N</i>	164	164	164	164
pseudo <i>R</i> ²	0.076	0.120	0.161	0.191
<i>BIC</i>	214.9	215.0	221.1	224.4

5.6 Koettu arvostus

Koetun arvostuksen vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyteen ei ole tarkastelluista muuttujista keskeisimpiä. Jatkotarkastelussa kuva kuitenkin hieman selkenee ja koettuun arvostukseen vaikuttavien osatekijöiden rooli avautuu. Mallissa yksi, koetun arvostuksen vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyteen on pieni, mutta positiivinen.

Malliin kaksi lisätään muuttujat yleinen yrittäjyyden arvostus ja ammatin yleinen arvostus. Näiden muuttujien vakiointi kääntää alkuperäisen summamuuttujan vaikutuksen

negatiiviseksi. Yleisen yrittäjyyden osalta vaikutus on heikosti positiivinen. Jos vastaaja kokee saavansa yrittäjyyden vuoksi osakseen arvostusta, hän on hieman todennäköisemmin tyytyväinen myös yrittäjyyteensä. Sen sijaan ammatin arvostuksella on selkeämpi positiivinen vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. Kun kokemus oman työn ja ammatin arvostuksesta lisääntyy yhdellä yksiköllä, vastaajan todennäköisyys kuulua yrittäjyyteen tyytyväisiin kasvaa 14,6 prosenttiyksikköä ($p < 0,01$). Tässä mallissa ammatin arvostuksella on siis selvästi yrittäjyyden arvostusta suurempi merkitys suhteessa koetun arvostuksen ja yrittäjyyteen suhtautumisen yhteyteen.

Malliin kolme lisätään muuttujat eriarvoisen kohtelun kokeminen omalla alalla yrittäjyyden vuoksi, sekä yrittäjyyden menestysmahdollisuuksia heikentävä vaikutus. Näiden muuttujien vakiointi ei merkittävästi vaikuta muiden muuttujien efekteihin. Myöskään niiden itsenäiset vaikutukset eivät ole merkittäviä.

Malliin neljä lisätään kontrollimuuttujiksi vastaajan ammatti ja koulutustaso. Näiden muuttujien vakiointi ei juuri vaikuta muiden muuttujien efekteihin. Ammattiluokan itsenäinen vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyteen ei ole suuri. Luovilla ydinaloilla työskentelevät vastaajat ovat hieman luovilla professionaaleilla työskenteleviä todennäköisemmin tyytymättömiä yrittäjyyteensä. Korkeakoulutukinno suorittaneet vastaajat ovat hieman muita vastaajia todennäköisemmin tyytymättömiä yrittäjyyteen. Tämäkään efekti ei ole kovin suuri.

Mallissa neljä alkuperäisen summamuuttujan koettu arvostus vaikutus on heikentynyt ja kääntynyt positiivisesta selvästi negatiiviseksi. Tämän tarkastelun perusteella koettu ammatin arvostus selittää pitkälti koetun arvostuksen ja yrittäjyyteen tyytyväisyyden välistä yhteyttä, paremmin kuin yrittäjyyttä kohtaan koettu arvostus tai sen vuoksi koettu eriarvoinen kohtelu. Mallin selitys aste on alhainen, 5,3.

Taulukko 35. Koettuun arvostukseen liittyvien osatekijöiden vaikutukset yrittäjyyteen tyytyväisyyteen.

	Malli 1	Malli 2	Malli 3	Malli 4
koettu arvostus(summa)	0.0696 (0.0438)	-0.133 (0.0965)	-0.145 (0.107)	-0.153 (0.108)
yleinen yrittäjyyden arvostus		0.0560 (0.0542)	0.0658 (0.0557)	0.0640 (0.0559)
ammatin arvostus		0.146** (0.0529)	0.150** (0.0545)	0.150** (0.0543)
eriarvoinen kohtelu omalla alalla yrittäjyyden vuoksi			-0.0236 (0.0472)	-0.0205 (0.0474)
yrittäjyys heikentää menestymismahdollisuuksi			0.0278 (0.0391)	0.0307 (0.0391)
Ammatti:				
1.luovat professiot(ref.)				0 (.)
2.luovat ydinalat				-0.0540 (0.0816)
3.muut				0.104 (0.178)
korkeakoulututkinto				-0.0752 (0.0823)
<i>N</i>	163	163	163	163
pseudo <i>R</i> ²	0.011	0.042	0.045	0.053
<i>BIC</i>	228.3	231.4	241.1	254.5

5.7 Yrittäjyyden vapaaehtoisuus

Yrittäjänä on hauska olla jos on työtä. Voisin ihan yhtä hyvin olla työsuhteessa jos saisin yhtä hyvää tai parempaa palkkaa sillä tavalla.

Taulukossa 36 tarkastelen lähemmin yrittäjyyden vapaaehtoisuuteen liittyvien osatekijöiden vaikutusta yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. Mallissa yksi, yrittäjyyden vapaaehtoisuus lisää vastaajan todennäköisyyttä kuulua yrittäjyyteen tyytyväisiin 13,5 prosenttiyksikköä, yhtä summamuuttujan yksikköä kohden ($p < 0,001$).

Mallin kaksi lisätään muuttujat sattumayrittäjyys, pakkoyrittäjyys, yrittäjähakuisuus sekä se, kokeeko vastaaja yrittäjyyden omalla alallaan ainoaksi työllistymismahdollisuudeksi. Näiden muuttujien lisäämien malliin kääntää alkuperäisen summamuuttujan vaikutuksen negatiiviseksi. Sattumayrittäjyydellä ei ole mainittavaa vaikutusta yrittäjyyteen tyytyväisyyden todennäköisyyteen. Odotetusti pakkoyrittäjyydellä on tulkittavissa oleva negatiivinen vaikutus ja yrittäjähakuisuudella positiivinen, hieman voimakkaampi vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyteen ($p < 0,01$). Sillä, että vastaaja kokee yrittäjyyden olevan alallaan ainoa mahdollisuus, on heikko negatiivinen vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyden todennäköisyyteen.

Malliin kolme lisätään muuttuja ammattiluokka. Muuttujan lisääminen ei mainittavasti vaikuta muiden muuttujien efekteihin. Tässä mallissa luovilla ydinaloilla työskentelevät ovat hieman luovilla professioaloilla työskenteleviä todennäköisemmin tyytymättömiä yrittäjyyteensä.

Malliin neljä lisätään muuttuja yrittäjäidentiteetti. Tämä sen vuoksi, että yrittäjyyden koettu vapaaehtoisuus on todennäköisesti yhteydessä yrittäjäidentiteetin voimakkuuteen. Myös tässä mallissa voimakas yrittäjäidentiteetti lisää vastaajan todennäköisyyttä kuulua yrittäjyyteen tyytyväisiin tilastollisesti merkitsevästi, mutta muuttujan vakiointi ei heikennä pakkoyrittäjyyskokemuksen ja yrittäjähakuisuuden aikaisemmin havaittuja efektejä. Sen sijaan ne voimistuvat hieman.

Tarkastelussa sekä pakkoyrittäjyyskokemuksella, että yrittäjyyshakuisuudella on huomattavin vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyden todennäköisyyteen. Kun vastaajan kokemus pakkoyrittäjyydestä voimistuu yhdellä yksiköllä, hänen todennäköisyytensä kuulua yrittäjyyteen tyytyväisiin laskee 11,1 prosenttiyksikköä. Vastaavasti, kun vastaajan yrittäjähakuisuus lisääntyy yhdellä yksiköllä, hänen todennäköisyytensä kuulua yrittäjyyteen tyytyväisiin kasvaa 12,8 prosenttiyksikköä ($p < 0,01$). Mallin selitysaste on 15,6.

Taulukko 36. Yrittäjyyden vapaaehtoisuuteen liittyvien osatekijöiden vaikutukset yrittäjyyteen tyytyväisyyteen.

	Malli 1	Malli 2	Malli 3	Malli 4
vapaaehtoisuus	0.135*** (0.0289)	-0.0949 (0.105)	-0.111 (0.105)	-0.193 (0.110)
sattuma		-0.00110 (0.0418)	-0.00302 (0.0418)	-0.0179 (0.0417)
pakko		-0.0911* (0.0396)	-0.0961* (0.0397)	-0.111** (0.0402)
hakuisuus		0.111* (0.0474)	0.119* (0.0473)	0.128** (0.0466)
ainoa mahdollisuus		-0.0364 (0.0275)	-0.0337 (0.0277)	-0.0300 (0.0271)
Ammatti:				
1.luovat professiot(ref.)			0 (.)	0 (.)
2.luovat ydinalat			-0.0930 (0.0756)	-0.0611 (0.0763)
3.muut			0.105 (0.169)	0.121 (0.172)
yrittäjäidentiteetti				0.100* (0.0433)
<i>N</i>	165	165	165	165
pseudo <i>R</i> ²	0.070	0.125	0.134	0.156
<i>BIC</i>	217.3	225.3	233.4	233.5

5.8 Ammatti ja yrittäjyyden luonne

Ammatin yhteyttä yrittäjyyteen tyytyväisyyteen tarkastelen ristiintaulukoinnin avulla. Eniten yrittäjyyteen tyytyväisiä, yli 60 prosenttia, on yrittäjien ja kauppiaiden luokassa sekä toimittajien, kirjailijoiden ja kääntäjien luokassa. Myös taiteilijoista lähes 60 prosenttia (57%) on tyytyväisiä yrittäjyyteensä. Hieman 50 prosentin yläpuolelle tyytyväis-

ten määrässä pääsevät monialaiset, graafikot ja kuvittajat sekä käsityöläiset, ja tasan 50 prosenttiin kulttuuripalveluiden tuottajien ja johtajien luokka. Selvästi eniten tyytymättömyyttä on havaittavissa viihdetaitelijoiden ja esiintyvien taiteilijoiden luokassa. Vain 20 prosenttia kertoo olevansa tyytyväinen yrittäjyyteensä. Myös valokuvaajien keskuudessa yrittäjyyteen tyytyväiset ovat selvästi vähemmistössä. Hieman alle 40 prosenttia opetuksen ja tutkimuksen parissa työskentelevistä on tyytyväisiä yrittäjyyteen. Luovilla ammattialoilla työskentelevät ovat hieman useammin tyytyväisiä yrittäjyyteen kuin luovilla ydinaloilla työskentelevät (Taulukko 37.).

Taulukko 37. Yrittäjyyteen tyytyväisyys ammattiluokittain (%).

	tyytymättömät ja neutraalit	tyytyväiset
taiteilijat	42,9	57,1
viihde ja esiintyjät	80,0	20,0
käsityöläiset	46,7	53,3
toimittajat, kirjailijat, kääntäjät	38,7	61,3
yrittäjät, kauppiaat	33,3	66,7
opetus ja tutkimus	61,5	38,5
kult.palvelut ja johtaminen	50,0	50,0
graafikot ja kuvittajat	46,2	53,9
valokuvaajat	78,6	21,4
monialaiset	45,5	54,6
muut	33,3	66,7
luovat professiot	45,4	54,6
luovat ydinalat	59,4	40,6
muut	45,5	54,6

Olen viidennen polven yrittäjä. Minulla on 5 eri alojen ammatillista tutkintoa ja 3 yritystä. Kysymykset olivat vähän rajalliset kertomaan kokonaisuudestani, mutta yritin sompailla.

Lopuksi tarkastelen vielä yritysmuodon yhteyttä yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. Vastajat ovat kyselyyn vastatessaan saaneet ilmoittaa yhden tai useamman yritysmuodon. Noin 20 prosentilla vastaajista yritysmuotoja on enemmän kuin yksi. Kutakin yritys-

muotoa edustavat muuttajat ovat dikotomisia muuttujia (0=ei,1=kyllä). Kunkin muuttujan ame-kerroin siis kuvaa sitä, miten kyseisen yritysmuodon kautta työskentely (esimerkiksi apurahalla työskentely) vaikuttaa yrittäjyyteen suhtautumiseen.

Mallissa yksi apurahaa saavilla vastaajilla on 21,6 prosenttiyksikköä heikompi todennäköisyys kuulua yrittäjyyteen tyytyväisiin, kuin niillä, jotka eivät saa apurahaa. Osakeyhtiön kautta työskentely sen sijaan lisää yrittäjyyteen tyytyväisyyden todennäköisyyttä 16,3 prosenttiyksikköä ja toiminimellä työskentely lisää todennäköisyyttä 15,5 prosenttiyksikköä. Myös osuuskunnan jäsenyys lisää yrittäjyyteen tyytyväisyyden todennäköisyyttä hieman.

Malliin kaksi lisätään muuttuja osa-aikaisuus. Yrittäjyyden osa-aikaisuus lisää vastaajan todennäköisyyttä kuulua yrittäjyyteen tyytyväisiin 20,3 prosenttiyksikköä ($p < 0,05$). Muuttujan vakioiminen vaikuttaa hieman muiden muuttujien efektien suuruuksiin, mutta vaikutusten suunnat ja suurusluokat pysyvät ennallaan.

Apurahaa saavat siis ovat epätodennäköisemmin tyytyväisiä yrittäjyyteensä kuin muut ja yrittäjänä osa-aikaisena työskentelevät puolestaan muita todennäköisemmin tyytyväisiä yrittäjyyteensä (Taulukko 38.).

Taulukko 38. Yritysmuodon ja yrittäjyyden osa-aikaisuuden vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyteen.

	Malli 1	Malli 2
saa apurahaa	-0.216 (0.139)	-0.190 (0.137)
toiminimi	0.155 (0.107)	0.129 (0.104)
osuuskunnassa	0.129 (0.137)	0.182 (0.134)
freelancer	0.0115 (0.103)	0.0306 (0.0999)
osakeyhtiö	0.163 (0.131)	0.118 (0.129)
osa-aikaisuus		0.203** (0.0765)
<i>N</i>	163	163
pseudo <i>R</i> ²	0.032	0.059
<i>BIC</i>	244.0	242.9

6 YHTEENVETO

Hieman alle puolet kyselyyn vastanneista kulttuuriyrittäjistä on yrittäjyyteensä tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä ja 26 prosenttia suhtautuu asiaan neutraalisti. Työnsä ammatilliseen sisältöön yrittäjät suhtautuvat myönteisemmin ja intohimoisemmin. noin 80 prosenttia vastaajista oli tyytyväisiä työhönsä ja vain 8,1 prosenttia suhtautui siihen neutraalisti.

Vastaajille ammatti-identiteetti on useimmiten ensisijainen suhteessa yrittäjäidentiteettiin. Suurin osa vastaajista koki myös, että yrittäjyys on toissijaista suhteessa työn ammatilliseen sisältöön. Noin puolelle vastaajista yrittäjyys on vain tapa työllistyä.

Vastaajat eivät kuitenkaan arastele kertoa yrittäjyydestään muille. He kertovat siitä mielellään niin kollegoilleen kuin muillekin. Vain noin 15 prosenttia vastaajista koki toisin.

Vahinkoyrittäjyys on vastaajien keskuudessa suhteellisen yleistä. Hieman yli neljännes vastaajista koki näin ainakin jossain määrin. Pakkoyrittäjiksi itsensä kokee hieman yli neljännes ja yrittäjyyskukaisia on noin puolet vastaajista.

Noin puolet vastaajista kokee taloudellisen menestyksen ainakin jossain määrin tärkeäksi. Joskin kokonaisuutena yrittäjät suhtautuvat asiaan melko neutraalisti. Yrittäjyyteen liittyvä kaupallisuus ja voitontavoittelu häiritsevät hieman alle 40 prosenttia vastaajista. Kyselyyn vastanneet kulttuuriyrittäjät asettavat useimmiten itsensä toteuttamisen ja luovan työn taloudellisen menestyksen edelle.

Suurin osa vastaajista kokee saavansa arvostusta osakseen yrittäjyyden vuoksi sekä yleisellä tasolla että oman ammattinsa piirissä. Samalla moni kuitenkin on sitä mieltä, että kulttuurialoilla yleisesti yrittäjyyden arvostus on suhteellisen heikkoa. Vastaajat eivät useinkaan koe saavansa huonompaa tai eriarvoista kohtelua osakseen yrittäjinä, tai koe että yrittäjyys heikentäisi heidän menetyksmahdollisuuksiaan.

Vastaajat kokevat itsensä tarmokkaiksi ja ovat innostuneita ja inspiroituneita työstään. Samalla jopa lähes 30 prosenttia kokee uupumista ja lähes 70 prosenttia loppuun palamisen tunteita. Yrittäjistä vain noin kolmasosalla on töitä sopivasti. Liikaa töitä on noin 20 prosentilla.

Kyselyyn vastanneilla yrittäjillä on melko vähän työskentelyä haittaavia terveysongelmia. Fyysiseen terveyteen liittyviä ongelmia on hieman yli 20 prosentilla ja psyykkiseen terveyteen liittyviä ongelmia noin 14 prosentilla vastaajista. Suurin osa uskoo kykenevänsä työskentelemään eläkkeelle asti. Yrittäjät pystyivät melko hyvin vaikuttamaan itse oman työnsä sisältöön ja työskentelyaikoihin.

Vastaajat eivät koe omia yrittäjätaitojaan yleisellä tasolla kovin hyväiksi. Moni koki liiketoimintataidoissaan olevan puutteita. Erityisesti markkinointi koettiin haastavaksi ja sen suhteen kaipasi apua noin puolet vastaajista. 30 prosenttia vastaajista kertoi, ettei

ole kiinnostunut markkinoinnista. Yli 40 prosenttia koki, ettei oma koulutus ole tarjonnut kovin hyviä eväitä yrittäjyyteen.

Tuloihinsa kyselyyn vastanneet yrittäjät ovat usein varsin tyytymättömiä. 37 prosenttia vastaajista ansaitsi alle puolet kotitalouden käytettävissä olevista tuloista ja 22 prosenttia ansaitsi noin puolet. 41 prosenttia vastaajista arvioi ansaitsevansa yli puolet kotitalouden tuloista. Tässä luvussa mukana ovat kuitenkin myös yksinelävät. Pääsääntöisenä tulonlähteenä oli useimmiten palkkatulot ja vasta seuraavaksi yleisin vastaus oli yrittäjätulot. Myös erilaiset yhteiskunnan tuet näyttelevät merkittävää osaa vastaajien tulonmuodostuksessa.

Yleisessä tarkastelussa merkittävimäksi yrittäjyyteen tyytyväisyyteen vaikuttavaksi tekijäksi nousi vastaajan kokemus yrittäjyystaidoista. Kun yrittäjyystaitojen ja yrittäjyyteen suhtautumisen välistä yhteyttä katsotaan tarkemmin, nähdään, että markkinointitaidoilla on selvin vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. Markkinointitaitonsa hyväksi kokevilla on selvästi suurempi todennäköisyys kuulua yrittäjyyteen tyytyväisiin kuin muilla. Lisäksi ne, jotka kokevat oman koulutuksensa tarjonneen hyvät eväät yrittäjyyteen, ovat todennäköisemmin tyytyväisiä yrittäjyyteen. Mallin selitysaste on kohtalainen (14,0).

Myös työhyvinvoinnin vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyteen on yleisen tarkastelun perusteella huomionarvoinen. Työhyvinvoinnin ja yrittäjyyteen tyytyväisyyden välisen yhteyden lähemmässä tarkastelussa selittävästä muuttujista merkityksellisimpiä yrittäjyyteen tyytyväisyyttä selittäviä tekijöitä ovat ensinnäkin vastaajan hyvä terveydentila ja toiseksi koettu autonomia suhteessa työskentelyaikoihin

Kolmanneksi merkittävin selittäjä yleisessä tarkastelussa on vastaajan tyytyväisyys tuloihin. Taloudellisen tilanteen vaikutusta yksityiskohtaisemmin tarkasteltaessa nähdään, että ne, joille yrittäjätulo on ensisijainen tulonlähde, ovat selvästi todennäköisemmin tyytyväisiä yrittäjyyteen kuin ne, joiden ensisijainen tulonlähde on jokin muu. Myös sillä on merkitystä, kuinka suuren osan kotitalouden tuloista vastaaja itse ansaitsee. Mitä suuremman osan kotitalouden tuloista vastaaja ansaitsee, sitä pienempi on hänen todennäköisyytensä kuulua yrittäjyyteen tyytyväisten joukkoon. Vastaajan parisuhdestatus on vakioitu. Taloudellista tilannetta koskevan regressiomallin selitysaste on kohtalaisen hyvä (19,1).

Yrittäjyyden vapaaehtoisuus nousee yleisen tarkastelun perusteella seuraavaksi merkittävimäksi selittäväksi tekijäksi. Yksityiskohtaisemmassa tarkastelussa ilmenee odotetusti, että vastaajan pakkoyrittäjyyskokemus heikentää selvästi vastaajan todennäköisyyttä kuulua yrittäjyyteen tyytyväisiin, samalla kun yrittäjähakuisuus nostaa sitä.

Koetun arvostuksen vaikutuksen lähemmän tarkastelun perusteella näyttää siltä, että koettu ammatin ja alan arvostus vaikuttaa vastaajan yrittäjyyteen tyytyväisyyden todennäköisyyteen enemmän, kuin yrittäjyyden arvostus tai sen vuoksi koettu eriarvoinen kohtelu. Koetun arvostuksen vaikutus yrittäjyyteen tyytyväisyyteen on kokonaisuudes-

saan pieni, mallin selitysvaste on alhainen ja tarkemmin katsottuna alkuperäinen summamuuttuja koettu arvostus ei näytä mittaavan ilmiötä kovin hyvin.

Ammatin ja yrittäjyyteen tyytyväisyyden yhteyttä tarkastelin ristiintaulukoinnin avulla. Luovilla professionaaleilla työskentelevät olivat hieman useammin tyytyväisiä yrittäjyyteen kuin luovilla ydinaloilla työskentelevät. Tyytyväisimpiä yrittäjyyteen olivat yrittäjien ja kauppiaiden luokkaan kuuluvat vastaajat. 66,7 prosenttia luokkaan kuuluvista vastaajista oli tyytyväisiä yrittäjyyteen. Myös toimittajat, kirjailijat ja kääntäjät, sekä taiteilijat olivat suhteellisen tyytyväisiä. Kielteisimmän yrittäjyyteen suhtautuivat viihdetäiteilijät ja esiintyvät taiteilijat sekä valokuvaajat. Vain noin 20 prosenttia vastaajista oli tyytyväisiä yrittäjyyteensä.

Yritysmuodolla ei ole kovin selkeää vaikutusta yrittäjyyteen tyytyväisyyteen. Regressioanalyysin perusteella näyttää kuitenkin siltä, että apurahaa saavat vastaajat ovat hieman muita epätodennäköisemmin tyytyväisiä yrittäjyyteen. Yrittäjyyden osaikaisuus puolestaan lisää tyytyväisyyden todennäköisyyttä hieman.

7 KESKUSTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessani kulttuuri- ja käsityöyrittäjyydestä olen lähestynyt kulttuuria ensisijaisesti sen symbolisen ulottuvuuden kautta. Kulttuuri on inhimillisen, älyllisen ja luovan toiminnan tuotoksia, ympäröivän yhteiskunnan representaatioita ja artefakteja joiden avulla yhteisöjen ja sukupolvien saavutuksia ja tuotoksia tehdään näkyviksi ja tallennetaan tuleville sukupolville.

Aivan tutkielman alussa väitin, että kulttuurilla on jonkinlainen sen taloudellisista vaikutuksista riippumaton itseisarvo ja kerroin kunnianhimoiseksi tavoitteekseni perustella väitteeni. Kulttuuriin todellakin suhtaudutaan usein instrumentaalisesti. Perinteisesti kulttuurilla on nähty oleva positiivisten talousvaikutusten lisäksi ainakin kansanterveyttä edistäviä ja kansaa sivistäviä vaikutuksia.

Määrällisesti tarkasteltuna kulttuuriala työllistää suuren joukon ihmisiä. Kulttuurialoille työllistyvät eivät kuitenkaan riittävän usein työllisty täyspäiväisesti tai siten, että he kykenisivät hankkimaan työnsä kautta riittävän toimeentulon. He joutuvat usein täydentämään tulojaan, joko toisessa työssä tai sosiaaliturvan avulla. Tästäkin huolimatta moni kokee elävänsä köyhyydessä. Työllisyysvaikutusten korostaminen on siis hieinan kyseenalaista, ainakin, jos yleisesti ajatellaan, että työstä tulisi ansaita elämiseen riittävä toimeentulo. Kulttuurialoilla on suhteellisen paljon yritystoimintaa. Yritykset ovat useimmiten hyvin pieniä. Suurin osa yrittäjistä toimii itsensä työllistäjinä ja moni kulttuuriyrittäjä on jatkuvasti huolissaan toimeentulonsa tasosta ja vakaudesta, eikä koe sitä riittäväksi. Ainakaan kulttuuriyrittäjälle itselleen, työ ei taloudellisesta näkökulmasta vaikuta kovin tuottoisalta. Verotulot ja kulttuurialan vaikutukset bruttokansantuotteen osaan ovat sitten asia erikseen.

Tiedetään, että kulttuurin kuluttamisella ja siihen osallistumisella on terveyttä edistäviä vaikutuksia. Kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman lisääntymisellä kulttuuririennossa on oma tunnettu vaikutuksensa. Ihmiselle on tärkeää olla osallisena jossakin, muiden ihmisten kanssa, kokea ja tuntea yhdessä. Kulttuuri tarjoaa myös hengenravintoa, kokemuksia jotka auttavat irtautumaan arjesta, kohokohtia jotka tuovat elämään merkityksellisyyttä.

Ihmisyksilöt kasvavat kulttuurin parissa ja voimalla yhteiskunnan jäseniksi, yhtäältä tuntemaan sen normit, arvot ja saavutukset, toisaalta vapaan ja itseilmaisultaan vahvan kulttuurin avulla he kehittyvät kykeneviksi kyseenalaistamaan ja tutkimaan ympäröivää yhteiskuntaa. He oppivat sosiaalisen elämän kannalta hyödyllisiä taitoja, itseilmaisua, tunteiden tunnistamista ja niiden säätelyä.

Kulttuurin parissa ja sen aiheuttamien kokemusten ja tunteiden vaikutuksesta käydään jatkuvasti keskustelua siitä, mikä on sallittua, hyvää ja kaunista. Yhteiskunnalliset arvot ja merkitykset tehdään kulttuurintuotteiden kautta näkyviksi ja haastetaan, mikä tekee osaltaan mahdolliseksi myös niistä käytävän keskustelun. Kulttuurilla on tieteen

ja etiikan tavoin oma erityinen paikkansa yhteiskunnassa. Kulttuurintuotteet, taide, käsitötuotteet ja musiikki etunenässä, johdattelevat meitä harmonian ja estetiikan ymmärtämiseen. Ihminen, jatkuvasti asioita järjestelemään pyrkivänä olentona, yhtäältä toteuttaa taipumustaan ja toisaalta harjoittelee sitä kulttuurintuotteiden välityksellä.

Kulttuuriin ja luovaan talouteen panostamisen perusteena on usein kulttuurin parissa harjoitetun luovan työn innovatiivisuutta ja innovaatioita lisäävä vaikutus. Luovuus nähdään siis välineenä tuottavuuden lisäämiseksi. Luovuus on kuitenkin myös päämäärä itsessään. Ihmisillä näyttää olevan jonkinlainen sisäsyntyinen tarve itsensä toteuttamiseen. Toisilla meistä tarve on muita palavampi. Luovaa toimintaa ja ajattelua on mahdollista harjoittaa vain siihen sopivassa, riittävän vapaassa ja monimuotoisessa ympäristössä.

On myös niin, että kulttuuri, sen tuottamiseen, siitä nauttimiseen, pöyristymiseen, ahdistumiseen, tylsistymiseen ja inspiroitumiseen osallistuminen on sosiaalista kanssakäymistä, tuottajan ja kuluttajan välistä dialogia, dialogia myös kuluttajien välillä, inhimillistä, sosiaalista toimintaa ja sellaisena itsessään arvokasta. Kulttuurin arvo perustuu siis suurelta osin muuhun, kuin taloudelliseen tuottavuuteen.

Mielestäni edellä kuvatut kulttuurin vaikutukset ja sen itseisarvo, riittävät perustelemaan kulttuurin tuottamisen välttämättömyyden, siitä huolimatta, onko se liiketoimintana kannattavaa, vai ei, ja siitä huolimatta, onko se valtiolle kannattava sijoitus, vai ei. Kulttuuria tuotetaan suurelta osin julkisten instituutioiden rahoituksella. Tämä on perusteltua myös tulevaisuudessa. Ei voi olla niin, että kulttuuria tuotetaan vain siinä määrin, kuin kuluttajat ovat siitä valmiita maksamaan, ja vain sellaista, jota massat ovat valmiita ostamaan. Jos kulttuuriyrittäjät jäävät yksin markkinoiden varaan, ilman julkista tukea, kulttuurin monimuotoisuus kärsii ja sen kyky sivistää, herättää keskustelua ja luoda tiloja uusille ajatuksille ja äänille heikkenee. Koska kulttuuria meillä hyvin usein ja yhä enenevässä määrin tuottavat yrittäjät ja itsensä työllistäjät, on selvää, että kulttuuriyrittäjillä, heidän hyvinvoinnillaan ja kokemuksillaan on väliä.

Tarkastelin kulttuuriyrittäjien yrittäjyyteen tyytyväisyyttä vertaamalla sitä siihen, miten vastaajat suhtautuvat omaan työhönsä ja työn ammatilliseen sisältöön. Vastaajat olivat työhönsä hyvin tyytyväisiä. Yrittäjyyteen he suhtautuivat huomattavasti kielteisemmin, joskin yleisellä tasolla yrittäjyyteen suhtauduttiin suhteellisen neutraalisti. Kulttuuriyrittäjät identifioituvat voimakkaammin oman ammattinsa kuin yrittäjyytensä kautta. Yrittäjyys näyttäytyy monille pakkona ja toissijaisena suhteessa työn ammatilliseen ja luovaan sisältöön. Vastaajat eivät kuitenkaan häpeä yrittäjyyttään ja kertovat siitä suhteellisen mielellään muille. Monet eivät vain koe yrittäjyys käsitteen kovin hyvin kuvaavan itseään tai omaa työtään. Vastaajat haluavat tehdä eron itsensä työllistäjän ja yrittäjän välille, niin käsitteellisesti, kuin poliittisesti ja juridistestikin.

Yrittäjyys on heidän silmissään selvästi käsitteenä latautunut, sillä tarkoitetaan ”tosi yrittäjää”, sellaista joka tekee rahaa ja työllistää ihmisiä. Tällaisiksi monet vastaajista

eivät ilmeisesti itseään kokeneet. Taustalla saattaa olla sekä käsitteen positiivista että kielteistä latautuneisuutta. Yhtäältä yrittäjä on sankarihahmo, jonka tasolle vastaajat eivät itse koe yltävänsä. Toisaalta voi olla niin, että yrittäjä voittoa tavoittelevana ja itseään myyvänä uusliberalistisena hahmona, ei vetoa osaan vastaajista. Vastaajat suhtautuivatkin taloudellisen menestyksen tavoitteluun melko neutraalisti, ja pitivät itsensä toteuttamista ja työn merkityksellisyyttä taloudellista menestystä tärkeämpinä asioina. Myös yrittäjyyteen liittyvä kaupallisuus ja voitontavoittelu häiritsi monia. Samalla yrittäjät kuitenkin kokivat taloudellisen toimeentulonsa tason riittämättömäksi, ja tällä oli huomattava kielteinen vaikutus myös heidän yrittäjyyteen tyytyväisyyteensä.

Heidän vastauksissaan on nähtävissä se kulttuurin kentälle ominainen logiikka, jolle tyypillisesti taloudellisella pääomalla on toissijainen asema suhteessa kulttuuriseen pääomaan. Monet vastaajat haluavat käyttää elämänsä ja aikansa merkitykselliseen, sisältöltään rikkaaseen ja mielekkääseen toimintaan, sen sijaan, että olisivat valmiita myymän aikansa ja osaamisensa taloudellisia voittoja tavoitellakseen. Vaikka taloudellisen menetyksen tavoittelua ei pidetty kovin tärkeänä, taloudellisella toimeentulolla oli kuitenkin selvästi käytännön merkitystä. Raha tai voitontavoittelu eivät välttämättä ole arvoja sinänsä, luonnollisesti jokainen kuitenkin tarvitsee tuloja elääkseen. Vastaajat olivat tyytyväisempiä yrittäjyyteen, jos kokivat sen tuottavan riittävän toimeentulon. Myös sillä oli merkitystä, pystyivätkö he yrittäjyydestä saamiensa tulojen turvin osallistumaan tasapuolisesti kotitalouden menoihin.

Moni kyselyyn vastannut kulttuuriyrittäjä koki voimakasta halua luoda, tehdä jotakin merkityksellistä ja toteuttaa itseään. Schumpeteriläisittäin he ovat uusien ideoiden luomisesta kiinnostuneita innovaattoreita, eivät niinkään kannattavaan liiketoimintaan tähtääviä yrittäjiä. Schumpeter nimesi yrittäjyyden taustalle kolme erilaista motivaation lähdettä: halu luoda oma hallinnan alue, halu kilpailla ja voittaa, sekä luovan työn tuoman ilon tavoittelu. Kyselyyn vastanneet kulttuuriyrittäjät kokivat luovan työn tuottavan iloa, mutta yrittäjyys ja siihen liittyvät työtehtävät usein häiritsivät tätä luomisesta kumpuavan hyvän olon ja ilon tavoittelua. Kilpaileminen ja voittaminen ei näyttäytynyt tärkeänä motivaattorina. Sen sijaan yrittäjyyden mukanaan tuoma itsenäisyys, se oma hallinnan alue, jonka he olivat itselleen kyenneet yrittäjinä luomaan, näyttäytyi luovan työn mahdollistajana. Kokemus autonomiasta, etenkin suhteessa työskentelyaikoihin, oli tärkeä työhyvinvointiin ja sitä kautta yrittäjyyteen tyytyväisyyteen vaikuttava tekijä.

Kyselyyn vastanneet kulttuuriyrittäjät eivät vaikuta täysin sopivan Collinsin käsitykseen yritteliästä yksilöstä, joka pyrkii tavoittelemaan emotionaalista energiaa yhteisöllisen ja yhdenmukaisen käyttäytymisen sijaan innovatiivisen ja poikkeuksellisen toiminnan ja vallan tai statuksen tavoittelun kautta. Kulttuuriyrittäjän toiminta voi olla, ja usein onkin innovatiivista ja poikkeavaa, mutta siihen ei välttämättä sisälly halua kilpailla, vallan käyttöä tai statuksen tavoittelua. Usein yrittäjyyden määrittelyissä yrittäjä nähdään eräänlaisena poikkeusyksilönä, joka omaa sellaisia ominaisuuksia, taipumuksia

ja valmiuksia, jotka saavat hänet ryhtymään yrittäjäksi ja tukevat yrittäjänä toimimista. Kulttuuriyrittäjät eivät kaikilta osin sovi tähän kuvaan. Moni kulttuuriyrittäjä piti omia yrittäjätaitojaan puutteellisina. Usein he myös pitivät koulutuksensa tarjoamia valmiuksia yrittäjyyteen riittämättöminä. Yrittäjätaitoihinsa tyytyväiset vastaajat olivat todennäköisemmin tyytyväisempiä myös yrittäjyyteen. Vastaajat poikkesivat esitetyn kaltaisista yrittäjyyskäsityksistä myös siinä mielessä, että, moni heistä ei ollut ryhtynyt yrittäjäksi omasta tahdostaan. Yrittäjyys käsitetään usein yksilön valinnaksi. Tutkimukseni aineistossa se näyttäytyi usein pakottavana rakenteena.

Yrittäjyyteensä tyytyväiset kulttuuriyrittäjät todennäköisesti ovat ominaisuuksiltaan ja valmiuksiltaan lähempänä tätä edellä kuvattu monissa yrittäjyyden määritelmässä ja usein arkiajattelussakin esiintyvää yrittäjyyskäsitystä. Yrittäjyys tai yrittäjämäinen toiminta on paitsi alan käytäntö, myös yhteiskunnallinen normi. Silloin yrittäjiksi väistämättä päätyvät muutkin, kuin kilpailunhaluiset, statusta tavoittelevat seikkailijat. Yrittäjyys ei tässäkään tutkimuksessa näyttäydy pelkästään kielteisessä valossa. Monet vastaajat ovat tyytyväisiä ja kokevat yrittäjyyden olevan ainoa mahdollinen tapa toteuttaa itseään edes suhteellisen vapaana aikataulu- ja tuottavuuspaineista. Jos on niin, että kulttuuria jatkossakin tuotetaan yhä enemmän yrittäjämäisen toiminnan kautta, on myös perinteisestä yrittäjyyskäsityksestä poikkeavien kulttuuri- ja käsityöyrittäjien olosuhteita ja valmiuksia pyrittävä parantamaan. Konkreettisella tasolla tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi perustulon tai kansalaispalkan kaltaista mallia, joka helpottaisi toimeentulon epäsäännöllisyydestä aiheutuvia vaikeuksia ja huolta. Tällainen malli, olisi nykyistä apurahajärjestelmää tasa-arvoisempi ja ajoittaista toimeentulotuen tai työttömyystuen käyttöä suoraviivaisempaa.

Tuleville kulttuurialojen ammattilaisille tulisi tarjota nykyistä paremmat mahdollisuudet, oppia yrittäjyystaitoja. Sama mahdollisuus pitäisi tarjota myös nykyisille yrittäjille. Tuen, avun ja tiedon tulisi olla helposti tavoitettavissa. Usein kaivataan kasvokkain keskustelua luotettavan tahon kanssa ja vaikeaselkoisten esimerkiksi velvollisuuksiin, veroihin ja lakiin liittyvien asioiden selventämistä. Toisaalta yrittäjät kaipaavat myös henkistä tukea. Yksin työskentelevät ja taloudellisessa ahdingossa usein elävät kulttuuriyrittäjät voisivat hyötyä matalan kynnyksen keskusteluavusta ja organisoidusta vertaistoiminnasta, jossa yrittäjät voivat luoda sosiaalisia verkostoja muihin kulttuurialoilla toimiviin yrittäjiin. Näiden toimien suhteen vastuuta kantavat julkinen sektori ja poliittiset päättäjät. Myös kulttuuriyrittäjien etuja valvovat tahot voivat ottaa suurempaa rooli yrittäjien tukemisessa.

Työn tekemisen tavat ovat monipuolistuneet. Kulttuurialoilla kuljetaan tämän kehityksen etunenässä. Jako yrittäjiin ja palkansaajiin näyttää tämän tutkimuksen valossa keinotekoiselta. Olisi kenties paikallaan pohtia, jonkinlaisen välimuodon käyttöönottoa. itsensä työllistäjille tulisi luoda tunnustettu asema suhteessa lainsäädäntöön, verotukseen ja sosiaaliturvaan. Kulttuuriyrittäjät tarvitsevat itsensä työllistäjinä tunnustetun aseman

myös arkiajattelussa, he eivät välttämättä itse koe istuvansa voittoja maksimoivan yrittäjän rooliin, eivätkä kaikki sellaisiksi halua ryhtyäkään.

Lopuksi hieman tutkimuksen haasteista ja rajoitteista. Ensimmäinen ja ehkä merkittävin haaste on se, ettei aineisto ole edustava otos. Tuloksia ei voi tulkita yleistäen niitä koskemaan koko kulttuurialaa ja kaikkia kulttuuri- ja käsityöyrittäjiä. Aineisto on kooltaan ja laadultaan kuitenkin sellainen, että sen voi hyvällä omatunnolla ajatella lisäävän ymmärrystämme kulttuuriyrittäjien yrittäjyysasenteista ja kokemuksista. Eri kulttuuri- ja käsityöalojen sektorit ovat aineistossa suhteellisen hyvin edustettuina. Edustavan otoksen kerääminen olisi vaatinut tutkimuskohteen rajaamista pienempään ja selvärajaisempaan joukkoon, kuten esimerkiksi tietyssä vuonna tietystä oppilaitoksesta valmistuneisiin, tiettyyn ammattiryhmään tai tietyn yhdistyksen jäseniin. Tällaisen rajauksen tekeminen ei olisi tulkinnan kannalta ollut mielekäästä.

Ongelmallisena tutkimuksen edetessä, näin myös ensimmäiseen, luonteeltaan laadulliseen tutkimuskysymykseen vastaamisen kvantitatiivisin menetelmin. Varmasti laadukkaampaa ja tarkempaa tietoa siitä, miten kulttuuriyrittäjät suhtautuvat yrittäjyyteen, olisi saatu esimerkiksi haastatteluin ja laadullisista analyysimenetelmin. Tämä onkin yksi potentiaalinen jatkotarkastelun kohde.

LÄHTEET

Aggestam, M. (2007) *Art-Entrepreneurship in the Scandinavian Music Industry*. Teoksessa: Henry, C. (2007) *Entrepreneurship in the creative industries: an international perspective*. Northampton, Mass: Edward Elgar.

Amabile, T.M & Pillemer, J. (2012) *Perspectives on the Social Psychology of Creativity*. *Journal of Creative Behavior* vol 46, no. 1 s. 3–15.

Avruch, K. (1998) *Culture and Conflict Resolution*. Washington DC: United States Institute of Peace Press.

Balling, G & Juncker, B. (2016) *The Value of Art and Culture in Everyday Life: Towards an Expressive Cultural Democracy*. *The Journal of Arts management, law, and society* vol. 46, no. 5 s.231-242

Bardy, M & Barkman, J. (2001) *Tunteet ja ilmaisutaito sosiaalipoliittisena kysymyksenä*. *Yhteiskuntapolitiikka* 66;3. 199–299.

Boschma, R.A. & Fritsch, M. (2007) *Creative class and regional growth: empirical evidence from eight European countries*. *Jena economic research papers*, no 66. Universität Jena und Max-Planck-Institut für Ökonomik,

Bourdieu, P. (1983). *The Field of Cultural Production, or: The Economic World Reversed*, *Poetics*, 12: s.311–356.

Callegaro, M., Baker, R., Bethlehem, J., Göritz, A. S., Krosnick, J. A., & Lavrakas, P. J. (2014). *Online panel research. Online panel research: A data quality perspective*, 1-22

Christensen, K. B., Borritz, M., Kristensen, T. S. & Villadsen, E. (2005). *The Copenhagen Burnout Inventory: A new tool for the assessment of burnout*, *An International Journal of Work, Health & Organisations*, vol 19, no 3, s.192-207

Clift, S.M. & Hancox, G. (2001) *The perceived benefits of singing: findings from preliminary surveys of university college choral society*. *The Journal of Royal Society for the Promotion of Health*, 121 (4) 248- 256.

Collins, R. (1990) Stratification, emotional energy and transient emotions. Teoksessa: Research agendas in the sociology of emotions. s. 27-57. Albany: State University of New York

Dahlstedt, M. & Herzberg, F. (2012) Schooling entrepreneurs: Entrepreneurship, governmentality and education policy in Sweden at the turn of the millennium Julkaisussa: Journal of pedagogy 2/2012 242-262

Erkkilä, J. & Saarikallio, S. (2007) The role of music in adolescents' mood regulation. Psychology of Music Vol 35, Issue 1, pp. 88 – 109

Fink, A. (2002) How to Ask Survey Questions. California: Sage Publications

Fuchs, C. (2014) Digital prosumption labour on social media in the context of the capitalist regime of time. Julkaisussa: Time and Society Vol. 23(I) s.97-123

Florida, R. (2004) America's Looming Creativity Crisis. Harvard Business Rev.

Goss, D (2005) Schumpeter's Legacy? Interaction and the Emotions in the Sociology of Entrepreneurship. Julkaisussa: Entrepreneurship, Theory and Practice Vol. 29, nro. 2, s.205-218

Henry, C (2007) Entrepreneurship in the creative industries: an international perspective. Northampton, Mass: Edward Elgar.

Hirvi-Ijäs, M, Rensujeff, K, Sokka, S & Koski, E (2018) Taiteen ja kulttuurin barometri 2017 – Nuoret taiteentekijät. Helsinki: Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore

Hofstede, G. (1991/1994) Cultures and Organizations: Software of the Mind. London: Harper Collins Business.

Hyypä, M.T. (2002) Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hyypä, M.T. & Liikanen, H-L. (2005). Kulttuuri ja terveys. Helsinki: Edita.

Hyypä, M.T. (2007) Livskraft ur gemenskap. Lund: Studentlitteratur.

Hyyppä, M.T., Mäki, J., Alanen, E., Impivaara, O & Aromaa, A. (2008). A long-term stability of social participation. *Social Indicators Research* 2008; 88: 389-396.

Isokangas, J. & Kinkki, S. (2002) *Yrityksen perustoiminnot*, WSOY, Vantaa

Jeannotte, M.S. (2003). Singing alone? The contribution of cultural capital to social cohesion and sustainable communities. *International Journal of Cultural Policy* 2003; 9: 35-49.

Jeannotte, M.S. (2006). Millenium Dreams: Arts, Culture, and Heritage in the Life of Communities. *Canadian Journal of Communication*; 2006:31, 107-125.

Jensen, J. (2003) *Is Art Good fo US? Beliefs about High Culture in American Life*. Oxford: Rowman & Littlefield publishers, inc

Ratkaisujen Suomi, Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015

Kroeber, A.L & Kluckhohn, C. (1952) *Culture, A critical review of consepts and definitions*. Papers of the Pebody museum of the archeology and ethnology, Harvard University.

Kantola, A. & Kananen, J. (2017) *Suomen malli*. Teoksessa: Kananen, Johannes(2017) *Kilpailukykyvaltion kyydissä*. Helsinki: Gaudeamus

Lagerström, S. & Mitchell, R. (2005) *Klerot 1, Taide- ja kulttuurialojen elinkeinorakenteen muutos ja lähitulevaisuuden osaamistarpeet* Cuporen julkaisuja 9, Helsinki: Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissätiö, Yliopistopaino

Lehtonen, M. (1994), *Kyklooppi ja kojootti, Subjekti 1600-1900-lukujen kulttuuri- ja kirjallisuusteorioissa*. Tampere:Vastapaino

Lith, P. (2005) *Käsityöyrittäjäyys Suomessa 2000-luvulla. Yritykset ja alan keskeiset kehityslinjat*. KTM julkaisuja 10/2005

Liikanen, H-L. (2010). *Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia, ehdotus toimintaohjelmaksi 2010-2014*. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1

Lipstadt, H. (2003). Can ‘art Professions’ Be Bourdieuean Fields Of Cultural Production? *The Case Of The Architecture Competition*, *Cultural Studies*, 17:3-4, s.390-419

Loundsbury, M. & Ruef, M. (2015) "Introduction: The Sociology of Entrepreneurship" Julkaisussa: *The Sociology of Entrepreneurship*, 1-29

Monten, S. (2015) *Koulutuksesta työmarkkinoille, Osa 2: Kulttuuriala*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Morishita, M. (2006). The iemoto System and the Avant-Gardes in the Japanese Artistic Field: Bourdieu's Field Theory in Comparative Perspective. *The Sociological Review*, 54(2), s. 283-302.

Pirnes, E. (2008) *Merkityksellinen kulttuuri ja kulttuuripolitiikka. Laaja kulttuurin käsite kulttuuripolitiikan perusteluna*. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto

Pyykkönen, M. (2014) *Ylistetty yrittäjyys, SoPhi*, Jyväskylä

Pyykkönen, M.(2015) *Kulttuuripolitiikan uusi vaihe: luovaa taloutta ja yrittäjyyttä*. Teoksessa: Jakonen, Mikko & Silvasti, Tiina (2015) *Talouden uudet muodot*. Helsinki: Into

Pärnänen, A & Sutela, H (2014) *Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013*. Helsinki: Tilastokeskus

Saarinen, A. & Salmenniemi, S & Keränen, H (2014) *Hyvinvointivaltiota hyvinvoivaan valtioon, Hyvinvointi ja kansalaisuus suomalaisessa poliittisessä diskurssissa* Julkaisussa: *Yhteiskuntapolitiikka* 79 (2014):6 605-618

Saarinen, A., Ruokolainen, M., Taimio, H., Pirttilä, J. & Mauno, S. (2015) *Palvelumotivaatio ja työhyvinvointi terveydenhuollossa, Kunnallisan alan kehittämissäätöön tutkimusjulkaisuja, no 86*

Shaufelin W.B., Salanova, M., Conzales-Romá, V. & Bakker, A. B. (2002). The measurement of engagement and burnout: A two sample confirmatory factor analytic approach. *Journal of Happiness Studies*, 3, 71-92

Schein, E. (1990) *Organizational culture*. *American Psychologist* 45(2): 109–119.

Schumpeter, J.A. (1934) *The theory of economic development*. Cambridge: Harvard University Press

Schumpeter, J.A (1991) *The Economics and Sociology of Capitalism*. New Jersey: Princeton University Press.

Spencer-Oatey, H. (2008). *Culturally Speaking. Culture, Communication and Politeness Theory*. 2nd edition. London: Continuum.

Schnell, C. (2008). Public good or free market??. *Julkaisussa: European Societies*, 10:4, 635-652

Saukkonen, P. (2014). *Vankka linnake, joustava sopeutuja vai seisova vesi? Suomalaisen kulttuuripolitiikan viimeaikainen kehitys, Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämistätiö Helsinki: Cupore*

Sternberg, R. J, & Lubart, T. I. (1995). *Defying the crowd: Cultivating creativity in a culture of conformity*. New York: Free Press.

Venkula, J (2011). *Taiteen välttämättömyydestä*, s. 10-15, Helsinki:Kirjapaja Oy

Weber, M. (1978) *Economy and society*. Vol 2. Berkley:UCP

Westerholm, H. (2007) *Tutkimusmatka pienyrittäjän työvalmiuksien ytimeen: kirjallisuuteen ja DACUM analyysiin perustuva kartoitus*. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto

Williams, R. (1959). *Culture and society*. *Essays in Criticism*, 9(4): 432-437.

Williams, R. (1983) *Keywords. A Vocabulary of Culture and Society*. Fontana press, Harper Collins Publishers: London

Wright, K.B. (2005) *Researching Internet-Based Populations: Advantages and Disadvantages of Online Survey Research, Online Questionnaire Authoring Software Packages, and Web Survey Services*. *Journal of Computer-Mediated Communication*, vol 10, no 3

Tilastokeskus (2016) *Kulttuurityövoima Suomessa 2016*. Helsinki: Tilastokeskus [verkkojulkaisu, katsottu: 13.10.2018].

Saantitapa: http://www.stat.fi/til/kl/2016/01/kl_2016_01_2017-10-13_tie_001_fi.html

Tilastokeskus (2017) *Kulttuurin satelliittitilinpito* [katsottu: 3.12.2017]

Tilastokeskus (2017) Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto [katsottu: 5.10.2018]
Tilastokeskus (2016) Työssäkäynti-tilasto [katsottu: 5.10.2018]
Tilastokeskus (2016) Työvoima-tutkimus [katsottu: 5.10.2018]
Tilastokeskus (2016) Väestö-laskennat [katsottu: 5.10.2018]

Christensen, K. B., Borritz, M., Kristensen, T. S. & Villadsen, E. (2005) The Copenhagen Burnout Inventory: A new tool for the assessment of burnout, *An International Journal of Work, Health & Organisations*, vol 19, no 3, s.192-207

LIIKTEET

Liite 1. Yrittäjien osuus työllisistä eri kulttuuriammateissa vuonna 2015.

Päätöiset yrittäjät eri kulttuuriammateissa 2015		työlliset	yrittäjät	%
Johtajat	Myynti- ja markkinoitijohtajat	5358	23	0,43
	Mainos- ja tiedotusjohtajat	1312	315	24,1
	Yhteensä	6670	338	5,07
Arkkitehdit	Talonrakennuksen arkkitehdit	4081	739	18,1 %
	Maisema-arkkitehdit	114	0	0,0 %
	Yhteensä	4195	739	17,6 %
Suunnittelijat	Tuote- ja vaatesuunnittelijat	1408	414	29,4 %
	Graafiset ja multimediasuunnittelijat	3918	664	16,9 %
	Sisustussuunnittelijat ym.	1694	569	33,6 %
	Yhteensä	7020	1647	23,5 %
Opettajat	Taito- ja taideaineiden opettajat	461	0	0,0 %
	Muut musiikin opettajat	1752	8	0,5 %
	Muut taideaineiden opettajat	1733	257	14,8 %
	Yhteensä	3946	265	6,7 %
Markkinointi	Mainonnan ja markkinoinnin erityisasiantuntijat	15208	1667	11,0 %
Museo- ja kirjastoala	Arkistonhoitajat	624	0	0,0 %
	Museoalan erityisasiantuntijat	835	13	1,6 %
	Kirjastonhoitajat, informaattorit ym.	2284	1	0,04 %
	Kirjastotyöntekijät	3737	0	0,0 %
	Gallerioiden, museoiden ja kirjastojen tekniset työntekijät	661	71	10,7 %
	Yhteensä	8141	85	1,04 %
Kirjailijat, kääntäjät ym.	Kirjailijat ym.	509	191	37,5 %
	Kääntäjät, tulkit ja muut kielitieteilijät	4124	1042	25,3 %
	Yhteensä	4633	1233	26,6 %
Toimittajat	Toimittajat	23	21	91,3 %
	Lehtien yms. toimittajat	4656	53	1,1 %
	Radio- ja tv-toimittajat	2586	6	0,2 %
	Yhteensä	7265	80	1,1 %
Taiteilijat	Kuvataiteilijat	753	286	38,0 %
	Muut taiteilijat	584	66	11,3 %
	Yhteensä	1337	352	26,3 %

		työlliset	yrittäjät	%
Esiintyvät taiteilijat ym.	Muusikot, laulajat ja säveltäjät	4785	240	5,0 %
	Tanssitaiteilijat ja koreografit	485	22	4,5 %
	Näyttelijät	1099	88	8,0 %
	Juontajat, kuuluttajat ym.	274	31	11,3 %
	Yhteensä	6643	381	5,7 %
Tv-, elokuva- ja teatterituotanto ym.	Ohjaajat ja tuottajat	1719	575	33,4 %
	Toimituspäälliköt ja -sihteerit, ohjelmapäälliköt	698	93	13,3 %
	Kuvaussihteerit ja muut näyttämötekniset asiantuntijat	1182	12	1,0 %
	Lähetys- ja audiovisuaaliteknikot	2291	468	20,4 %
Yhteensä	5890	1148	19,5 %	
Valokuvaajat	Valokuvaajat	2081	1312	63 %
Käsityöläiset	Soittimien tekijät ja virittäjät	143	91	63,6 %
	Koru-, kulta- ja hopeasepät	540	271	50,2 %
	Saven- ja tiilenvalajat ja dreijaaajat	73	58	79,5 %
	Lasinpuhaltajat, -leikkaajat, -hioijat ja -viimeistelijät	87	47	54,0 %
	Kaivertajat, etsaajat ja koristemaalarit	29	0	0,0 %
	Puu-, kori- yms. käsityötuotteiden tekijät	77	8	10,4 %
	Tekstiili-, nahka- yms. käsityötuotteiden tekijät	33	1	3,0 %
	Painopinnanvalmistajat	1236	43	3,5 %
	Painajat	3001	341	11,4 %
	Jälkikäsittelijät ja sitomotyöntekijät	1217	1	0,1 %
Muut käsityöntekijät	11	5	3,5 %	
Yhteensä	6447	866	13,4 %	
Matkailu	Matkatoimistovirkailijat	2307	13	0,6 %
	Matkaoppaat	747	10	1,3 %
	Yhteensä	3054	23	0,8 %
Yhteensä yrittäjiä			10136	12 %

Liite 2. Yhteistyötahoille lähetetty ja facebookryhmissä kyselylinkin yhteydessä jaettu saatekirje.

Kyselytutkimus kulttuuri- ja käsityöalojen itsensätyöllistäjille ja muille yrittäjille

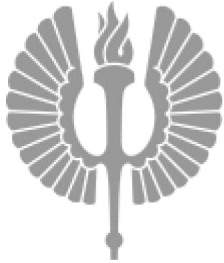
Tämän kyselyn tarkoitus on kartoittaa **kulttuuri- ja käsityöaloilla, muussa kuin perinteisessä työsuhteessa toimivien itsensätyöllistäjien ja muiden yrittäjien hyvinvointia, työtyytyväisyyttä ja yrittäjyyteen suhtautumista sekä näihin vaikuttavia tekijöitä**. Vastauksia käytetään Turun Yliopistossa, talous-sosiologian oppiaineessa tehtävän pro gradu-tutkielman aineistona. Aineistoa käytetään ainoastaan tutkimustarkoituksiin eikä vastauksia luovuteta muuhun käyttöön. Vastauksia käsitellään luottamuksellisesti ja siten, ettei niiden perusteella ei voi tunnistaa yksittäisiä vastaajia, eikä henkilötietoja kerätä kyselyn yhteydessä. Opinnäytetyön ohjaajina toimivat VTT Arttu Saarinen ja VTT Outi Sarpila.

Kyselyyn toivotaan siis vastauksia **päätoimisilta ja sivutoimisilta, kokoaikaisilta ja osa-aikaisilta** toiminimiyrittäjiltä, osuuskunnissa toimivilta, apurahoilla työskenteleviltä, osakeyhtiöissä toimivilta yrittäjiltä, ammatinharjoittajilta, yksinyrittäjiltä ja freelancereilta. Voit siis mieluusti vastata, vaikka työskentelisit esimerkiksi sekä perinteisessä työsuhteessa palkansaajana, että yrittäjänä. Voit myös vastata, vaikka olisit päätoimisesti esimerkiksi eläkeläinen tai opiskelija. Vastaa kysymyksiin nykyisen tilanteesi, tämänhetkisen ammattisi ja yrittäjyytesi pohjalta. Kyselyn lopuksi voit antaa palautetta tai esittää muita huomioita. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 10 minuuttia ja se onnistuu tietokoneella tai mobiililaitteilla oheista linkkiä klikkaamalla

Kiitoksia avustasi! Kysymykset ja muut yhteydenotot osoitteeseen es-maah@utu.fi

-Essi Ahlroth

Liite 3. Kyselylomake kulttuuri- ja käsityöaloilla toimiville itsensätyöllistäjille ja yrittäjille.

Turun yliopisto
University of Turku

Kysely kulttuuri- ja käsityöaloilla toimiville itsensätyöllistäjille ja muille yrittäjille

Vastaa aluksi yrittäjyytesi luonnetta koskeviin kysymyksiin.

1. Oletko päätoimisesti:

- Yrittäjä/itsensätyöllistäjä
- Opiskelija
- Palkansaaja
- Eläkeläinen
- Muu, mikä?

2. Onko yrittäjyytesi osa-aikaista?

- Kyllä
- Ei

3. Vastaa tähän vain, jos yrittäjyytesi on osa-aikaista. Kuinka samaa mieltä olet seuraavien yrittäjyyttä koskevien väittämien kanssa? (1 täysin eri mieltä, 2 jokseenkin eri mieltä, 3 en eri enkä samaa mieltä, 4 jokseenkin samaa mieltä, 5 täysin samaa mieltä)

1 2 3 4 5

Haluaisin työskennellä yrittäjänä kokopäiväisesti, mutta yrittäjänä saamani tulot eivät ole riittävät. ○ ○ ○ ○ ○

Yritystoimintani on niin pienimuotoista, että se ei tarjoa mahdollisuutta kokopäiväiseen työskentelyyn. ○ ○ ○ ○ ○

Yrittäjyyteni on harrastusluonteista ja teen sitä osa-aikaisesti omasta tahdostani. ○ ○ ○ ○ ○

Osa-aikainen yrittäjyys sopii henkilökohtaiseen tilanteeseeni tällä hetkellä parhaiten. ○ ○ ○ ○ ○

Olen lopettamassa yritystoimintaani, tai vaihtamassa alaa ja siksi työskentelen tällä hetkellä osa-aikaisesti yrittäjänä. ○ ○ ○ ○ ○

Täydennän muita tulojani yrittäjätuloilla. ○ ○ ○ ○ ○

4. Mitkä seuraavista vaihtoehtoista kuvaavat yrittäjyyttäsi parhaiten? (voit valita useamman vaihtoehdon)

Toiminimiyrittäjä

Freelancer

Toimin apurahalla

Osakeyhtiö

Osuuskunta

Muu, mikä?

5. Kuinka monta tuntia viikossa työskentelet yrittäjänä?

- alle 10 tuntia
- 10- 20 tuntia
- 20-30 tuntia
- 30-40 tuntia
- 40-50 tuntia
- yli 50 tuntia

6. Kuinka samaa mieltä olet seuraavien omaa yrittäjyyttäsi koskevien väitteiden kanssa? (1 täysin eri mieltä, 2 jokseenkin eri mieltä, 3 en eri enkä samaa mieltä, 4 jokseenkin samaa mieltä, 5 täysin samaa mieltä)

	1	2	3	4	5
Koen ensisijaisesti olevani oman ammattikuntani edustaja ja vasta sen jälkeen yrittäjä.	☐	☐	☐	☐	☐
Yrittäjäyys on minulle vain tapa työllistyä.	☐	☐	☐	☐	☐
Yrittäjäyys on minulle toissijaista suhteessa työn ammatilliseen, kulttuuriseen ja luovaan sisältöön.	☐	☐	☐	☐	☐
Yrittäjänä taloudellinen menestys on minulle tärkeää.	☐	☐	☐	☐	☐
Yrittäjyyteen liittyvä kaupallisuus ja voitontavoittelu häiritsevät minua.	☐	☐	☐	☐	☐
Itseni toteuttaminen, luovuus ja työn merkityksellisyys ovat minulle taloudellista menestystä tärkeämpiä asioita.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen ajautunut yrittäjäksi sattumalta.	☐	☐	☐	☐	☐
Yrittäjäyys on alallani ainoa mahdollinen tapa työllistyä.	☐	☐	☐	☐	☐
Sana "pakkoyrittäjäyys" kuvaa tämänhetkistä tilannettani hyvin.	☐	☐	☐	☐	☐
Yrittäjäksi ryhtyminen oli kohdallani suunniteltua ja harkittua.	☐	☐	☐	☐	☐
Olin jo pitkään ajatellut ryhtyväni yrittäjäksi.	☐	☐	☐	☐	☐

7. Kuinka tyytyväinen olet työsi ammatilliseen sisältöön?

- Erittäin tyytymätön
- Melko tyytymätön
- Suhtaudun neutraalisti
- Melko tyytyväinen
- Erittäin tyytyväinen

8. Entä kuinka tyytyväinen olet yrittäjänä toimimiseen ja yrittäjyyteen liittyviin työtehtäviin?

- Erittäin tyytymätön
- Melko tyytymätön
- Suhtaudun neutraalisti
- Melko tyytyväinen
- Erittäin tyytyväinen

Seuraavat kysymykset koskevat taloudellista tilannettasi.

9. Mikä on siviilisäätysi?

- Avioliitossa/rekisteröidyssä parisuhteessa
- Avoliitossa
- Asumuserossa/eronnut
- Leski
- Naimaton

10. Kuinka monta täysi-ikäistä henkilöä kotitaloudessanne on?

11. Kuinka monta alaikäistä tai huollettavaa kotitaloudessanne on?

12. Mitkä ovat nettovuositulosi keskimäärin? (kaikki palkkatulot, yrittäjätulot ja tulonsiirrot yhteensä verojen ja muiden veroluontoisten maksujen jälkeen)

- Alle 10 000
- 10 000-20 000
- 20 000-30 000
- 30 000-40 000
- 40 000-50 000
- 50 000-60 000
- 60 000-70 000
- 70 000-80 000
- 80 000-90 000
- 90 000-100 000
- yli 100 000

13. Arvioi yrittäjätulojen osuutta kaikista nettovuosituloistasi.

- alle 10 %
- 20%
- 30%
- 40%
- 50%
- 60%
- 70%
- 80%
- 90%
- 100%

14. Entä mitkä ovat kotitaloutenne yhteenlasketut nettovuositulot?

- alle 10 000
 10 000-20 000
 20 000-30 000
 30 000-40 000
 40 000-50 000
 50 000-60 000
 60 000-70 000
 70 000-80 000
 80 000-90 000
 90 000-100 000
 yli 100 000

15. Kuinka samaa mieltä olet seuraavien tulojasi koskevien väittämien kanssa? (1 täysin eri mieltä, 2 jokseenkin eri mieltä, 3 en samaa enkä eri mieltä, 4 jokseenkin samaa mieltä, 5 täysin samaa mieltä)

	1	2	3	4	5
Olen tyytyväinen käytettävissäni oleviin tuloihini.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen tyytyväinen tuloihini yrittäjänä.	☐	☐	☐	☐	☐
Tuloni yrittäjänä ovat riittävän vakaat.	☐	☐	☐	☐	☐
Toimeksiantajat ja asiakkaat ovat valmiita maksamaan kohtuullisen korvauksen yrittäjänä tekemästani työstä.	☐	☐	☐	☐	☐
Voin itse vaikuttaa yrittäjänä tekemäni työn hinnoitteluun.	☐	☐	☐	☐	☐
Osaan hinnoitella työni sopivalle tasolle.	☐	☐	☐	☐	☐
Voin valita, mitkä tarjotuista toimeksiannoista otan yrittäjänä vastaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Minun on pakko ottaa yrittäjänä vastaan epämieluisiakin toimeksiantoja, koska töitä ei muuten ole tarpeeksi.	☐	☐	☐	☐	☐

- Minulla on sopivasti töitä yrittäjänä. ○ ○ ○ ○ ○
- Minulla on liikaa töitä yrittäjänä. ○ ○ ○ ○ ○
- Taloudellinen tilanteeni sallii minun pitää lomaa riittävän usein. ○ ○ ○ ○ ○
- Joudun työskentelemään sairaana, koska minulla ei ole varaa pitää
sairaslomaa. ○ ○ ○ ○ ○
- Yrittäjän sosiaaliturva on mielestäni riittämätön. ○ ○ ○ ○ ○

16. Mikä on kotitaloudessanne käytettävissä olevien tulojen pääsääntöinen lähde?

- Palkkatulot
- Yrittäjätulot
- Eläkkeet
- Työttömyyskorvaukset ja tuet
- Muut sosiaaliturvaetuudet
- Säästöt, sijoitukset, omaisuustuotot, vakuutukset
- Muu, mikä?

17. Kuinka suuren osan kotitaloutenne käytettävissä olevista tuloista ansaitset itse?

- En yhtään
- Hyvin vähän
- Alle puolet
- Noin puolet
- Yli puolet
- Suurimman osan
- Kaiken

Seuraavat kysymykset koskevat yleistä hyvinvointiasi ja työhyvinvointiasi.

18. Kuinka usein sinulla on seuraavien väittämien kaltaisia tuntemuksia tai ajatuksia?
(1 ei koskaan, 2 harvoin, 3 silloin tällöin, 4 usein, 5 jatkuvasti)

	1	2	3	4	5
Tunnen olevani täynnä energiaa kun teen työtäni.	☐	☐	☐	☐	☐
Tunnen itseni tarmokkaaksi ja vahvaksi kun teen työtäni.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen innostunut työstäni.	☐	☐	☐	☐	☐
Työni inspiroi minua.	☐	☐	☐	☐	☐
Aamulla herättyäni minusta tuntuu hyvältä lähteä töihin.	☐	☐	☐	☐	☐
Tunnen itseni lopen uupuneeksi työpäivän jälkeen.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen väsynyt jo aamulla, kun ajattelen että edessä on taas uusi työpäivä.	☐	☐	☐	☐	☐
Tunnen itseni työni vuoksi loppuun palaneeksi.	☐	☐	☐	☐	☐

19. Kuinka samaa mieltä olet seuraavien väittämien kanssa? (1 täysin eri mieltä, 2 jokseenkin eri mieltä, 3 ei samaa eikä eri mieltä, 4 jokseenkin samaa mieltä, 5 täysin samaa mieltä)

	1	2	3	4	5
Koen saavani arvostusta osakseni muilta ihmisiltä yrittäjyyteni vuoksi.	☐	☐	☐	☐	☐
Muut ihmiset arvostavat valitsemaani ammattialaa ja tekemääni työtä.	☐	☐	☐	☐	☐
Yrittäjyyttä arvostetaan kulttuurialoilla.	☐	☐	☐	☐	☐
Yrittäjyyttä arvostetaan omalla alallani.	☐	☐	☐	☐	☐
Koen että saan alallani eriarvoista tai huonompaa kohtelua osakseni, koska olen yrittäjä.	☐	☐	☐	☐	☐
Mahdollisuuteni menestymiseen ja uralla etenemiseen ovat heikot, koska olen yrittäjä.	☐	☐	☐	☐	☐
Yrittäjyyteni heikentää mahdollisuuksiani saada apurahoja tai tunnustuspalkintoja alallani.	☐	☐	☐	☐	☐

Kerron mielelläni muille ihmisille olevani yrittäjä. ○ ○ ○ ○ ○

Kerron mielelläni kollegoilleni olevani yrittäjä. ○ ○ ○ ○ ○

En koe itseäni yrittäjäksi, mutta muut määrittelevät minut sellaiseksi. ○ ○ ○ ○ ○

20. Millä tavoin olet järjestänyt oman työterveyshuoltosi?

Ostan työterveyspalvelut yksityiseltä sektorilta.

Käytän kunnallisia terveyskeskuspalveluja.

Saan kattavat työterveyspalvelut työnantajani kautta enkä tarvitse niitä erikseen yrittäjänä.

En ole tarvinnut tai käyttänyt työterveyspalveluja.

21. Kuinka samaa mieltä olet seuraavien yrittäjätaitoja koskevien väittämien kanssa?
(1 täysin eri mieltä, 2 jokseenkin eri mieltä, 3 ei samaa eikä eri mieltä, 4 jokseenkin samaa mieltä, 5 täysin samaa mieltä)

1 2 3 4 5

Osaan markkinoida palveluitani tehokkaasti. ○ ○ ○ ○ ○

Kaipaen apua markkinoinnin kanssa. ○ ○ ○ ○ ○

En ole kiinnostunut markkinoinnista. ○ ○ ○ ○ ○

Ymmärrän yrittäjyyteen liittyviä vero ja lakiasioita hyvin. ○ ○ ○ ○ ○

Yrittäjän sosiaaliturva on minulle vaikeaselkoinen asia. ○ ○ ○ ○ ○

Koen omat liiketoimintataitoni hyväksi. ○ ○ ○ ○ ○

Kaipaan apua liikeideani kehittämisessä. ○ ○ ○ ○ ○

Minulla ei ole mitään erityistä liikeideaa. ○ ○ ○ ○ ○

Koen että koulutukseni on tarjonnut minulle hyvät eväät yrittäjyyteen. ○ ○ ○ ○ ○

Yrittäjän on helppo saada apua yrittäjyyteen liittyvissä ongelmissa ja kysymyksissä. ○ ○ ○ ○ ○

Osallistun mielelläni yrittäjätaitoja kehittäviin koulutuksiin. ○ ○ ○ ○ ○

22. Vastaa seuraaviin kysymyksiin kyllä tai ei.

	Kyllä	Ei
Vanhemmillani on yrittäjätaustaa.	☐	☐
Minulla on muita läheisiä joilla on yrittäjätaustaa.	☐	☐
Olen ollut aikaisemmin työsuhteessa pienyrityksessä.	☐	☐

23. Vastaa vielä, kuinka samaa mieltä olet seuraavien työhyvinvointiasi ja yleistä hyvinvointiasi koskevien väittämien kanssa? (1 täysin eri mieltä, 2 jokseenkin eri mieltä, 3 ei samaa eikä eri mieltä, 4 jokseenkin samaa mieltä, 5 täysin samaa mieltä)

	1	2	3	4	5
Voin itse vaikuttaa työni sisältöön.	☐	☐	☐	☐	☐
Voin itse päättää työskentelyajoistani.	☐	☐	☐	☐	☐
Pystyn pitämään lomaa riittävästi.	☐	☐	☐	☐	☐
Saan tukea läheisiltäni, kun sitä tarvitsen.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen tyytyväinen työvälineisiin ja työtiloihini.	☐	☐	☐	☐	☐
Terveyteni on heikko ja se häiritsee työskentelyäni.	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on fyysiseen terveyteen liittyviä ongelmia.	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on psyykkiseen terveyteen liittyviä ongelmia.	☐	☐	☐	☐	☐
Terveyteni sallii minun työskennellä eläkkeelle asti.	☐	☐	☐	☐	☐

Vastaa vielä lopuksi muutamiin taustatietojasi koskeviin kysymyksiin.

24. Oletko:

- Nainen
- Mies
- Muu

25. Mikä on syntymävuotesi?

26. Mikä on korkein suorittamasi koulutustaso?

- Peruskoulu/kansakoulu
- Ammattikoulu
- Ylioppilas
- Opistotaso
- Ammattikorkeakoulututkinto
- Yliopistotutkinto
- Tohtorin tai lisensiaatin tutkinto
- Muu, mikä?

27. Mikä on koulutusalasasi?(vastaa viimeisimmän tai tällä hetkellä suorittamasi tutkinnon perusteella.)

- Käsi- ja taideteollisuus
- Viestintä ja informaatiotieteet
- Kirjallisuus
- Teatteri ja tanssi
- Musiikki
- Kuvataide
- Kulttuurin ja taiteiden tutkimus
- Muu kulttuuri- tai käsityöalan koulutus, mikä?

- Muu, mikä?

28. Mikä on tämänhetkinen tai viimeisin ammattisi?

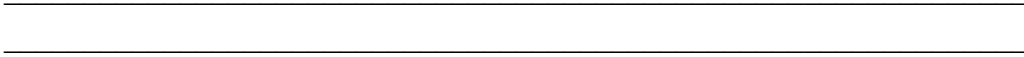
29. Kuinka kauan olette toimineet yrittäjänä yllä mainitsemallanne ammattialalla?

- 0-2 vuotta
- 2-4 vuotta
- 4-6 vuotta
- 6-8 vuotta
- 8-10 vuotta
- yli 10 vuotta

30. Minkä puolueen koet seuraavista itsellesi tärkeimmäksi? Valitse vain yksi.

- Keskusta
- Perussuomalaiset
- Kokoomus
- Sdp
- Vihreät
- Vasemmistoliitto
- Rkp
- Kristillisdemokraatit
- Muu, mikä?

31. Kiitos vastauksistasi! Onko sinulla vielä jotain sanottavaa aiheesta? Voit myös antaa palautetta kyselystä.

0% valmiina